Kennisagenda Sport 2011-2016

In opdracht van de directie Sport van het ministerie van VWS

Koen Breedveld *
Gerard Molleman **
Froukje Smits *
Niels Reijgersberg *
* W.J.H. Mulier Instituut / ** Bureau Maat i.o.v. ZonMw

's-Hertogenbosch / Den Haag, juni 2010

ZonMw

wjh mulier instituut

ZonMw
Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie

Postbus 93 245
2509 AE Den Haag

t 070 349 51 11
f 070 349 51 00
e Info@zonmw.nl
i www.zonmw.nl

W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 188
5201 AD ’s-Hertogenbosch

t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl

© W.J.H. Mulier Instituut

Voorwoord

Voor u ligt de *Kennisagenda Sport 2011-2016*. Dit adviesrapport is door het Mulier Instituut en ZonMw opgesteld in opdracht van VWS. Bij VWS maar ook bij andere partners leeft de behoefte om op gestructureerde wijze toe te werken naar een integrale onderzoeksprogrammering voor sport en bewegen. Vanuit beleid, praktijk en onderzoek hebben het Mulier Instituut en ZonMw onderzocht welke gezamenlijke agenda wij daarbij hebben. Het gaat dus niet alleen om de kennis- en onderzoeksagenda van de rijksoverheid; de kennisagenda is ook een richtsnoer voor andere organisaties die betrokken zijn bij het onderzoek, het beleid en de praktijk van sport en bewegen.

Het behoeft eigenlijk geen betoog: ook op het gebied van sport en bewegen is kennis hard nodig. Of het nu gaat om monitoring, evaluatie, evidence based interventies, innovatie, verklarend of verdiepend onderzoek: sportontwikkeling zonder wetenschap en techniek is in een moderne maatschappij ondenkbaar. Kennis zorgt ervoor dat de Nederlandse sport toekomstbestendig blijft. Het Olympisch Plan 2028 is een prachtige inspiratiebron voor een toekomstbestendig Nederland. Ook om het onderzoek op 'Olympisch niveau' te brengen.

Dit rapport sluit aan op de voorbereidingsfase 2011-2016 van het Olympisch plan. Het biedt handvatten om de onderbouwing te geven aan de ambities rond sport op alle niveaus: voor het overheidsbeleid, maar ook voor het optimaal benutten van de waarden van sport in diverse sectoren en voor de toepassing van effectieve methoden in de praktijk. De Kennisagenda geeft ook aan dat er méér nodig is om de kennis over sport op een hoger niveau te krijgen: een goede onderzoeksinfrastructuur, voldoende financiële middelen en een kennisketen met sterke schakels. De aanbevelingen van het Mulier Instituut en ZonMw zullen we ter harte nemen, maar ook delen en bespreken met andere partners: universiteiten, hogescholen, onderzoeks- en kennisinstituten, andere departementen en overheden, sportorganisaties, sponsoren en maatschappelijke organisaties. Al deze partners in de sport beveel ik van harte aan om de Kennisagenda Sport 2011-2016 te gebruiken als leidraad voor hun eigen investeringen in kennis.

Tenslotte wil ik mijn waardering uitspreken aan de auteurs voor het zorgvuldige en snelle rapporteren en aan allen die meegewerkt hebben aan de interviews en de groepsgesprekken.

Bart Zijlstra
Directeur Sport

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Voorwoord

Inhoudsopgave

1.	**Inleiding**	**7**
1.1	Inleiding	7
1.2	De Kennisagenda sport in context	8
1.3	Werkwijze	14
1.4	Definities en reikwijdte	17
1.5	Opbouw van het rapport	18
2.	**Sportonderzoek: de stand van zaken**	**19**
2.1	Vraagzijde van sportonderzoek	19
2.1.1	Onderzoek bij en voor beleidsinstanties	19
2.1.2	Typen onderzoek bij/ voor beleidsinstanties	21
2.2	Aanbodzijde van sportonderzoek	23
2.2.1	Sportonderzoek in beeld	23
2.2.2	Sportonderzoekers aan het woord	25
2.3	Conclusie stand van zaken sportonderzoek	29
3.	**Toekomstige onderzoeksthema's**	**31**
3.1	Beleid en praktijk	31
3.1.1	Inhoudelijke thema's	32
3.1.2	Type kennis dat men van belang vindt	35
3.1.3	Conclusies vanuit beleid en praktijk	36
3.2	De wetenschap	39
3.2.1	Gespreksverslagen	39
3.2.2	Conclusies vanuit de wetenschap	43
3.3	Overeenkomsten en verschillen	45
4.	**Kennisinfrastructuur**	**47**
4.1	Vraagzijde	48
4.1.1	Wijze van informeren	48
4.1.2	Belemmeringen	50
4.1.3	Verbeterpunten verspreiden	51
4.1.4	Verbeterpunten onderzoeksproces	52
4.2	Aanbodzijde	52
4.2.1	Uitkomsten uit de vragenlijsten: verspreiden	53
4.2.2	Gespreksverslagen: programmeren en verspreiden	54
4.3	Samenvatting en conclusie	56
5.	**Conclusie**	**61**
5.1	Opdracht	61
5.2	Belangrijkste bevindingen	62
5.2.1	Inhoudelijk	62

5.2.2 Kennisinfrastructuur 63
5.3 Uitgangspunten 65
5.4 Beleidsopties 67
5.5 Vervolg 72
5.6 Financiën 72

Bijlagen **75**

Bijlage 1 Begeleidingscommissie 77

Bijlage 2 Gesproken organisaties en personen - fase I 78

Bijlage 3 Gesproken organisaties en personen - fase II 80

Bijlage 4 Expertmeeting: genodigden, programma en verslag 81

Bijlage 5 Vragenlijst Kennisagenda VWS – fase I 86

Bijlage 6 Vragenlijst Kennisagenda VWS – fase II 89

Bijlage 7 Toekomstige onderzoeksthema's - fase I 91

Bijlage 8 Nationale Sportinnovatie Agenda (InnoSportNL) 94

Bijlage 9 Aandachtspunten CenV t.bv. Kennisagenda sport 102

Bijlage 10 Onderzoeksagenda NOC*NSF/ Olympisch Vuur voorjaar 2010 105

Bijlage 11 Analyse SCP van OP2028 en kabinetsstandpunt t.a.v. sportonderzoek 111

1. Inleiding

1.1 Inleiding

Binnen de directie Sport van het ministerie van VWS bestaat behoefte aan een overzicht over de kennisbehoefte binnen het terrein van het sportbeleid en wel om twee redenen.

Een eerste reden is dat in 2010 een aantal grote programma's aflopen waarbinnen de directie Sport in onderzoek investeert. Het betreft het onderzoeksprogramma *Passie, profijt en praktijk* van het W.J.H. Mulier Instituut (MI) en het *Sport, bewegen en gezondheid* (SBG) programma van ZonMw. Met beide programma's waren enkele miljoenen gemoeid, gespreid over meerdere jaren. Bij VWS bestaat de indruk dat de lopende programma's vooral zijn opgezet vanuit de positie van de aanbieders van onderzoek; de onderzoekers. Hieruit volgt de gedachte dat de geformuleerde programma's primair de prioriteringen van de onderzoekers weerspiegelen en in mindere mate die van gebruikers van onderzoek; de partijen in het veld. Dit vermoeden wordt onder andere bevestigd in de tussentijdse evaluatie van het huidige SBG programma van ZonMw[1].

Daarnaast ontvangt de directie regelmatig vragen over subsidies voor verschillende soorten projecten. De vragen zijn versnipperd en betreffen diverse onderwerpen, geopperd door uiteenlopende partijen. Er bestaat geen goed beeld van enerzijds de behoefte aan onderzoek en anderzijds de reeds bestaande kennis. Daardoor is het voor de directie Sport lastig om subsidie verzoeken voor onderzoek op hun merites te beoordelen.

De directie Sport heeft de uitvoerders van beide lopende programma's, MI en ZonMw, gevraagd om nader onderzoek te doen naar de kennisbehoefte binnen de sport (en het bewegen). Het gaat daarbij om kennis die rechtstreeks van belang is voor het VWS-beleid en om kennis die in eerste aanleg vooral van belang is voor de beleidspartners/ veldorganisaties. Het betreft de domeinen die horen bij de pijlers 'Bewegen', 'Meedoen' en 'Presteren', zoals neergelegd in de nota's *Tijd voor Sport* (2005), *Samen voor sport* (2006) en *Kracht van sport* (2008)[2]. Deze pijlers omvatten in principe het gehele sportbeleidsterrein. Ook de ambities van de rijksoverheid en van het NOC*NSF, in het kader van het Olympisch Plan 2028, vallen binnen deze pijlers. De acht ambities, zoals die in 2009 door het 'Olympisch Vuur' zijn geformuleerd, zijn door de rijksoverheid in zijn kabinetsstandpunt '*Uitblinken op alle niveaus*'[3] van juli 2009 samengebald tot vijf ambities, te weten:

[1] Zon MW (2008). *Tweede, tussentijdse zelfevaluatie Zon MW programma Sport, bewegen en gezondheid*. Den Haag: Zon MW.

[2] Zie; http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/publicaties-pb51/samen-voor-sport.html en http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/publicaties-pb51/de-kracht-van-sport.html

[3] http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2009/07/06/uitblinken-op-alle-niveaus.html

1. Vitaal Nederland
2. Meedoen in Nederland
3. Talentvol Nederland
4. De kaart van Nederland
5. Nederland in beeld.

De vijf geformuleerde ambities dekken aldus de bestaande pijlers Bewegen, Meedoen en Presteren, aangevuld met de nieuwe aandachtsgebieden economie en ruimtelijke ordening. Ook deze maken deel uit van het onderzoek.

Als doelstellingen voor het project zijn geformuleerd:

1. Inzicht verkrijgen in de kennislacunes (naar thema's en typen kennis) die bestaan bij het sportbeleid (VWS) en bij organisaties in de sportpraktijk;
2. Afzetten van de ervaren kennislacunes, zoals ervaringen in beleid en praktijk, tegen onderzoeksresultaten uit wetenschap (op hoofdlijnen);
3. Aanzet geven tot een kennisagenda sport voor de periode 2011-2016 door thema's en typen kennisvragen te benoemen die de aankomende jaren centraal zouden moeten staan in (nader uit te werken) nieuwe onderzoeksprogramma's.;
4. Inzicht krijgen in de kennisinfrastructuur van de sport, de wijze waarop deze volgens betrokkenen (onderzoekers, beleidsmakers) functioneert en de verbeterpunten die hierin worden benoemd.

De laatste doelstelling – de kennisinfrastructuur van de sport - was geen hoofddoelstelling van het project. Toch is hier in het project veelvuldig aandacht aan besteed. Witte vlekken in het sportonderzoek kunnen immers evenzeer het gevolg zijn van hiaten in het verrichte onderzoek, als van een imperfecte verspreiding van resultaten uit dat onderzoek. Om die reden is in het project gekeken naar de wijze waarop onderzoekers over hun resultaten publiceren en de mate waarin dat aansluit bij de zoekstrategieën van gebruikers. Daarbij is ook gekeken naar de wijze waarop onderzoekers hun onderzoeken op elkaar afstemmen.

Als eindproduct van het project was benoemd:

- Een vraaggerichte Kennisagenda sport 2011 – 2016 op het gebied van bewegen, meedoen en presteren, dat handvatten bevat om op deelterreinen onderzoeksprogramma's op te laten stellen.

1.2 De Kennisagenda sport in context

Deze kennisagenda is niet de eerste poging om witte vlekken in het sportonderzoek op te sporen. Vanuit verschillende invalshoeken en op uiteenlopende momenten zijn eerder impulsen gegeven om in kaart te brengen hoe het sportonderzoek, of de organisatie ervan zich verder kan ontwikkelen, en wat daaraan kan worden verbeterd of aangescherpt. Om de huidige exercitie in perspectief te kunnen plaatsen bespreken we hier kort enkele eerdere projecten.

Jacobs en Kamphorst (1976)

Dat vraagstukken van programmering van sportonderzoek van alle tijden zijn blijkt eens te meer als we bedenken dat al in 1976 studie is gedaan naar de behoefte aan sportonderzoek. Op verzoek van de NSF en de Vereniging voor Wetenschappelijk Onderzoek van Sport en Lichamelijke vorming voerden onderzoekers van de Universiteit Utrecht een uitgebreid onderzoek uit naar 'de behoefte en urgentie van research op het gebied van sport en lichamelijke vorming '[4]. Doelstelling van het onderzoek was: 'te komen tot een prioriteitstelling met betrekking tot in de komende jaren te entameren wetenschappelijk onderzoek ten aanzien van de sport, de bewegingsrecreatie en de lichamelijke vorming en opvoeding'(ibid:14). In de jaren 1974 en 1975 werden daartoe 95 gesprekken gevoerd met 136 personen. Verder werden zeshonderd sporters en niet-sporters en 1.200 verenigingen (in vijftien takken van sport) geënquêteerd. Er vond een 'discussiewerkdag' plaats waar 41 personen aan deelnamen, en nog eens 95 personen ontvingen uitgebreide documentatie met het verzoek daarop te reageren. De 'vangst' van deze uitgebreide exercitie was een groslijst van 162 onderzoeksthema's. In de latere rondes werden deze gereduceerd tot 37 prioriteiten. Daartoe behoorden onder andere (ibid: 134-136):

- 'De factoren die van invloed zijn op het al dan niet beoefenen van sport.'
- 'De relatie tussen sportbeoefening en gezondheid.'
- 'Aspecten van spelverruwing en maatregelen om dit tegen te gaan.'
- 'Verdeelsleutel voor toto- en lottogelden.'
- 'Oorzaken en remedies tegen kadertekort.'
- 'Wenselijkheid en mogelijkheden van professionalisering van kader.'
- 'Belastbaarheid van jeugdigen.'
- 'De optimalisering van het gebruik van sportaccommodaties; hun geografische en planologische situering.'
- 'Het bestaansrecht van de sportvereniging.'

Voor onderzoek naar top- en wedstrijdsport was weinig belangstelling, 'vrijwel alle thema's die meer specifiek tot de topsportproblematiek worden gerekend, worden laag gewaardeerd' (ibid: 37). Als men al aandacht had voor topsport dan was dat voor haar 'wervende functie' en voor de 'fysieke consequenties van topsportbeoefening op de langere termijn'. Meer zorgen waren er over het 'tekort aan kader'. 'Zorgen over de toekomst van het verenigingsbestel beheersen het denken' (ibid: 138).

Veel van deze thema's houden ook in de huidige tijd de gemoederen nog bezig (zie kadertekort, professionalisering, spelverruwing, sportaccommodaties). Klaarblijkelijk betreft het hier hardnekkige thema's. Deze zijn sterk verbonden of zelfs inherent aan de wijze waarop de sport was en is georganiseerd. Dat ook het sportbeleid zich ontwikkelt en meebeweegt met veranderende maatschappelijke ontwikkelingen blijkt uit de wijze waarop vanuit het beleid

[4] H.A.A.J. Jacobs en T.J. Kamphorst (1976). *Onderzoekswensen op sportgebied*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

tegen de topsport wordt aangekeken: van bijna verdacht thema in de jaren zeventig tot brede acceptatie en omarming in het eerste decennium van de 21ste eeuw.

In de uitleiding van het onderzoek benadrukten de onderzoekers 'het momentane karakter van deze inventarisatie' (ibid:141). Voor de toekomst bepleitten ze de instelling van een breed samengestelde 'sportonderzoekbegeleidingscommissie', die zich als 'adviescollege' moest gaan bezighouden met de 'optimalisering van coördinatie en samenwerking tussen betrokkenen bij het onderzoeksbeleid'.

Van Bottenburg en Broër (1996)

Twintig jaar later constateren Van Bottenburg en Broër[5] dat er een gapende kloof bestaat tussen sportonderzoekers en -beleidsmakers. Na enquêtering van een kleine dertig deskundigen en een uitgebreide literatuurstudie constateerden beide onderzoekers dat de sportsector 'gekenmerkt wordt door een weinig gestructureerde en sterk gefragmenteerde beleidsinformatiestroom, waarbij vraag en aanbod onvoldoende op elkaar zijn afgestemd' (ibid:1). Wat de vraagzijde van het onderzoek betreft, wordt gesignaleerd dat er sprake is van een 'te gering inzicht in de eigen kennisbehoefte'. Dit geldt met name ten aanzien van langetermijnprocessen en strategiebepaling. Beleidsinstellingen ontberen volgens de onderzoekers een 'goed doordacht sportinformatiebeleid'(ibid:86). Aan de aanbodzijde sluiten de gepresenteerde gegevens onvoldoende aan bij de verwachtingen en wensen vanuit het beleid. De diversiteit aan definities en methoden maakt dat de geproduceerde onderzoeken als 'losse brokstukken' worden ervaren die elkaar slecht aanvullen. Aanbevolen wordt dat onderzoekers meer in overleg treden met beleidsinstellingen en vice versa, dat er gewerkt wordt aan een reeks van samenhangende publicaties en dat meer eenheid van taal wordt aangebracht in het onderzoek (standaarden voor definities en methodes; ibid 89).

Van Bottenburg en Geesink (2000)

Hetzelfde bureau verrichte enkele jaren later een tweede studie, op verzoek van VWS, naar de programmering van het sportonderzoek[6]. Concreet luidde de vraag 'in hoeverre een meer geïntegreerde programmering[7] en een betere registratie van onderzoek een oplossing kunnen bieden voor de knelpunten die zich voordoen in de relatie tussen sportonderzoek en sportbeleid'. Daarbij lag het accent op het sociaal-wetenschappelijke sportbeleidsonderzoek (ibid:5). Om die vraag te beantwoorden werden interviews gehouden met vierentwintig deskundigen, verspreid over anderhalf jaar. Daarnaast zijn gegevens verzameld van ruim honderd onderzoeksprojecten bij dertig beleids- en onderzoeksorganisaties en is een uitgebreide

[5] Bottenburg, M. van en C. Broër (1996). *Afstemming van vraag en aanbod op de sportinformatiemarkt*. Amsterdam: Diopter.

[6] Bottenburg, M. van en I. Geesink (2000). *Onderzoeksprogrammering in de sport. Knelpunten en kansen voor de programmering van sociaal-wetenschappelijk onderzoek op sportgebied*. 's-Hertogenbosch: Diopter – Janssens en Van Bottenburg BV.

[7] Programmering is in de rapportage opgevat als 'alle activiteiten die erop zijn gericht de functies, doelstellingen en de samenhang van het (in dit geval) sociaal-wetenschappelijke onderzoek op sportgebied te expliciteren en een aan de hand daarvan onderzoeksprioriteiten te stellen en de onderzoeksresultaten te evalueren (Van Bottenburg en Geesink 2000).

literatuurstudie verricht, onder andere naar de onderzoeksprogrammering bij andere departementen. Een klankbordgroep van acht deskundigen zag toe op de kwaliteit van het onderzoek.

De onderzoekers constateerden dat er sprake was van grote, informele interactie tussen beleidsmakers en onderzoekers,waarbij de eersten bepalend lijken in de formulering van onderzoeksvragen. Uit het onderzoek bleek dat het beleidsgerichte onderzoek domineerde (tweederde van al het geïnventariseerde onderzoek; p. 11). De onderzoekers stellen dan ook dat 'de keuze voor het soort sportonderzoek in sterke mate voortkomt uit de informatiebehoefte van sportbeleidsmakers'(ibid: 14). Veel minder aandacht is er voor 'conceptueel onderzoek' (ibid:13). Verder signaleert men dat onderzoekers en beleidsmakers elkaars taal niet of nauwelijks spreken en niet tegemoet komen aan elkaars verwachtingen, hetgeen tot 'teleurstellende ervaringen' leidt (ibid: 16). Van coördinatie en afstemming is nauwelijks sprake, hetgeen als problematisch wordt ervaren[8]. De onderzoekers stelden vast dat onderzoekers en beleidsmakers redelijk vaak informeel contact onderhouden en dat er verscheidende kenniscentra in ontwikkeling zijn. Daarnaast constateren ze dat er sprake is van een kloof tussen 'denkers en doeners' (ibid: 19). Geconstateerd werd dat de ontwikkeling van het onderzoek achterblijft bij de ontwikkeling die het veld doormaakt (in termen van professionalisering). Als knelpunten werden benoemd:

1. Fragmentatie en versnippering van het sportonderzoek;
2. Onvoldoende afstemming tussen en binnen beleidsinstellingen;
3. Gebrekkige disseminatie;
4. Onevenwichtigheid tussen wetenschappelijk en beleidsgericht onderzoek (waarbij het tweede domineert);
5. Gebrekkige academische infrastructuur;
6. Gebrek aan registratie en verspreiding;
7. Beperkte en gefragmenteerde onderzoeksfinanciering.

Als oplossingen worden aangedragen:

- Concentreren en uitbreiden van onderzoeksgelden;
- Tegengaan van versnippering en fragmentatie door clustering en concentratie;
- Versterking van de sportwetenschappelijke infrastructuur;
- Verbetering van de registratie en verspreiding van sportonderzoek.

Voor een betere programmering van met name het 'wetenschapsgerichte' sportonderzoek (ibid:47[9]) analyseerden de onderzoekers diverse mogelijkheden, zoals het instellen van een

[8] Hoewel anderen, buiten de sport waaronder Schnabel van het SCP, ook spreken van 'overprogrammering' (ibid:42).

[9] Geconstateerd wordt dat de afstemming van het opdrachtonderzoek, althans tussen onderzoekers en beleidsmaker, uit zijn aard beter verloopt en dat met name de afstemming tussen beleidsmakers onderling aandacht verdient (ibid: 47).

'zwaartepuntinstituut', een programmeringscollege, een sectorraad, instituutsprogrammering door de instituten zelf geleid door een besturende bovenbouw, een adviesraad, een departementale onderzoeksafdeling of een adviescommissie (vgl. Kamphorst en Jacobs 1976). De voorkeur van de onderzoekers ging naar de eerste mogelijkheid; de oprichting van een instituut[10], waarbij men in het midden laat of dit instituut alleen een programmerende functie zou moeten vervullen of ook een uitvoerende functie.

RGO 2001: Advies onderzoek sportgezondheidsonderzoek, sport en bewegen

Kort na het uitkomen van het rapport van Diopter komt de Raad voor Gezondheidsonderzoek (RGO) met een advies over de 'programmering van het wetenschappelijk onderzoek in de sportgezondheidszorg en de versterking van de infrastructuur op het betreffende gebied'[11]. De RGO had dit advies uitgebracht op verzoek van de staatssecretaris van destijds, Margot Vliegenthart. Voor de totstandkoming van het advies was een zeventienkoppige commissie samengesteld. Tussen het moment van adviesverzoek in september 1999 en het moment van uitbrengen van het advies in maart 2001 werden veertig interviews gehouden met deskundigen.

In dit advies maakt de RGO een inventarisatie van het lopende wetenschappelijk onderzoek. Er werd gekeken naar de lacunes in de sportgezondheidszorg enerzijds en de wensen met betrekking tot onderzoek op dit terrein anderzijds. Voor vijf gebieden waren vraag naar – en aanbod van onderzoek niet in balans. Dit leidde tot vijf zwaartepunten:

1. Effectiviteit en doelmatigheid van sporten en bewegen: onderzoek naar (optimale) relatie tussen bewegen en gezondheid, kosteneffectiviteit van (maatregelen m.b.t.) sporten en bewegen in termen van gezondheidswinst en economische voordelen.
2. Overbelasting en blessures: onderzoek naar belasting-overbelasting, diagnostiek, prognose en behandeling van sportletsel.
3. Specifieke doelgroepen: chronisch zieken/ gehandicapten, ouderen, jongeren, werkenden.
4. Implementatie van bewegingsprogramma's, behandelings- en preventierichtlijnen.: rol van begeleiders en zorgverleners, onderzoek naar bevorderende en belemmerende factoren, gedragsbestendiging.
5. Organisatie en uitoefening sportgezondheidszorg**.**

Verder adviseerde de RGO om een aantal knelpunten in de organisatie en financiering van onderzoek en opleiding aan te pakken:

- 'Over te gaan tot de instelling van een onderzoeksprogramma sportgezondheidszorg met een omvang van 18 miljoen euro, verspreid over acht jaar.'

[10] In 1984 al hadden medewerkers van het ministerie van VWS geconstateerd dat het 'hier ten lande ontbreekt aan gespecialiseerde instituten voor sportonderzoek'. Zie Kemper, A.B.A. (1984). *Sport als object van sociologisch onderzoek en studie*. Den Haag: ministerie van WVC.

[11] RGO (2001). *Advies onderzoek sportgezondheidszorg. Sport en bewegen*. Den Haag: Raad voor Gezondheidsonderzoek.

- ‘Het onderzoek te stimuleren door drie leerstoelen in te stellen en deze onder te brengen bij de medische faculteiten. De leeropdrachten zijn afgeleid van de hier boven genoemde zwaartepunten en bedoeld om het universitaire en buitenuniversitaire onderzoek te concentreren.’
- ‘Een landelijk overleg orgaan op te richten ter bevordering van coördinatie en afstemming van het tamelijk versnipperde onderzoek.’

Conclusie

Bijna vijfendertig jaar na het onderzoek van Jacobs en Kamphorst kan worden vastgesteld dat de destijds bepleite ‘sportonderzoekbegeleidingscommissie’ er nog niet is gekomen[12]. Tegelijk kan ook worden vastgesteld dat veel zaken die in de andere onderzoeken werden voorgesteld, inmiddels tot de realiteit behoren.

In lijn met het onderzoek van Van Bottenburg en Broër uit 1996 bestaan er inmiddels sportonderzoeks-standaarden (de RSO, Richtlijn Sportdeelname Onderzoek). Met de series Rapportages Sport (redactie SCP), Jaarboek Sport (MI redactie), Verenigingsmonitor (MI), Arbeidskrachtenmonitor (MI, KBA) en Trendrapport Bewegen en Gezondheid (redactie TNO) is gewerkt aan het opbouwen van een stelselmatige reeks van rapporten over trends en ontwikkelingen in de sport. De redactieformule van veel van deze reeksen heeft daarbij de contacten tussen onderzoekers gestimuleerd.

Het pleidooi uit 2000 van Van Bottenburg en Geesink heeft bijgedragen aan de instelling van het Mulier Instituut in 2002. Dit instituut vervult een rol in de coördinatie, de registratie en de verspreiding van het sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek[13]. Daarbij voert het instituut ook een onderzoeksprogramma uit, gefinancierd door het ministerie van VWS, in navolging van de twee eerdere WNS-programma’s (Waarden en Normen in de Sport uit 1994 en 1998). Er wordt langs meerdere wegen gepoogd om uitkomsten uit sportonderzoek beter te registreren en verspreiden. Dit gebeurt door het Mulier Instituut maar ook door andere organisaties, waaronder het in 2000 opgerichte kenniscentrum NISB.

Naar aanleiding van het rapport van de RGO uit 2001 heeft VWS aan ZonMw gevraagd een onderzoeksprogramma Sport, bewegen en gezondheid in te richten. Eind 2003 is de eerste

[12] De suggestie aangaande een adviesrol voor het sportonderzoek paste in het gangbare denken van die tijd. De Nota Wetenschapsbeleid uit 1974 van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen pleitte voor coördinatie en afstemming van en advisering over wetenschappelijk onderzoek in de vorm van sectorraden. De grote diversiteit van het onderzoek en de betrekkelijk geringe omvang in mensjaren maakte evenwel dat er onvoldoende draagvlak was om de ‘sector’ sport met een dergelijk orgaan toe te rusten. De destijds bestaande Contact Commissie Openlucht Recreatie (CCOR) bestaat nog altijd, tegenwoordig onder de hoede van het Kenniscentrum recreatie (http://www.stichtingrecreatie.nl/website.nsf).

[13] Welke minder taken vervuld dan destijds gesuggereerd werd in het rapport. Hierin werd benoemd dat het betreffende instituut zich ook op het ‘sportmedische en het bewegingswetenschappelijke’ onderzoek zou kunnen richten.

periode van dit programma van start gegaan en de tweede periode loopt tot eind 2010. Hierin heeft VWS gedurende deze jaren 5,5 miljoen euro geïnvesteerd. Het programma heeft een stevige impuls gegeven aan de kennisinfrastructuur voor het sportgezondheidsonderzoek binnen UMC Groningen, VUmc, UMC Utrecht en UMC Maastricht. De destijds vacante leerstoel aan de UU is ingevuld (Backx) en uitgebreid met vergelijkbare leerstoelen aan de VU (Van Mechelen) en UMC Groningen (Diercks). De UMC's van deze universiteiten werken samen met het UMC Maastricht in het LOSO werkverband (Landelijk Overleg Sportgezondheids Onderzoek). Sinds kort maakt ook Erasmus MC deel uit van LOSO. Daarnaast zijn in totaal vijftien onderzoeksprojecten gehonoreerd, voornamelijk op het terrein van chronische ziekten, blessures en preventie. Desondanks blijft er ook nu nog het nodige te wensen over zo wijst de 'Tweede tussentijdse zelfevaluatie' van het SBG programma uit (zie noot 1). De coördinatie in LOSO- verband is voor verbetering vatbaar en in de bepaling van de onderzoeksagenda blijft het onderzoek de dominante partij. Een betere afstemming met de praktijk in de vorm van een academische werkplaats is in de toekomst gewenst. De doelen van het programma SBG zijn breed geformuleerd. Een sterkere inhoudelijke focus is voor een eventueel vervolgprogramma raadzaam om versnippering van resultaten te beperken.

Duidelijk is dat op het terrein van de kennisinfrastructuur van de sport de afgelopen jaren de nodige stappen zijn gezet. Dat neemt niet weg dat het goed is om periodiek een pas op de plaats te maken en na te gaan hoe het sportonderzoek en haar kennisinfrastructuur zich ontwikkelt. Het onderzoek ontwikkelt zich, maar ook de sportsector staat niet stil. Met de toegenomen professionalisering van de sector worden ook de eisen die aan de kennisinfrastructuur worden gesteld hoger. Bovendien is ook de manier waarop mensen in de sportsector informatie vergaren in beweging. De komst van computers en vooral internet hebben nieuwe mogelijkheden geschapen, maar ook geleid tot zowel hogere verwachtingen als tot nieuwe verwarringen (informatie overload).

Het is, kortom, goed dat er om de zoveel jaar opnieuw wordt nagegaan waar de focus van het sportonderzoek en haar kennisinfrastructuur zal moeten liggen. Dit onderzoek zet een volgende stap in deze continue ontwikkeling.

1.3 Werkwijze

Voor het onderhavige project was besloten om het project in drie fases uiteen te leggen.

A. Ronde I: Serie (groeps-)gesprekken met vertegenwoordigers uit het beleid en uit de praktijk.
B. Ronde II: Confronteren van gepercipieerde onderzoeksbehoefte onder beleidsmakers met aanbod door conclusies uit ronde I voor te leggen aan een beperkt aantal onderzoeksexperts uit de velden Bewegen, Meedoen en Presteren.
C. Ronde III: expertmeeting met selectie van geïnterviewden waarin de uitkomsten uit beide rondes tegenover elkaar worden geplaatst en over prioritering wordt gediscussieerd.

Ronde I: beleid en praktijk

Voor de eerste ronde, een rondgang langs vertegenwoordigers uit beleid en praktijk, zijn veertien[14] (groeps-)gesprekken van twee uur gevoerd met 58 beleidsmakers, die bij elkaar 36 organisaties vertegenwoordigen uit het brede veld van de sport. Een deel daarvan was overigens ook betrokken bij de eerdere onderzoeken/ adviezen van Diopter uit 2000 en de RGO uit 2001. Met medewerkers van het ministerie van VWS zijn twee gesprekken gevoerd; één waarin in het algemeen over onder zoek is gepraat en één waarin de onderzoeksbehoefte voor de aankomende jaren centraal stond. Verder is er een gesprek geweest met vertegenwoordigers uit een kerngroep van ambtenaren die vanuit andere directies en departementen betrokken zijn bij het OP2028.

Alle gesprekken zijn op een voicerecorder opgenomen. De verslagen van de gesprekken zijn naderhand naar de gespreksdeelnemers gestuurd ter verificatie. Voorafgaand aan de gesprekken kregen de deelnemers een vragenlijst toegestuurd. De vragenlijst was zowel bedoeld om de gesprekspartners alvast te laten nadenken over thema's (en dus ook onderzoek) van de toekomst, alsmede om enkele feitelijkheden te kunnen noteren die wellicht geen aandacht zouden krijgen tijdens het gesprek. Verder fungeerde de vragenlijst als leidraad voor de gesprekken. Aan het einde van de gesprekken kregen de gespreksdeelnemers het verzoek om de vragenlijst, waar nodig en gewenst, mee terug te nemen naar hun organisatie en die op een later moment terug te sturen. Uiteindelijk werden twintig ingevulde vragenlijsten teruggestuurd. De vragenlijsten en interviews zijn verwerkt tot gespreksverslagen, welke naderhand aan de gespreksdeelnemers ter verificatie zijn voorgelegd.

Voor de ordening en rangschikking van de diverse thema's en typen onderzoek zijn de auteurs verantwoordelijk. Om deze ordening tot stand te brengen hebben zij zich laten leiden door indelingscriteria als de frequentie waarmee witte vlekken in het onderzoek werden benoemd, alsmede de mate waarin een zo'n thema breder toepasbaar is een betekenis heeft binnen meerdere beleidsonderdelen.

De organisaties en gespreksdeelnemers zijn door VWS, MI en ZonMw gezamenlijk geselecteerd. Meewerkende organisaties ontvingen eerst een brief van VWS met een korte uitleg over het project. Ze zijn vervolgens door medewerkers van het MI benaderd voor de gesprekken. Niet zelden zijn de gesprekken gevoerd met anderen dan degene aan wie de brief oorspronkelijk was gericht. In voorkomende gevallen zijn personen en organisaties later aan de lijst toegevoegd. Dit gebeurde op verzoek van de organisatie, van het MI of van Zon MW. Alle gesprekken vonden plaats in de maanden februari en maart 2010.

[14] Waarvan twee met beleidsmedewerkers van de directie sport. Daarvan had het eerste gesprek het karakter van een kick-off meeting.

Ronde II: onderzoeksexperts

Voor de tweede gespreksronde zijn zeven bijeenkomsten gehouden met vijfentwintig onderzoeksexperts, die bij elkaar tweeëntwintig organisaties vertegenwoordigden uit het brede terrein van sportonderzoek. De organisaties en gespreksdeelnemers zijn door VWS, MI en ZonMw gezamenlijk geselecteerd. Meewerkende organisaties ontvingen eerst een brief van VWS met een korte uitleg over het project en zijn vervolgens door medewerkers van het MI benaderd voor de gesprekken. In een beperkt aantal gevallen zijn personen en organisaties later aan de lijst toegevoegd. Dit gebeurde op verzoek van een organisatie, het MI of door ZonMw[15]. Alle gesprekken vonden plaats in de maanden maart en april 2010. Een compleet overzicht van organisaties en gesproken personen is als bijlage toegevoegd.

Ter voorbereiding op de bijeenkomsten kregen de deelnemers geselecteerde delen van de rapportage van ronde I en een vragenlijst toegestuurd.[16] De vragenlijst is te vinden in de bijlagen. De vragenlijst diende voor de gesprekspartners als ondersteuning om gericht te kijken naar de rapportage van fase I, om alvast na te denken over thema's van de toekomst en om enkele feitelijkheden te kunnen noteren die wellicht niet aan bod konden komen tijdens het gesprek. De vragenlijst fungeerde als leidraad voor de gesprekken. Tijdens de bijeenkomsten is gesproken over de door de beleidsmakers genoemde thema's, toekomstige onderzoeksvragen die de onderzoekers miste in rapportage I, de organisatie van onderzoek en het verspreiden van het onderzoek.

Alle gesprekken zijn met een voice recorder opgenomen. Aan het einde van de gesprekken kregen de gespreksdeelnemers het verzoek om de vragenlijst, waar nodig en gewenst, mee terug te nemen en die op een later moment terug te sturen. Uiteindelijk zijn er tien ingevulde vragenlijsten teruggestuurd. Enkele organisaties hebben echter de vragenlijst gezamenlijke ingevuld, waardoor het aantal respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld iets hoger ligt. De vragenlijsten en interviews zijn verwerkt tot gespreksverslagen welke naderhand aan de gespreksdeelnemers ter verificatie zijn voorgelegd.

Ronde III: expertmeeting

Op 9 juni is een expertmeeting georganiseerd waarin vertegenwoordigers uit beide rondes met elkaar in debat gingen over de uitkomsten van het onderzoek. De expertmeeting stond onder leiding van Henk Smid, directeur van ZonMw[17].

[15] De volgende organisaties zijn op later moment benaderd: NIVEL, NIGZ (n.a.v. ronde I), ALODO, SPECO, NHTV (die gezamenlijk de HBO's vertegenwoordigen in dit onderzoek) en KEI (past in de discussie van Ruimtelijke Ordening).

[16] De hoofdstukken 2, 3 en 4 uit rapportage I zijn aan de deelnemers toegestuurd.

[17] De bijeenkomst werd bijgewoond door 20 vertegenwoordigers uit beide rondes. De uitkomsten uit deze expertmeeting zijn verwerkt in de conclusies. Zie voor een compleet verslag van de expertmeeting en een lijst met deelnemers, bijlage 4. Het verslag van de expertmeeting is ook rondgestuurd aan al diegenen die wel een bijdrage hadden geleverd aan de eerste twee rondes, maar niet waren uitgenodigd voor de expertmeeting of daar niet bij aanwezig konden zijn. Dit leverde twee reacties op, welke zijn verwerkt in het algemene verslag.

Begeleidingscommissie
Voor de uitvoering van het project was een begeleidingscommissie samengesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de opdrachtgever, het MI, ZonMw, NOC*NSF (als beleidspartner van VWS en vanwege de historische betrokkenheid van NOC*NSF bij de financiering en programmering van sportonderzoek) en NISB (als kenniscentrum) (zie verder bijlage 1). De begeleidingscommissie is op vier momenten gedurende het project bijeen geweest: na afronding van de rondes I en II, ter voorbereiding op de expertmeeting en bij de expertmeeting zelf.

1.4 Definities en reikwijdte

Binnen het project staat de kennis agenda sport centraal. Dat wil zeggen dat gekeken is welke ontwikkelingen zich voordoen in de sport en welke informatiebehoeftes daaruit volgen. Daarbij is ook gekeken naar de informatiebehoefte van organisaties die zich buiten of in de marge van het sportveld begeven, maar die wel in toenemende mate betrokken zijn bij de sport. Hierbij kan worden gedacht aan organisaties die zich vanuit het onderwijs, het ruimtegebruik of vanuit integratie of gezondheid betrokken zijn bij de sport. Het gaat dan om discussies als ruimtelijke ordening in relatie tot Cruyff Courts, sportaccommodaties en beweegvriendelijke wijken; integratie in relatie tot sportverenigingen; onderwijs in relatie tot brede scholen en sport, vermindering schooluitval door sport, bijdrage sport aan verbetering leerprestaties; preventieve gezondheidszorg in relatie tot sport, bewegen en actieve leefstijlen; sociale zaken in relatie tot armoede beleid en sport; jeugd en gezin in relatie tot ; welzijn in relatie tot sportvrijwilligerswerk; economie in relatie tot economische betekenis evenementen

Het perspectief daarbij is dat van het sportbeleid geweest. Dat wil zeggen dat gekeken is wat vanuit het perspectief van, bijvoorbeeld sport in de wijk of van sport en gezondheid kennisvragen zijn over ‘de sport’. Het ging nadrukkelijk dus niet om het oplossen van de kennisvragen van het ruimtelijke ordeningsbeleid of het gezondheidsbeleid. De vraag wie als financier kan optreden voor nieuw op te zetten onderzoeksprogramma’s werd voor dit project niet opportuun geacht. Het was de intentie om vast te stellen welke inhoudelijke vragen er in het veld leven, niet via welke middelen of programma’s die vragen kunnen worden beantwoord.

Binnen de uitvoering van het project is geen verdere afbakening of definitie van het sportbegrip gebezigd. Betrokkenen leken daar weinig behoefte aan te hebben. Er leek een brede mate van consensus over waar het sportbegrip eindigt, welke vormen van bewegen wel tot de sport kunnen worden gerekend en welke niet. Impliciet leken de meeste gesprekspartners ook vormen van sportieve recreatie (sportief wandelen, meer-bewegen-voor-ouderen, zwemmen, fietsen) en ‘ongeorganiseerde sport’ tot het domein van de sport te rekenen. Daarmee lijkt de verbreding van het sportbegrip, voorbij de competitieve/ verenigingssport, tamelijk breed geaccepteerd. Zonder dat dit nadrukkelijk werd benoemd werd het zogeheten functionele bewegen (traplopen en woon-werk-verkeer per fiets of te voet) zelden in de beschouwingen meegenomen en het verrichten van sportvrijwilligerswerk of het bezoek aan sportevenementen bijvoorbeeld wel.

Toch vormt de afbakening van het begrip sport wel degelijk een onderwerp van beleidsmatige aandacht. Van meerdere zijden werd betoogd dat het sportbeleid zijn blik nog altijd sterk gericht houdt op de ‘georganiseerde sport (bonden en verenigingen) als vanzelfsprekend object en instrument van sportbeleid’. Groeiende groepen sporters zijn echter sportief actief in andere settings. In het gemeentelijk beleid is er veelal nog sprake van een scheiding tussen sportbeleid

(accommodaties, verenigingen), beweeg-/gezondheidsbeleid (via de GGD's) en bijvoorbeeld ruimtelijke ordeningsbeleid (onderhoud stadsparken en openbaar groen). Gemeenten verschillen in de mate waarin er afstemming wordt nagestreefd tussen genoemde velden en daarmee ook in de beleidsdoelen en instrumenten die ze benoemen.

Niettegenstaande bovenstaande discussiepunten bleek het onuitgesproken laten van de verschillen en overeenkomsten tussen sport en andere gerelateerde begrippen de discussie en het gesprek niet in de weg te staan. Om die reden wordt hier ook gesproken van een Kennisagenda sport, in de overtuiging dat onder sport meer wordt verstaan dan alleen de wedstrijdsport. Sport omvat in dit rapport ook het 'sportieve bewegen'. Van hieruit is gemakkelijk een brug te slaan naar het meeromvattende en meer gevestigde veld van de gezondheid (waarin bewegen onderdeel uitmaakt van de preventieve gezondheidszorg).

Meer discussie ontstond er van tijd tot tijd bij de respondenten over wat onder 'onderzoek' moest worden verstaan. Enkele keren rees de vraag of een rapportage over bepaalde registraties, zoals het aantal Cruyff Courts of een inventarisatie van goede voorbeelden of ervaringen, ook als onderzoek moesten worden gekenmerkt. Die vraag is bevestigend beantwoord, vanuit de idee dat iedere vorm van min of meer systematische en bewuste informatievergaring feitelijk een vorm van onderzoek is[18], ook als die niet wordt uitgevoerd door wetenschappers of door erkende onderzoeksorganisaties.

1.5 Opbouw van het rapport

Het rapport is als volgt opgebouwd. Eerst gaan we in hoofdstuk twee kort in op de huidige stand van zaken van het sportonderzoek (zoals beleefd door beleidsmakers en mensen uit de sportpraktijk). In hoofdstuk 3 staan we vervolgens stil bij de toekomstige inhoudelijke behoefte aan sportonderzoek. In hoofdstuk 4 richten we ons op de kennisinfrastructuur van de sport, ofwel de wijze waarop onderzoek gestalte krijgt en beleidsmakers zich over de uitkomsten uit sportonderzoek informeren. In hoofdstuk 5 vatten we de belangrijkste conclusies samen.

[18] Van Dale (online) verstaat onder onderzoeken 'nauwkeurig nazien, nagaan, nasporen'.

2. Sportonderzoek: de stand van zaken

Vooruitlopend op belangrijke toekomstige onderzoeksthema's in hoofdstuk 3 schetst dit hoofdstuk een beeld van het huidige sportonderzoek in Nederland. In paragraaf 2.1 komt de vraagzijde van het sportonderzoek aan bod. Paragraaf 2.2 gaat over de aanbodzijde en beschrijft de stand van zaken aan de sportonderzoekskant. Een korte samenvatting in paragraaf 2.3 zal het hoofdstuk afsluiten.

2.1 Vraagzijde van sportonderzoek

In de eerste gespreksronde zijn in verschillende bijeenkomsten uiteenlopende organisaties aan de beleidskant van de sport gehoord. Besproken is wat zij aan onderzoek doen en hoe ze zich informeren over onderzoek. Paragaaf 2.1.1 geeft een globale beschrijving van de van de mate waarin organisaties onderzoek uitzetten en in hoeverre zij van onderzoek gebruik maken. Vervolgens wordt in paragraaf 2.1.2 meer in detail beschreven wat voor typen onderzoeken er nu door en voor de beleidsorganisaties wordt uitgevoerd.

2.1.1 Onderzoek bij en voor beleidsinstanties

Gemeenten en provincies geven veelvuldig aan gebruik te maken van onderzoek. Onderzoek naar sportdeelname en accommodaties levert voor gemeenten en provincies belangrijke kengetallen op. Hiervoor is doorgaans een vast budget beschikbaar of de vragen met betrekking tot sport worden meegenomen in bestaande monitors. Het blikveld blijft daarbij doorgaans beperkt tot de grenzen van de eigen gemeente (of de provincie). Daarnaast wordt, afhankelijk van de financiële ruimte, op ad hoc basis onderzoek uitgevoerd door (commerciële) onderzoeksbureaus om beleidskeuzes te kunnen verantwoorden. Provinciale sportservicebureaus positioneren zich steeds meer als een regionaal kenniscentrum voor de lokale sport. Ze verzamelen best practices en stellen kennis beschikbaar. In toenemende mate vindt daarin samenwerking plaats met regionale expertisecentra, zoals (in sommige gevallen) universiteiten en (met name) hogescholen.

Van de koepelorganisaties die aan de eerste gespreksronde hebben deelgenomen (zie bijlage 2), is er een aantal organisaties met een vast budget voor onderzoek en kennisverzameling. Het aantal fte dat voor onderzoek beschikbaar is, is doorgaans beperkt en bedraagt in voorkomende gevallen niet meer dan 0,2 of 0,5 fte. Vaak beschikken de koepelorganisaties over een documentatiecentrum, maar ook hiervoor is doorgaans niet veel tijd en geld beschikbaar. Niet zelden zijn deze documentatiecentra redelijk verouderd. Sommige koepelorganisaties, zoals Gehandicaptensport Nederland, willen zich in de toekomst meer als kennisorganisatie profileren. Er waren echter ook koepelorganisaties die vrijwel niets met onderzoek of kennisverzameling op het gebied van sport deden. De Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding investeert wel in een hoogleraar voor haar vakterrein, maar heeft verder niet of nauwelijks budget ingeruimd voor nader onderzoek.

Binnen de georganiseerde sport is het vooral NOC*NSF die investeert in onderzoek. Er is een coördinator onderzoek aangesteld en ook binnen de topsport is er iemand benoemd die aanspreekpunt is voor mensen of organisaties met vragen die betrekking hebben op onderzoek.

Er wordt geïnvesteerd in monitors (met name breedtesport), internationale benchmarks (met namen topsport), netwerken, hoogleraarposities en databanken (dat laatste op bescheiden schaal en vooral met betrekking tot de gegevens van de aangesloten bonden). Er is een budget om onderzoek extern uit te zetten. NOC*NSF is verder begonnen met het opstellen van een eigen onderzoeksagenda voor de sport (zie bijlage 10). Daarnaast werkt NOC*NSF aan een kenniscentrum voor de verspreiding van onderzoek. Dit kenniscentrum is beschikbaar voor intern gebruik alsmede voor de sportbonden (hoewel de laatste hier niet altijd van op de hoogte bleken te zijn). Sportbonden bleken nog weinig in onderzoek te investeren. Studies die nu uitgevoerd worden zijn veelal pragmatisch en gekoppeld aan de beleidsvoering of aan de eigen (leden-)administratie. Binnen de bond is men niet goed op de hoogte van het onderzoek dat plaatsvindt en in ieder geval wordt die kennisverzameling niet gecoördineerd. Voor de uitvoering van het onderzoek wordt vooral gebruik gemaakt van de inzet van stagiairs of van de diensten van sponsors.

InnoSportNL is bezig met het opstellen van een Nationale Sportinnovatie Agenda. De NSIA beslaat de belangrijkste innovatie en onderzoeksthema's uit de (top)sportpraktijk voor de aankomende jaren. De NSIA bevat zowel sportoverstijgende als sportspecifieke thema's (zie bijlage 8). Het beleid van InnoSportNL is verder sterk gericht op het beter laten aansluiten van het onderzoek op de sportpraktijk. Daartoe zijn ook concrete voorstellen gedaan of stappen gezet[19]. InnoSportNL verricht zelf geen onderzoek, maar brengt belangrijke projecten onder bij haar partners en probeert middelen bij elkaar te krijgen om thema's op de NSIA te financieren.

Vanuit de gezondheids- en beweegsector gebeurt al het één en ander aan onderzoek en monitoring. Het Centrum Gezond Leven van het RIVM, het NISB en de Stichting Consument en Veiligheid zijn weliswaar geen onderzoeksinstellingen, maar doen veel aan het monitoren, ontwikkelen en verbeteren van interventies. Zo heeft het CGL een programma met gezondheidsbevorderende levensstijlinterventies. Deze zijn opgeslagen in een grote database. Daarin zijn inmiddels zo'n driehonderd beweeggerelateerde interventies verzameld. Daarnaast laten deze organisaties ook regelmatig onderzoek uitvoeren. Zo heeft het RIVM/ CGL de afspraak met ZonMw dat ze interventies die goed zijn beschreven kan voordragen om op effectiviteit te laten onderzoeken. De organisaties voeren vooral onderzoek uit naar de behoefte aan en het gebruik van beschikbare kennis door de (lokale) intermediaire partijen, waarmee ze samenwerken. De organisaties beschikken allen over een kennisafdeling en ondersteunen lokale overheden, provinciale sportraden en instellingen, zoals GGD's en thuiszorgorganisaties bij het implementeren en uitvoeren van interventies.

[19] Bijvoorbeeld: oprichting van een sportwetenschappelijk instituut, wetenschappelijk informatiecentrum topsport (Topsport Topics), aanstellen van 'embedded researchers', toename aantal Innosportlabs, verhoging kwaliteit opleidingen coaches.

Vermeldenswaardig zijn ook de GGD's die in het kader van de Lokale en Nationale Monitor Gezondheid periodiek onderzoek doen naar sport en bewegen als onderdeel van de leefstijl van kinderen, pubers, volwassenen en ouderen. Hieruit ontstaan periodieke lokale en regionale rapporten over de gezondheidstoestand van de bevolking. Deze rapportages zullen in de toekomst in toenemende mate de basis vormen voor de Volksgezondheid Toekomst Verkenningen van het RIVM. In de afgelopen vijftien jaar is gewerkt aan een goed op elkaar afgestemde samenwerking en organisatie om dit soort monitorgegegevens beschikbaar te krijgen. De werkwijze is nu zelfs ook in de Wet op de Publieke Gezondheid verankerd. Het gezondheids- en beweegonderzoek loopt daarmee voorop op de sport, dat een dergelijke verankering niet kent.

Binnen VWS wordt met regelmaat sportonderzoek uitgezet. Van de rijksuitgaven aan sport was in 2010 7,1 miljoen euro (op een begroting van 144 mln) gereserveerd voor kennis, onderzoek en innovatie[20]: 4,6 miljoen euro binnen het programma Meedoen en 2,5 miljoen euro binnen het programma Topsport. VWS financiert onder andere het SBG programma van ZonMw, het Meerjarenonderzoeksprogramma van het MI en ondersteunt NISB, InnoSportNL en andere sportorganisaties in hun functies als kennisverzamelaars en – verspreiders. Niet vermeld in de genoemde bedragen zijn de uitgaven aan onderzoek die binnen beleidsprojecten worden verantwoord. Dat kan soms om substantiële bijdragen gaan. Zo is bij het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs over een periode van drie jaar 4,3 miljoen euro uitgetrokken voor monitoring en voor 'effectieve interventies` (op een totaal van 28 miljoen euro). Daarnaast wordt er ook binnen andere beleidsprogramma's steeds vaker ruimte voor onderzoek vrijgemaakt, bijvoorbeeld het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen. Bij andere programma's is de ruimte om onderzoek te doen overigens beduidend kleiner[21].

2.1.2 Typen onderzoek bij/ voor beleidsinstanties

In de gesprekken is ook gevraagd naar het soort onderzoek dat beleidsorganisaties laten uitvoeren. In de vragenlijst die als leidraad diende voor het gesprek werd daarbij gebruik gemaakt van een verdeling in vier typen kennis:

1. Beschrijvende kennis, feiten en cijfers over de sector.
2. Verdiepende onderzoeken, effectiviteit van interventies en verklaringen.
3. Best practice studies gericht op implementatie.
4. Strategische studies gericht op de lange termijn.

Aan de organisaties is onder andere gevraagd een inschatting te maken van de verdeling van deze vier typen kennis binnen de organisatie.

[20] Veelal ook geld voor implementatie van onderzoek en kennisdeling in de brede zin van het woord. Binnen genoemde 7,1 miljoen euro zijn (afrond) 2 miljoen euro bestemd voor de onderzoeksprogramma's van het Mulier Instituut en van ZonMw.

[21] Voor het beleidsprogramma 'Meedoen' is er bijvoorbeeld tussen 2006-2010 160.000 euro beschikbaar gesteld voor onderzoek en voor evaluatieonderzoek van het VWS beleid over die periode 200.000 euro, later uitgebreid naar 300.000 euro.

Het monitoren en het verzamelen van feiten en cijfers over de sector wordt door alle organisaties belangrijk gevonden. Met eenvoudige kengetallen kunnen partijen snel inzichten verwerven en deze vertalen naar beleid. Denk hierbij aan het onderzoeken naar sportblessurecijfers, sportdeelname en sportaccommodaties van gemeenten of provincies. Door verschillende partijen worden stappen gezet om beter om te gaan met bestaande data. Kennis uit ledenbestanden van sportbonden of fitnesscentra kunnen belangrijke inzichten voor beleid geven. Uit de wijze waarop dit veelal gebeurt blijkt echter dat de sector nog weinig gewend is om strategisch beleid te voeren en ook de middelen vrij te maken om dat beleid te schragen met deugdelijke feiten en cijfers.

De behoefte aan monitoren (en benchmarken) wordt nadrukkelijk gevoeld, maar men geeft al snel aan dat het budget hiervoor ontbreekt of dat de betreffende gegevens verouderd of niet beschikbaar zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor het aantal vakleerkrachten, het aantal gymlokalen, kengetallen voor zwembaden, fitnesscentra en sportaccommodaties en in het algemeen, sportdeelname en deelname aan bewegen[22]. Veel organisaties zouden graag zien dat bestaande monitoren en databestanden worden uitgebreid, verbeterd en aan elkaar gekoppeld worden om ze breder toepasbaar te maken.

De geïnterviewden gaven veelvuldig aan behoefte te hebben om te kunnen benchmarken en bepaalde basisgegeven te vergelijken. Partijen geven aan zich niet in de positie te achten om de activiteiten op te pakken. Men heeft het druk met de eigen organisatie en heeft geen tijd om daarnaast voor de branche te gaan benchmarken. Ook bestaan er twijfels over de vergelijkbaarheid van gegevens en ziet men zichzelf niet in staat om daarin te investeren. In belangrijke mate ziet men daarin een taak voor een organisatie die de anderen 'bij de hand neemt'.

Binnen de gezondheidszorg en openbare gezondheidszorg zijn al tientallen effectonderzoeken naar interventies gedaan. Onder andere in het kader van het preventieprogramma van ZonMw en het programma Sport, Gezondheid en Bewegen van ZonMw. Dat is een behoorlijk aantal, maar het is goed om te beseffen dat er honderden interventies zijn die nog wachten om onderzocht te worden. De effectiviteit van interventies op het gebied van welzijn en andere sport maatschappelijke thema's wordt de komende jaren waarschijnlijk steeds belangrijker. In de uitvoering van bepaalde programma's worden (effect)evaluaties opgenomen. Dit is ook terug te zien in het programma 'effectieve interventies' vanuit het Beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs. Ook het NISB laat steeds vaker effectevaluaties meelopen met de uitvoering van interventies. Momenteel wordt aan dit type kennis minder aandacht geschonken dan wenselijk

[22] Rond sportdeelname en deelname aan bewegen bestaan dergelijke monitors (Obin, Pols-onderzoek van CBS, AVO-onderzoek van het SCP, Sportersmonitor van het MI) en instrumenten (RSO Richtlijn Sportdeelname Onderzoek, Squash). Daarmee is een duidelijke basis gelegd, al zijn er nog verscheidende verbeterpunten te benoemen (met name: onderzoeksfrequenties, bereiken moeilijke groepen, opbouwen van door de tijd stabiele reeksen, soms beperkte vraagstellingen, beperkte aansluiting landelijk-lokaal, lokale en internationale benchmarking).

zou zijn, zo stellen de ondervraagde beleidsmakers. Voor het merendeel van de sport- of welzijnsinterventies geldt dat als ze op effectiviteit worden getoetst die toetsing doorgaans beperkt is, zonder te voldoen aan wetenschappelijke criteria.

Doordat steeds meer partijen zichzelf als kennisorganisatie willen profileren, of doordat partijen te maken krijgen met kennisvragen uit de praktijk, krijgen best practice studies veel aandacht. Daarnaast kwam ook regelmatig naar voren dat er door onderzoeksbureaus of studenten bepaalde haalbaarheidsstudies werden uitgevoerd. In vergelijking met verdiepende studies werd er door de organisaties meer aandacht besteed aan best practice studies.

Strategische studies werden niet of nauwelijks uitgevoerd door de verschillende organisaties. Het belang ervan wordt wel onderkend, maar weinig partijen zien dit als een taak van de eigen organisatie. Regelmatig kwam naar voren dat onderzoek een vertaalslag mist naar de dagelijkse (sport)praktijk. De aangereikte informatie blijft te algemeen en is net niet dermate toegesneden op de praktijk dat organisaties daarmee aan de slag kunnen. Bovendien zouden resultaten van onderzoeken elkaar soms tegenspreken. Dit bemoeilijkt de interpretatie en gaat ten koste van de vergelijkbaarheid volgens de respondenten.

2.2 Aanbodzijde van sportonderzoek

Een algemeen beeld van het sportonderzoek in Nederland wordt geschetst in de rapportage *Sportonderzoek in beeld*[23]. Voordat de uitkomsten van de interviews met de geïnterviewde (sport)onderzoekers in paragraaf 2.2.2 gepresenteerd worden, zal er in paragraaf 2.2.1 eerst worden stil gestaan bij een aantal belangrijke punten uit deze rapportage.

2.2.1 Sportonderzoek in beeld

Uit de analyse zoals gerapporteerd in *Sportonderzoek in beeld* blijkt dat er in totaal ruim honderd organisaties actief zijn op het gebied van sportgerelateerd onderzoek: “Zo’n twintig algemene ‘not-for-profit’-onderzoeksinstellingen zijn actief op het terrein van het sportonderzoek, met name op de terreinen welzijn en breedtesport. Bij de 35 onderzoeks- en adviesbureaus die werkzaam zijn in de sport valt het inmiddels behoorlijke aantal marktonderzoeksbureaus op dat actief is in de sport”. Onderzoeks- en adviesbureaus voeren niet altijd zelf onderzoek uit, maar stellen zich ook als kennismakelaar ten diensten. Een kennismakelaar fungeert als brug tussen verschillende onderzoeksuitkomsten en past die kennis toe op vragen uit het beleid.

Naast de onderzoekers, werkzaam bij de verschillende adviesbureaus en onderzoeksorganisaties, zijn er ook onderzoekers werkzaam aan universiteiten en HBO’s. Ultimo 2009 kende Nederland 34 sporthoogleraren, waarvan er elf expliciet naar sport

[23] Breedveld, K., M. de Jong, E. Broers en J. Steenbergen (2009). *Sportonderzoek in beeld*. ’s-Hertogenbosch / Nijmegen: W.J.H. Mulier Instituut/ Kennispraktijk. Zie: http://www.mulierinstituut.nl/publicatielijst/?Year=2010&PubID=418.

verwijzen in de naamstelling van hun leerstoel. Verder werden er zeventien sportlectoren[24] geteld. Het sportonderzoek beslaat (afhankelijk van de definitie van sporthoogleraar) 0,5 à 1,5 procent van het totaal aantal hoogleraren in Nederland en vier procent van het aantal lectoren.

Bovengenoemde getallen kunnen echter een vertekend beeld opleveren. Het aantal fte dat beschikbaar is voor sportonderzoek binnen de organisaties en op de universiteiten en HBO's is onbekend. Uit de interviews met de onderzoekers bleek vaak dat er per organisatie slechts een klein aantal fte beschikbaar is voor louter en alleen sportonderzoek. Tevens dient men met enige terughoudendheid te kijken naar het aantal (hoog)leraren en lectoren die actief zijn in de sport. Deze onderzoekers hebben naast het verrichten van onderzoek, ook een lesgevende taak en hun betrekkingsomvang varieerd tussen de 0,2-1,0 fte, deels bijzonder en dus tijdelijk. Het minimale aantal fte dat voor sportonderzoek beschikbaar is, levert beperkingen op voor de uitvoer van de onderzoeken. Anderzijds kan men er ook de potentie van inzien; er zijn veel mensen actief op het gebied van sportonderzoek wat kansen bied om verder door te groeien.

Het merendeel van de sportonderzoeksorganisaties houdt zich met ofwel 'gedrag en maatschappij' (in het algemeen, dus geen bestuursvraagstukken of marketing) ofwel met 'gezondheid'. Het thema 'meedoen', zoals geformuleerd in de rijksnota 'Tijd voor Sport', lijkt dominant in het huidige sportonderzoek (afgemeten althans aan het aantal instellingen dat op dat terrein actief is).

Verder wordt geconstateerd dat er relatief weinig onderzoek wordt gedaan op het gebied van 'sport en recht', 'sportgeschiedenis' en sport in relatie tot 'Natuur en milieu'. Onderzoek naar sport en ruimtelijke inrichting vindt vrijwel uitsluitend plaats binnen de context van de marktgerichte adviesbureaus en in mindere mate bij de onderzoeksinstituten (of bij de universiteiten, waar gezondheid domineert). Bij deze bureaus ligt het accent vooral op advisering en procesbegeleiding en minder op bijvoorbeeld het meten van de effecten van de inrichting van de (publieke) ruimte op het sport- en beweeggedrag.

Belangrijke financieringsbronnen voor (fundamenteel) onderzoek vormen de middelen die door KNAW, NWO en ZonMw worden verstrekt (tweede geldstroom). KNAW (sinds 1808) kende in 2007 een begroting van 97 miljoen euro. Daarmee worden onder andere negentien instituten gefinancierd. Geen daarvan richt zich op sport. Eén instituut, het Rathenau instituut, had in 2004/5 een bescheiden project op het terrein van de sport[25].

NWO (Nederlandse Organisatie van Wetenschappelijk Onderzoek) is per wet ingesteld en is de grootste fondsenverstrekker voor wetenschappelijke innovatie. In het jaar 2008 werkte de NWO met een begroting van 660 miljoen euro. In haar verleden is er eenmaal een NWO programma

[24] Waarbij zij opgemerkt dat de definitie van 'sporthoogleraar' en 'sportlector' moeilijk te geven is. Geteld zijn de aantallen hoogleraren en lectoren die zich actief begeven in het veld van sport, bewegen en gezondheid, ook als lid van begeleidingscommissies van onderzoek.

[25] Programma Topsport en technologie (OND1309287).

geweest rondom ‘sport en multiculturaliteit’[26]. Het programma liep van januari 2003 tot november 2005 en kende een omvang van 210.000 euro (180.000 euro personele kosten en 30.000 materiële kosten). Overigens laat dit onverlet dat ook in andere NWO-programma’s er aandacht kan zijn voor sport (en bewegen). Harde cijfers daarover ontbreken echter. Tijdens de interviews met de bewegingswetenschappelijke en sporteconomische disciplines werd aangegeven dat NWO aanvragen op sportwetenschappelijk gebied nauwelijks worden gehonoreerd.

ZonMw werkt aan de verbetering van preventie, zorg en gezondheid door het stimuleren en financieren van onderzoek, ontwikkeling en implementatie. ZonMw kende in 2008 een begroting van 152 miljoen euro. Van haar middelen investeerde ze in 2008 veertien procent in fundamenteel onderzoek, twaalf procent in strategisch onderzoek, 35 procent in toegepast onderzoek, zestien procent in ontwikkeling en 23 procent in implementatie. Van 2004 tot en met 2010 liep bij ZonMw het programma Sport, Bewegen en Gezondheid. Voor dit programma was in totaal 5,5 miljoen euro beschikbaar. Op jaarbasis komt dat neer op iets minder dan een miljoen euro per jaar. Voor ZonMw geldt waarschijnlijk nog meer dan wat ook voor NWO geldt, namelijk dat ook in andere programma’s er aandacht kan zijn voor sport en bewegen. Maar zoals gezegd ontbreekt het aan harde cijfers om daar duidelijkheid in te scheppen.

2.2.2 Sportonderzoekers aan het woord

In paragraaf 2.1 is ingegaan op een aantal aspecten van onderzoek aan de beleidskant van de sport. In welke mate wordt er gebruik gemaakt van onderzoek en in hoeverre wordt onderzoek uitgezet bij verschillende organisaties, universiteiten en lectoren? Welke type onderzoeken zijn dat? Deze paragraaf geeft, in aanvulling op wat er reeds in paragraaf 2.2.1 in algemene zin is geformuleerd, een beknopte beschrijving van de stand van zaken aan de onderzoekskant in het brede veld van de sport. Aan de hand van de interviews en de toegezonden vragenlijsten schetst deze paragraaf een globaal beeld van het aantal mensen dat op een bepaalde afdeling werkzaam is, welke financieringsmiddelen worden gebruikt en aan welk type onderzoek prioriteit wordt verleend. Daarnaast wordt kort weergegeven in welke netwerken de verschillende organisaties actief zijn. Hoe verlopen deze contacten en wat zijn de ervaringen met dergelijke contacten?

Sociale wetenschappen (met een sociologische en antropologische invalshoek)
Onderzoek gericht op sport en bewegen binnen de sociale wetenschappen is verspreid over een aantal organisaties. De DSP-Groep en het Verweij-Jonker Instituut doen (toepassingsgericht) opdrachtonderzoek voor beleidsorganisaties en halen hun geld dan ook voornamelijk uit de markt. Beide onderzoeksbureaus zijn in een breder werkveld actief dan alleen het sportonderzoek. In sommige gevallen heeft het onderzoek duidelijke raakvlakken met sport en bewegen. DSP-Groep heeft een team `sport` van ongeveer tien mensen en het Verwey-Jonker instituut heeft zes mensen die ingezet worden binnen het onderzoeksveld van sport en bewegen. Deze organisaties verschillen met het Mulier Instituut dat is gespecialiseerd in

[26] Bij de universiteiten dient opgemerkt te worden dat het aantal locaties/ faculteiten/ richtingen waarbinnen bij universiteiten sportgerelateerd onderzoek wordt verricht, geteld is. Dit aantal is dus groter dan het daadwerkelijke aantal universiteiten.

sociaalwetenschappelijk sportonderzoek en vijfentwintig mensen in dienst heeft. Het MI voert opdrachtonderzoek uit, maar heeft met de samenwerkende universiteiten ook een eigen meerjarenonderzoeksprogramma[27], dat gefinancierd wordt door het ministerie van VWS. Het meerjarenonderzoeksprogramma wordt gecoördineerd door het W.J.H. Mulier Instituut en wordt uitgevoerd door onderzoekers van het instituut en de Rijksuniversiteit Groningen, de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Utrecht en de Universiteit van Tilburg. Verdiepende studies naar achtergronden, motieven en betekenissen van sporten en bewegen nemen in dit kader een belangrijke plaats in. In verhouding tot de totale organisatie neemt het sportonderzoek bij het SCP een kleine plaats in, maar met de *Rapportage sport* is het SCP bijzonder zichtbaar in de sportonderzoekswereld. Er is 0,6 fte beschikbaar voor specifiek sportonderzoek uit externe middelen. Daarnaast wordt, afhankelijk van het onderzoek, met enige regelmaat extra mankracht ingezet uit eigen middelen. Het Mulier Instituut onderhoudt daarnaast meer dan de andere organisaties dat doen, contact met onderwijs en onderzoeksinstellingen in het veld. Zowel DSP, Verweij-Jonker als het MI hebben projectmatige beleidscontacten met NISB, NOC*NSF en diverse gemeenten en provincies. Op het sportterrein doet het SCP alleen onderzoek voor VWS en heeft een adviserende functie aan het parlement of de regering.

Sportgeneeskunde LOSO (medische centra van UMC's)

Naar aanleiding van het RGO rapport in 2001 en later gesteund door het programma Sport, Bewegen en Gezondheid van ZonMw is het LOSO opgericht om het sportgeneeskundig onderzoek in Nederland rond de Universiteiten te centraliseren. Het LOSO bestaat uit: UMCG Groningen, VU MC Amsterdam, UMC Utrecht, Erasmus MC Rotterdam, Maastricht UMC. Het direct aantal betrokkenen bij sport, beweeg en gezondheidsonderzoek binnen het LOSO bestaat uit ongeveer honderd personen, verdeeld over de vijf universitaire afdelingen (hoogleraren, UHD's, UD's, postdocs, promovendi en onderzoekers). Deze zijn werkzaam op de medische afdelingen, in onderzoekscentra en op de samenwerkende faculteiten bewegingswetenschappen in Groningen en Amsterdam. Het precieze aantal fte's dat daarmee gemoeid gaat is onbekend. Elke afdeling heeft zijn eigen speerpunten en specialisaties. De oprichting van het LOSO heeft voor verbeterd contact tussen onderzoekers en universiteiten gezorgd. Binnen het LOSO neemt fundamenteel wetenschappelijk onderzoek naar fysiologische processen een belangrijke plaats in, maar ook empirische studies en onderzoek gericht op implementatie is van belang op het brede terrein van sport en bewegen.
Het LOSO onderhoudt structurele en projectgebonden (beleids)contacten met het RIVM, TNO, GGD's, NISB, NOC*NSF en met de VSG (Vereniging Sportgeneeskunde). Daarnaast zijn er ook adhocbeleidscontacten. De contacten met beleidsinstanties worden als prettig ervaren en dragen bij aan de continuïteit van vraaggestuurd onderzoek en de agendasetting. Internationaal is er vanuit het LOSO samenwerking met de gecertificeerde IOC research centers.

Gezondheidswetenschappen

Het onderzoek naar sport en bewegen is de afgelopen tien jaar een steeds belangrijker en omvangrijker onderdeel geworden van de instellingen, die vanuit een gezondheids-

[27] Zie: http://www.mulierinstituut.nl/onderzoek.

wetenschappelijke achtergrond met deze thema's bezig zijn. Vooral het thema bewegen als belangrijke leefstijlfactor voor gezondheid krijgt hierbij aandacht. Binnen TNO is het thema sport en bewegen binnen veel divisies één van de thema's. Het is moeilijk om dit in aantallen te kwantificeren. Binnen het RIVM is bewegen (met sporten als onderdeel daarvan) één van de thema's binnen het Centrum voor Preventie en Zorgonderzoek (PZO) en het Centrum voor Volksgezondheid Toekomstverkenningen (VTV). Er lopen steeds ongeveer tien tot vijftien doorlopende grote projecten, waaraan in totaal ongeveer tien mensen werken. Het gaat onder andere om onderzoek naar determinanten van beweeggedrag, (kosten)effectiviteitonderzoek, de invloed van de omgeving op beweeggedrag, de relatie tussen bewegen en gezondheid en het monitoren van beweeggedrag in een aantal monitoringstudies.
ZonMw kent een groot aantal programma's, waar subsidies voor sport en bewegen wordt uitgezet. Het gaat onder andere om preventieprogramma's, programma's gericht op de eerste lijn en programma's van gemeenten. In totaal is er een bedrag van ongeveer veertien miljoen euro beschikbaar. Dit geld wordt echter niet alleen ingezet voor sport en bewegen, maar ook voor het thema gezondheid in het algemeen. Zoals reeds eerder is vermeld in paragraaf 2.2.1 besteedde ZonMw in zes jaar tijd 5,5 miljoen euro aan het programma Sport, Bewegen en Gezondheid.
Bij het NIGZ zijn ongeveer tien tot vijftien personen bezig met sport, bewegen en overgewicht aan een tiental projecten voor het onderwijs, de sport, lokaal gezondheidsbeleid van gemeenten en de GGD's. Vaak zijn dit projecten die samen met het NISB worden uitgevoerd.

Bewegingswetenschappen

Onderzoek op dit terrein vindt hoofdzakelijk plaats aan de faculteiten bewegingswetenschappen van de VU en RUG. Op beide faculteiten zijn gezamenlijk zo'n zestig tot 65 mensen werkzaam die onderzoek uitvoeren met een spin-off naar topsport en prestatiebevordering (vaste staf aan onderzoekers en promovendi). Geschat wordt dat ongeveer één op de vijf mensen van die groep zich puur en alleen richt op sport, waarvan het totale aantal fte's echter onbekend is. Beide faculteiten hebben hun eigen speerpunten en specialisaties. Er vindt voornamelijk fundamenteel onderzoek plaats, maar er wordt ook waarde toegekend aan (en werk gemaakt van) implementatieonderzoek om de kennistransfer naar de sportpraktijk te vergroten. Onderzoek wordt hoofdzakelijk uit de eerste lijn gefinancierd. Onderzoeksaanvragen bij het NWO hebben volgens de onderzoeksexpert weinig kans van slagen.
De faculteiten hebben een uitgebreid internationaal netwerk met contacten tussen onderzoekers en faculteiten. In Nederland zijn er vaste beleidscontacten met NOC*NSF en InnoSportNL en daarnaast zijn er projectmatige contacten met sportbonden.
De Vereniging Sportpsychologie Nederland doet zelf geen onderzoek, maar neemt een positie in tussen wetenschap en praktijk. De VSPN heeft wel de ambitie om in de komende jaren ook zelf onderzoek te gaan initiëren. Momenteel zijn er zo'n twaalf onderzoekers, verspreid over de universiteiten, die op dit terrein onderzoek doen, veelal naast hun praktijk of doceertaken.
De VSPN heeft regelmatige contacten met NOC*NSF, sportbonden en regionale steunpunten, met name om sportpsychologie beter in te bedden.

Ruimtelijke Ordening en planologie

Kennisinstituten die onderzoek doen op het gebied van sport en bewegen zijn Alterra en LEI. Met name strategische en verdiepende studies krijgen prioriteit bij deze onderzoeksorganisaties. Raakvlakken met sport en bewegen zijn te vinden in onderzoeken naar de relatie tussen leefomgeving, welzijn en sport en recreatie. Voor dergelijke onderzoeken is vaak een klein

aantal fte's beschikbaar. Het Kenniscentrum Recreatie en het KEI doen zelf geen primair onderzoek, maar zijn kennismakelaars die gebruik maken van bestaande kennis. Door de posities die deze organisaties innemen hebben zij een uitgebreid netwerk met verschillende partijen, waaronder gemeenten, projectontwikkelaars, woningcorporaties en andere organisaties die belang hebben bij kennis rondom stedelijke vernieuwing en de leefomgeving. In 2007 heeft het Nicis het onderzoek *Wat beweegt kinderen?* gefinancierd[28]. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het Nicis besteden verder geen structurele aandacht aan het onderwerp sport. Vastgesteld kan worden dat binnen het werkveld van RO en planologie sport een bescheiden positie in neemt.

Sporteconomie

Sporteconomisch onderzoek bevindt zich aan de randen van het algemeen economisch onderzoek. Bij de RUG zijn er in totaal vier mensen die zich met enige regelmaat bezighouden met sporteconomisch onderzoek; één hoogleraar, twee (deeltijd) onderzoekers en een AIO. Op andere Nederlandse faculteiten krijgen specifieke sporteconomische vraagstukken een minder prominente plaats. Onderzoek wordt vooral uit de eerste lijn gefinancierd subsidies voor sporteconomische vraagstukken worden bij het NWO niet gehonoreerd. Onderzoeksbureau Meerwaarde voor sport en economie doet ook opdrachtonderzoek voor diverse beleidspartijen en heeft structurele en ad-hoc contacten met VWS, NOC*NSF, MI en gemeenten en provincies. Contact tussen onderzoekers is er vooral via email. Er zijn slechts enkele sporteconomische congressen.
Volgens de onderzoeksexperts valt sporteconomie tussen wal en schip. Bij VWS wordt veel aandacht besteed aan het welzijnsaspect van sport en bij economische zaken richten ze zich niet specifiek op een bedrijfstak. Sport wordt daar als een bedrijfstak beschouwd.

HBO-instellingen

Op de agenda bij de HBO-instellingen neemt onderzoek een bescheiden plaats in. Bij de sportgerelateerde HBO-instelling begint onderzoek langzaam vorm te krijgen doordat geïnvesteerd wordt in kenniskringen geleid door lectoren. Volgens de rapportage *Sportonderzoek in beeld* (zie noot 22) zijn er inmiddels zo'n 450 lectoren werkzaam, waarvan er inmiddels zeventien (4%) werkzaam in de sport. Een kenniskring bestaat uit ongeveer 1-3 fte en een lector wordt vaak aangenomen voor 0,4 tot 0,6 fte. Bij zowel Hogeschool Windesheim als SPECO zijn er drie promovendi actief op het gebied van sport en bewegen. Binnen kenniskringen wordt gezocht naar een goede middenweg tussen onderwijs, onderzoek en contractactiviteiten. De omvang van het lectoraat met zijn kenniskring staat op gespannen voet met de doelstellingen die worden na gestreefd. Onder het huidige economisch klimaat staat de financiering van de HBO-instellingen onder druk en moet er op veel plaatsen bezuinigd worden. Binnen de hogescholen vinden lectoren elkaar steeds beter op bepaalde onderwerpen. Daarnaast trachten de lectoraten een positie in te nemen tussen de wetenschappelijke wereld en die van de

[28] Frelier,M. en J. Janssens (2007). *Wat beweegt kinderen. Een onderzoek naar het sport- en beweeggedrag van kinderen.* 's-Hertogenbosch / Den Haag: W.J.H. Mulier Instituut / Nicis. Zie http://www.mulierinstituut.nl/objects/publications/Wat%20beweegt%20kinderen%20-%20complete%20rapportage.pdf.

HBO's. Dit komt met name tot stand doordat lectoren ook co-promotor zijn bij dissertatietrajecten van promovendi. Er zijn, zij het in beperkte mate, contacten met het beleidsveld. Sportbonden, gemeenten en het NISB werden genoemd. Veelal komen contacten tot stand in de vorm van bachelorstages van studenten.

2.3 Conclusie stand van zaken sportonderzoek

De meeste organisaties uit fase I van het onderzoek doen zelf geen onderzoek. Het NISB is bijvoorbeeld vooral een kenniscentrum en geen onderzoeksinstituut. Er vindt wel onderzoek plaats, maar dat is vooral ten dienst van specifieke projecten. Enkele organisaties hadden een vast budget voor onderzoek. In verhouding tot het totale budget van deze organisaties ging het vaak om relatief kleine bedragen. Sommige organisaties laten soms op ad-hoc basis onderzoek doen. Dit is vooral gekoppeld aan de beleidsvoering en daar is vaak geen vast budget voor. Daarnaast is er een ontwikkeling zichtbaar waarin steeds meer organisaties stappen zetten om te komen tot een kenniscentrum dat zich bezig houdt met het door hen bestreken domein.

Over de verschillende typen onderzoeken die de organisaties uit fase I laten uitvoeren kan samenvattend vastgesteld worden dat het merendeel beschrijvend van aard is. Daar lijkt ook de komende jaren een grote behoefte te liggen. Verdiepende studies krijgen in vergelijking tot best practice of haalbaarheidsstudies minder aandacht. Vooral voor het type onderzoek dat valt onder 'strategische studies gericht op de lange termijn' (type vier) is nagenoeg geen aandacht. Vaak hebben beleidsorganisaties in de sportsector ook niet het idee dat daar een rol voor hen is weggelegd.

Aan de kant van de aanbodzijde kan gesteld worden dat het voorkomt dat sportonderzoek sporadisch en ad hoc wordt vericht. Dit is een logisch gevolg van de eerder geconstateerde opdrachten die gegeven worden vanuit de organisaties uit beleid en praktijk. Daarnaast zijn er bij sommige instelling ook langlopende meerjarenonderzoekprogramma's die bijdragen aan een duurzame kennisopbouw. Een schatting van het aantal fte's dat gemoeid is met het uitvoeren van sportonderzoek is op basis van dit onderzoek niet te geven. Ook de intensiviteit waarmee het sportonderzoek in de verschillende organisaties en binnen de verschillende disciplines plaatsvindt is lastig te geven. Wel is duidelijk dat veruit het merendeel van de organisaties die zich bezig houden met sportonderzoek, zich richten op thema's die te maken hebben met ofwel 'gedrag en maatschappij' ofwel 'gezondheid'. Verder valt op dat samenwerkingsverbanden binnen het sportonderzoek niet uit de weg worden gegaan, ook niet op het internationale terrein. De samenwerking verloopt echter wel langs disciplinaire lijnen en is daardoor verkokerd.

Organisaties, die we hebben gesproken in fase I, gaven regelmatig te kennen dat de afstemming van onderzoek (inhoud en timing) tussen onderzoekers en tussen beleidsmakers verbeterd moet worden. Onderzoeksprojecten en resultaten van onderzoek sluiten vaak onvoldoende aan bij de agenda van het beleid. Beleidsmakers bleken niet altijd op de hoogte van lopende onderzoeksprojecten (ook niet bij elkaar). Onderzoeksexperts gaven daarentegen aan dat zij een bepaalde mate van vrijheid nodig hebben om met hun onderzoek te kunnen ontsnappen aan de 'waan van de dag'. Verder gaven organisaties die bevraagd werden in fase I aan dat instituten en wetenschappers zich – in hun perceptie – soms 'eigenstandig' gedragen. Het komt voor dat onderzoeksresultaten elkaar tegenspreken. Volgens de beleidsmakers hebben de onderzoekers

uit de aanbodzijde soms moeite om zich in het probleem van beleidsmakers te verplaatsen. Onderzoekers stellen daarentegen dat dit andersom ook geldt.

3. Toekomstige onderzoeksthema's

In dit hoofdstuk rapporteren we de thema's die naar voren zijn gebracht door vertegenwoordigers uit het beleid en de praktijk en vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines. Deze thema's werden als relevant voor de Kennisagenda sport 2011-2016 aangemerkt. De gegevens zijn gebaseerd op de gesprekken die zijn gehouden met veertien groepen mensen, afkomstig uit praktijk en beleid en met zeven groepen, die afkomstig waren uit de wetenschap. De gegevens zijn aangevuld met informatie uit de vragenlijsten. Veel van de deelnemers hebben deze vooraf ingevuld. In een aantal gevallen zijn de vragenlijsten na het gesprek nog aangevuld.

De opbouw van het hoofdstuk is als volgt. Eerst gaan we in op de resultaten vanuit beleid en praktijk. We geven een beschrijving van de onderzoeks- en kennisvragen die de ondervraagden naar voren hebben gebracht en stellen een (schematische) ordening van deze onderzoeksvragen voor. In het tweede deel van dit hoofdstuk geven we een korte karakterisering van de gesprekken met de verschillende wetenschappelijke groepen en stellen ook hier een ordening voor van de belangrijkste onderzoekthema's voor de komende zes jaar. Tot slot trekken we een aantal algemene conclusies.

3.1 Beleid en praktijk

De geïnterviewden vinden het – zonder uitzondering – belangrijk dat er een Kennisagenda sport wordt geformuleerd. Er is een breed gedragen besef dat het kunnen beschikken over adequate kennis een belangrijke voorwaarde is om steviger beleid te formuleren om sport en bewegen in Nederland verder te brengen. Het Olympisch Plan 2028 is een belangrijke stimulans om de positie van sport en bewegen en de maatschappelijke functie ervan te versterken en met extra elan op te pakken.

De vertegenwoordigers van de verschillende organisaties bleken doorgaans goed in staat om belangrijke doelen voor de aankomende jaren te formuleren. Men kon ook de eigen kennislacunes aangeven. De vertaling daarvan in een strategie en een meerjaren kennisagenda vond men over het algemeen lastig. Veel van de organisaties bleken ook niet gewend om hun onderzoeksbehoefte hard op tafel te kunnen leggen. Denkend vanuit een perspectief van beperkte middelen was men al blij als er wat gegevens beschikbaar waren. Ook waren we blij als er een onderwijsinstelling beschikbaar was die studenten 'in de aanbieding had' om onderzoek te kunnen laten verrichten.

De antwoorden, die in de gesprekken naar voren zijn gebracht, zijn gekleurd vanuit de positie die men bekleedt. In beleid en praktijk dient men te handelen en daarom wil men ook kennis waarbij een praktisch perspectief voorop staat. Het is voor hen belangrijk om snel toepasbare kennis voor handen te hebben en liefst ook nog toegesneden op de eigen situatie. Men krijgt dit bij voorkeur direct, snel en met niet teveel nuances aangereikt.

In de gesprekken liepen de vragen en opmerkingen die te maken hebben met belangrijke toekomstige onderzoeksthema's, de manier om beter met kennis om te gaan en de noodzaak van versterking van de kennisinfrastructuur veelal door elkaar heen. In dit deel zullen we ingaan op de thema's die men belangrijk vindt en het type kennis dat daarbij vanuit het perspectief van

beleid en praktijk voor ogen staat. In het hierna volgende hoofdstuk (hoofdstuk 4) kijken we naar de kennisinfrastructuur.

3.1.1 Inhoudelijke thema's

Werkwijze inhoudelijke thema's

Er zijn veertien gesprekken gevoerd met 58 vertegenwoordigers van 36 organisaties. Samen hebben ze meer dan honderd verschillende aspecten van interessante onderzoeksvragen en -thema's naar voren gebracht. In eerste instantie zijn de genoemde aspecten geordend naar een aantal overkoepelende thema's. Als in de gesprekken verschillende nuances van een aspect genoemd werden dan zijn deze onder hetzelfde thema gesplaatst.

Vervolgens is het aantal keren gescoord dat een aspect is genoemd. Men kreeg een punt als het aspect/ thema in een groepsgesprek naar voren was gebracht. Op deze manier is een grove indicatie gekregen van het belang dat er aan een thema wordt gehecht en de spreiding van het thema over de verschillende groepsgesprekken heen. De lijst, die dit opleverde, is gerapporteerd aan de begeleidingscommissie, waarbij is aangegeven dat deze cijfers met een zekere voorzichtigheid gebruikt moeten worden. De cijfers kunnen snel een eigen leven leiden. Dat werd ook door de begeleidingscommissie bevestigd. Er is daarom gekozen om deze lijst met thema's en de bijbehorende scores als een werkdocument te beschouwen en een nadere ordening van de thema's te presenteren in deze eindrapportage. Het werkdocument is in de bijlage opgenomen, voorzien van een korte toelichting op de scoreprocedure en de voorzichtigheid waarmee deze gelezen moet worden.

Als tweede stap hebben we de overkoepelende thema's geordend naar type kennis- of onderzoeksvraag. Voordat we hierop in gaan presenteren we op een beschrijvende manier de resultaten uit de gesprekken. Daarmee geven we een karakterisering van de hoofdthema's, waarop beleid en de praktijk binnen de sport- en beweegwereld graag nader onderzoek ziet gebeuren. Ook gaan we kort in op het type kennis waar de meeste belangstelling voor is

Uitkomsten

Er is veel behoefte aan monitorgegevens als basis voor beleid en als referentiepunt om voortgang van beleid te kunnen meten. In negen van de veertien gesprekken kwam dit nadrukkelijk naar voren. Vrijwel alle respondenten maken gebruik van of hebben sterke behoefte aan dit soort gegevens. Men wil graag de eigen prestaties vergelijken met anderen. Dat kan in de vorm van benchmarkgegevens en/ of vergelijkend onderzoek met het buitenland. Vergelijkingen over uitgaven, geleverde prestaties afgezet tegen investeringen, financieringsmodellen en succesvolle beleidsstelsels worden meerdere malen genoemd.

Vele gesprekspartners hebben zelf monitorsystemen opgezet, maar beseffen dat de eigen systemen te beperkt van opzet zijn om te voldoen aan de eigen informatiebehoefte (zwembaden, onderwijs, gemeenten, provincies). Gunstige uitzonderingen zijn het RIVM en Consument & Veiligheid (C&V), die gebruik maken van al langer bestaande, in voortdurende ontwikkeling zijnde monitorsystemen binnen de gezondheidszorg sector. Het opzetten van een goed monitorsysteem vraagt een langjarige investering, die door partners afzonderlijk moeilijk opgebracht kan worden. De ontwikkeling van een dergelijk systeem wordt ook veelal niet tot de eigen verantwoordelijkheid gerekend. Die ligt toch eerder bij het toepassen van een dergelijk

systeem (instrumentarium, richtlijn). De behoefte aan samenwerking aan een gezamenlijk monitorsysteem is een thema dat veel naar voren is gekomen tijdens de gesprekken, maar het initiëren van die samenwerking gaat niet vanzelf.

De brede en veelomvattende waarde die sport kan hebben voor veel facetten in de samenleving is op verschillende manieren in vrijwel alle gesprekken naar voren gebracht. Er is er veel vraag naar onderzoek naar de (maatschappelijke) betekenis van sport en het expliciteren van de waarde van sport (of van aspecten van de sport, zoals fitness). Dat kan in de vorm van maatschappelijke kosten baten analyse gaan over het rendement van grote sportevenementen, mediaconsumptie of de waardecreatie van sport en bewegen voor gezondheid, het onderwijs, maatschappelijke participatie of het vrijwilligersbeleid. Belangrijk aspect daarbij is dat de maatschappelijke winst of het rendement van sport en bewegen op andere terreinen wordt behaald. Meer en hardere cijfers over de waarde van sport en bewegen maakt daarom coalities met andere beleidsterreinen beter mogelijk, zo is de algemene verwachting. Gezocht wordt naar krachtige argumentaties, bewijsvoering en financieringsmodellen om de betreffende sectoren ook te vragen mee te investeren in sport en bewegen. Het lijkt bijvoorbeeld aannemelijk dat sport en bewegen een positief effect hebben op beperking van het gebruik van zorgvoorzieningen. De preventieve werking die van sport en bewegen uitgaat heeft daarmee waarschijnlijk een gunstig effect op het beroep dat burgers gaan doen op de ZVV, WMO en AWBZ en creëert daar economische waarde.

Voor het versterken van het topsportklimaat en het op een hoger plan brengen van de topsport hebben de gesprekspartners uit de sportwereld en de commerciële aanbieders een aantal onderzoeksthema's benoemd. Het gaat om het versterken van en professionaliseren van sportverenigingen, het realiseren van en het scheppen van een klimaat van een breed spectrum aan bewegingstechnologische innovaties (zie bijlage 7), verbeteren van coaches en trainingen, talentontwikkeling, het Olympisch Plan 2028 en de media-aandacht voor de sport. Talentontwikkeling en evenementen (economische en maatschappelijke betekenis) zijn daarnaast ook naar voren gebracht door gemeenten en provincies. Consument en Veiligheid (C&V) noemt in dit kader ook blessurepreventie als belangrijk onderwerp om optimale sportprestaties te kunnen leveren.

De vraag naar de sterke sportvereniging leeft veel breder. Door veel andere gesprekspartners werd dit als een belangrijk thema benoemd. Enerzijds omdat men graag wil dat sportverenigingen een bijdrage kunnen leveren aan de maatschappelijke ambities en taken die we bij sporten en bewegen neerleggen. Daartoe kan ook het thema van de 'brancheversterking' worden gerekend (het equiperen van verenigingen, zodat ze maatschappelijke rollen kan vervullen). Anderzijds is er ook scepsis of een sterke sportvereniging wel een realiseerbaar doel is en of er geen andere vormen van sportorganisatie gevonden moeten worden die dichter bij school en wijk gerealiseerd kunnen worden.
Het onderwerp 'sportvereniging' maakt deel uit van de breder pakket aan onderzoeksvragen die betrekking hebben op randvoorwaarden en een sport- en beweegvriendelijke omgeving. Daartoe behoort ook het beschikbaar zijn van accommodaties. Hier lijkt er nog een wereld te winnen volgens een belangrijk deel van de gesprekspartners. Efficiënter gebruik van bestaande accommodaties zal een bijdrage kunnen leveren aan het verhogen van de sportdeelname van de bevolking. Dat zal ook nodig zijn om de ambities uit het OP2028 te realiseren. Het beeld dat

nu naar voren komt is dat het accommodatiebeleid te versnipperd wordt aangepakt en te veel per sport vorm krijgt.
Een aantal gesprekspartners heeft aandacht voor een beweegvriendelijke omgeving naar voren gebracht als een nieuw en veelbelovend kennisthema, dat de komende jaren mogelijk belangrijk kan bijdragen aan het stimuleren van het sporten en bewegen van de burgers. Vragen als 'hoe krijgen we het sporten en bewegen meer terug in het dagelijkse leven in de wijk?' worden in dat kader gesteld.

Inzicht in de motieven van mensen om te sporten en te bewegen is en blijft voor velen een belangrijke kennisvraag. Het verkrijgen van inzicht in deze motieven is nodig om te weten wat er gedaan kan worden om deelname aan sporten en bewegen te verbeteren. Er is een breed besef dat het niet voor alle doelgroepen om dezelfde argumenten en motieven zal gaan. Voor het ontwikkelen van passende interventies is deze kennis noodzakelijk. Desondanks gaat de aandacht vanuit het beleid vooral uit naar de interventies en minder naar de achterliggende determinanten.

Wat de beste interventies zijn is dan ook een van de meest gestelde vragen waarover men de komende jaren kennis wil verzamelen. Het gaat dan niet alleen om de vraag voor welke doelgroepen welke interventies in bepaalde situaties het beste zijn. Er is een breed besef dat voor het realiseren van doelen vaak een mix van interventies nodig is die in onderlinge samenhang in programma's aangeboden moeten worden. Het implementatieperspectief staat dan nadrukkelijk voorop,waarbij het nodig is om efficiënte vormen van samenwerking te vinden. Daar schort het nog wel eens aan.

De inzet van bewegen en sport voor gezondheid is een majeur thema. Er is een brede overtuiging dat sport en bewegen een belangrijke bijdrage kan leveren aan het bevorderen van gezondheid. Opvallend is dat dit met name door de maatschappelijke organisaties en instellingen wordt genoemd. Voor de sportsector telt dit aspect minder; haar perspectief ligt meer bij sport als doel en minder bij sport als middel, ook al zet men sport als middel ook wel in om draagvlak te vinden voor de sport.

Onder het thema bewegen en gezondheid hebben we een aantal concrete kennisvragen geformuleerd die de komende jaren om aandacht vragen. Actueel zijn de ontwikkeling en uitrol van de beweegkuur en aandacht voor ouderen en chronisch zieken, waarbij het stimuleren van zelfmanagement één van de belangrijkste onderwerpen van de komende jaren gaat worden. Dat geldt ook voor de positie van de sport in de WMO. Dat kan op lokaal niveau een belangrijke strategisch vraagstuk worden.

In het verlengde van de inzet van sport voor gezondheid kan de aandacht van sport als onderdeel van het onderwijs worden gezien. In termen van structureel inbedden van aandacht voor sport is het een belangrijk politiek vraagstuk om de aandacht van sport in het onderwijs de komende jaren vorm te kunnen geven met concrete maatregelen. Daarbij gaat het zowel om de omvang, meerwaarde en vormgeving van het bewegingsonderwijs en om de bredere oriëntatie van het onderwijs richting de sport (denk daarbij ook aan talentontwikkeling).
Combinatiefunctionaris kunnen veel betekenen als het gaat om het versterken van de band tussen onderwijs en sport. Hoe dat precies werkt in de praktijk en welke vormen daarin succesvol blijken vormen belangwekkende onderzoeksvragen voor de komende jaren.

Hierboven is een beschrijving gegevens van de thema's zoals die in de groepsgesprekken naar voren zijn gebracht. Soms aspecten zijn in 75 procent of meer van de gesprekken aan de orde geweest. Het gaat dan om de vraag naar effectieve interventies, monitorgegevens, waarde van sport en het realiseren van maatschappelijke taken van de sportvereniging/ sportbond. Topsport en het OP2028 worden vooral vaak genoemd in relatie tot de breedtesportambities, realiseren van voldoende draagvlak, sport en ruimte, binnenhalen van evenementen en aantonen van de (lokale) maatschappelijke effecten daarvan en talentontwikkeling. Met het realiseren van de top-tien ambitie sec en wat daar voor nodig is, houden beleidsmatig slechts een beperkt aantal organisaties zich bezig. Daarmee komt dit relatief nieuwe aspect van het sportbeleid er qua beleids- en onderzoeksmatige aandacht nog enigszins bekaaid van af[29].

3.1.2 Type kennis dat men van belang vindt

Vooraf en tijdens de interviews hebben we de deelnemers gevraagd wat voor type kennis men vooral nodig had. Daarbij hebben we een onderscheid gemaakt in:

1. Beschrijvende kennis: feiten, cijfers over de sector, monitoring, (internationale) benchmarks.
2. Verdiepende onderzoeken: determinanten en verklaringen, effectiviteit van interventies.
3. Best practices en praktijkvoorbeelden: studies, draagvlak studies, gericht op implementatie.
4. Strategische (lange termijn) studies, begripsontwikkeling, grondslagenonderzoek.

Vanuit beleid en praktijk richt men zich vooral op beschrijvende kennis en best practices en effectieve interventies. Bij beschrijvende kennis gaat het vooral over de behoefte aan betere en meer op de eigen behoefte toegesneden monitoring. In de karakterisering van de thema's in de vorige paragraaf zijn we hier al uitgebreid op ingegaan. Er is onvoldoende vermogen en ambitie om dat binnen de eigen organisatie op te pakken, zowel als eenling binnen een sector (geen positie om te coördineren) als vertegenwoordiging van een sector (onvoldoende power om namens de sector een monitor te ontwikkelen). Veelal ontberen de organisaties ook de mogelijkheid en de kennis om standaarden en methodes te ontwikkelen waarmee gemonitord en gebenchmarkt kan worden.

Het type kennis waar de meeste aandacht naar uitging is de kennis over best practices en effectieve interventies. Er bestaat breed gevoelde behoefte om zinvol te kunnen ingrijpen en hiervoor gevoed te worden met relevante, bewezen kennis over wat wel en wat niet blijkt te werken. Het gaat daarbij om activiteiten en interventies die men binnen de eigen context snel en makkelijk kan toepassen Een pragmatische benadering staat hierbij voorop. Dat past natuurlijk ook bij een beleids- en praktijkperspectief. Dat lijkt de behoefte aan onderzoek sterk te sturen. Immers, de belangstelling voor deze praktische kennis contrasteert met de veel geringe behoefte aan onderzoek naar determinanten en verklaringen van gedrag en de weinige

[29] Wat niet wil zeggen dat er in Nederland geen goed bewegingswetenschappelijk onderzoek plaatsvindt. Internationaal scoort dit onderzoek goed. Een groot deel van dit onderzoek is nog weinig gefocust op de sportpraktijk.

aandacht voor meer fundamentelere vragen. Slechts weinig organisaties gaven aan daarin geïnteresseerd te zijn en daar ook een verantwoordelijkheid voor te voelen. Klaarblijkelijk wenst men daar niet in te investeren omdat het voor de directe praktijk te weinig oplevert. De sterke gerichtheid op de eigen organisatie en de eigen praktijk doet vrezen dat onderzoek, dat voorbij de grenzen van die beleidsgerichtheid en de systeemlogica graaft, niet spontaan van de (beleids-)grond komt. Van verschillende zijden (onder andere InnoSportNL) werd bepleit om meer bruggen te slaan tussen het fundamentele en het toegepaste onderzoek.

3.1.3 Conclusies vanuit beleid en praktijk

De thema's die door vertegenwoordigers vanuit beleid en praktijk van sport en bewegen naar voren zijn gebracht zijn te clusteren op basis van een drietal soorten onderzoeksvragenvragen[30]. Het gaat daarbij om:

1. Basisgegevens ('monitoring', 'benchmarking').
2. Verdiepende vragen, onderbouwing van beleid of achterliggende argumenten. Hierbinnen onderscheiden we :
   a. Waarde of effecten van sport (op verschillende niveaus: economisch, sociaal, gezondheid) .
   b. Determinanten; motieven om te sporten.
3. Vragen over activiteiten en handelingsperspectieven; bruikbare 'toepassingen'. Hierbinnen onderscheiden we aspecten die te maken hebben met:
   a. De omgeving en voorwaarden om aan sport en bewegen te doen.
   b. Best practices en interventies voor specifieke doelgroepen.

De verschillende thema's en aspecten zijn onder deze kopjes weergegeven. Deze zijn in een matrix te plaatsen als we ze ordenen vanuit het perspectief van de verschillend pijlers van het VWS beleid: Bewegen, meedoen en presteren als mede het Olympisch Plan 2028. Bij deze indeling geven we ook aan waar ze vallen onder de vijf kerntaken uit het OP2028 (zie hoofdstuk 1).

In het schema op pagina 36 zijn de thema's geordend. Met kleuren is aangegeven voor welk van de pijlers de vragen relevant zijn. Aspecten die voor alle pijlers belangrijk zijn, zijn geel gemarkeerd. De groene kleur staat voor aspecten waarbij het perspectief vooral ligt bij meedoen en bewegen en het oranje is gebruikt bij meedoen en presteren. De blauwe en paarse kleuren maken duidelijk dat het perspectief bij bewegen dan wel presteren ligt.

[30] Deze indeling bleek beter te passen bij het ordenen van de antwoorden die naar voren zijn gebracht door beleid en praktijk dan de indeling in de vier typen kennis die we in interviews gebruikt hebben (zie 2.1.2). Strategische studies – eerder als vierde kennispunt onderscheiden – is door beleidsmakers onvoldoende naar voren gebracht om als eigenstandig type vraag op te voeren. 'Effectiviteit van interventies', dat oorspronkelijk onderdeel van type 2 was, is samen met de best practices onder 3 (activiteiten en handelingsperspectieven) geplaatst.

Zoals het schema laat zien gelden veel aspecten voor meerdere pijlers, waarbij meestal één van de pijlers de belangrijkste is. In het schema is het thema dan in de kolom van die pijler geplaatst (begint de beschrijving in de kolom van die pijler). Als het om een aspect gaat dat voor twee pijlers ongeveer van gelijk van belang is, dan is deze tussen de beide pijlers in geplaatst. Dit is bij nogal wat aspecten bij het thema 'meedoen en bewegen' het geval.
Uit de figuur valt af te lezen dat er een brede belangstelling voor basisgegevens is. De verbinding van sport met andere beleidsterreinen, determinanten van bewegen en sporten en andere maatschappelijke waarden voor sport treffen we vooral in de pijlers bewegen en meedoen.

De meeste kennis- en onderzoeksvragen zijn gericht op praktisch en concreet handelen. Iedere pijler heeft eigen vragen over de voorwaarden die van belang zijn voor sport en bewegen en interventies die daarbij passen.

Onderzoeksthema's aangedragen vanuit beleid en praktijk

	vitaal	*meedoen*	*talentvol*	*kaart/beeld*
kernambities Olympisch Plan 2028				
pijlers VWS beleid	**bewegen**	**meedoen**	**presteren**	**extra OP28**
Basisgegevens	monitor: sporters, aanbod			
(Feitelijk)	benchmarkgegevens			
	staat van sportvoorzieningen			
	school, naschool, buurt	markt		
	vergelijkend onderzoek met het buitenland			
Onderbouwing, verdiepende vragen				
a. Waarde van sport			economisch,	
(Argumenten)		sociaal		
	bewegen voor gezondheid			
		ongeorganiseerde sportbeoefening		
	sporten verbinden met onderwijs, recreatie			
		participatie, vrijwilligersbeleid		
b. Determinanten (motieven om te sporten)				
		motivatie sport en bewegen		
	sportdeelname subgroepen/patientengroepen			
Vragen over activiteiten en handelingsperspectieven				
a. Voorwaarden voor sport en bewegen			sterke sportvereniging/branche	draagvlak OP28
(Organisatie sport/omgeving)		maatschappelijke taken sportverenigingen		inzet nieuwe media
		alternatieven voor sportvereniging	kwaliteit van coaches	
	beweegvriendelijke omgevingen; wijkenaanpak		competentieontwikkeling kader	
		meer sport in onderwijs (MBO, VMBO, HBO)		
		sport onderdeel van de WMO		
		ontwikkeling combinatiefunctionarissen		
		accomodatiebenutting + veilig sporten		
		afstand en accommodatiegebruik		
b. Hoe doe je het (best practices)		effectieve interventies en best practices		
(Interventies)	implementeren/ doorontwikkelen en borgen van projecten			
	programma's maken van losse interventies en samenwer		technische sportinnovaties	
	effecten van BOS,BSI, NASB		individuele optimalisatie+ mentaliteit	
	stimuleren zelfmanagement		talentherkenning en -ontwikkeling	
	chronisch zieken en ouderen		ontwikkeling sportloopbaan	
	sport + jeugdzorg,revalidatie		trainingsprogramma's	
	stimuleren sportgeneeskunde			
		blessurepreventie + implementatie daarvan		
		rol van ouders		
		kansen gemeentelijk sportbeleid		

Toelichting Kleur: geel: voor alle pijlers van belang: groen: bewegen en meedoen; oranje: meedoen en presteren;blauw: bewegen; paars:presteren en OP28
De kolom waar een thema staat is de primaire ingang voor de vraag; vaak is de vraag ook voor andere pijlers van belang. Dat is met kleur aangegeven

3.2 De wetenschap

Voor de gesprekken met de wetenschap zijn vertegenwoordigers uit de volgende wetenschapsgebieden gekozen: sociale wetenschappen met een invalshoek vanuit de sociologie en antropologie; sportgeneeskunde vanuit de medische centra van UMC's zoals die is geformeerd binnen het Landelijk Overleg Sportgeneeskunde Onderzoek (LOSO), gezondheidswetenschappen, bewegingswetenschappen, ruimtelijke ordening en planologie en sporteconomie. De wetenschappers zijn gekozen op basis van hun betrokkenheid bij sport en/ of bewegen vanuit hun eigen wetenschapsgebied. In een aantal gevallen betrof het vertegenwoordigers van adviesorganen en wetenschappelijke instituten (SCP, RIVM, Alterra, DSP). Daarnaast is een groepsgesprek gevoerd met vertegenwoordigers uit het HBO.
Deze zeven groepen is gevraagd wat zij de belangrijkste onderzoekthema's vinden op het gebied van sport en bewegen voor de komende jaren. Er is hen ook gevraagd of ze de thema's zoals die vanuit het beleid en de praktijk zijn genoemd herkennen en onderschrijven.
Onderstaand vatten we kort de hoofdlijnen samen zoals die in de gesprekken naar voren kwamen. Aan het einde van de paragraaf ordenen we de meest genoemde thema's.

3.2.1 Gespreksverslagen

Sociale wetenschappen

Het onderzoek naar sportdeelname wordt minder systematisch en consequent opgepakt als dat bijvoorbeeld in het veld van de cultuur, de gezondheidssector en de ruimtelijke ordening plaatsvindt. De sport kan bijvoorbeeld leren van de agenda zoals die in de cultuurwereld al jarenlang vigeert. Een grotere investering in standaardisatie/harmonisatie van onderzoek dat gericht is op het verzamelen van basisgegevens is nodig.
Meerdere malen is aangeven dat data 'relata' zijn. Het gaat erom feiten in hun context te plaatsen en te beseffen hoezeer de context een rol speelt. De uitkomsten van interventies worden sterk gekleurd door lokale omstandigheden. Nadere analyse van de kritische factoren en processen die daarin bepalend zijn, ook in andere contexten, kan helpen om meer algemene theorieën te bouwen. Daarbij wordt bepleit dat onderzoekers vroegtijdig bij projecten worden betrokken en niet alleen aan het einde, zodat lering kan worden getrokken uit de procesgang en de stappen die daarin worden gezet.
Interventies dienen ook duurzaam te zijn of minstens het perspectief voor ogen te hebben dat ze bijdragen aan structurele vormen van het bewegen van mensen. Daarvoor zijn meerdere invalshoeken tijdens het gesprek naar voren gebracht. Zo is het vasthouden van leden/ sporters minstens zo belangrijk is als het binnenhalen ervan. De veranderende constitutie van het sportieve speelveld, waar nieuwkomers als (brede) scholen, naschoolse opvang, welzijnsinstellingen en combinatiefunctionarissen zich aandienen, wordt gezien als een van de grootste nieuwe uitdagingen. Het 'eigenaarschap' van de sport verandert en dat heeft zowel effect op de traditionele aanbieders (verenigingen) als op de mogelijkheid om middels sport cohesie te bewerkstelligen. Er wordt gepleit voor 'politicologisch onderzoek' naar de wijze waarop de sport het belang ervan beargumenteert en de ontvangst van die argumenten onder

politici en beleidsmakers. Ook de veranderende bebouwde omgeving wordt genoemd als belangrijk thema, omdat het de mogelijkheden tot spel en sport verandert en ook soms nieuwe problemen geeft (overlast, intolerantie). MKBA's worden gezien als een waardevol instrument om de betekenis van sport aan te geven[31], maar er wordt nadrukkelijk gewaarschuwd om niet alle betekenissen van sport te in geld uit te willen drukken,en hierin de 'economische agenda' leidend te laten zijn. Een zinvol alternatief moet echter nog worden ontwikkeld. Ook wordt gezocht naar een wijze van talenten opleiden die zinvol aansluit bij de Nederlandse sportcultuur.

Sportgeneeskunde LOSO (medische centra van UMC's)

De door beleidsmakers samengestelde lijst van onderzoeksthema's herkent men wel, maar ademen in de ogen van LOSO ook sterk de 'waan van de dag'. Beleid zoekt te vaak 'snelle antwoorden op actuele vragen'. Geconstateerd wordt dat de primaire dataverzameling (epidemiologie) nu redelijk op orde is (maar ook moet blijven).
Er is vooral behoefte aan meer verdiepende studies naar determinanten van bewegen in relatie tot gezondheid. Wat zijn de daadwerkelijke onderliggende fysiologische , energetische en biomechanische processen, die een rol spelen? Ook op het gebied van implementatie onderzoek (kosten effectiviteit interventies, vermarkting succesvolle interventies) liggen nog veel vragen. Innovatieve vormen van zorg (denk ook aan de beweegkuur) lijken voor de toekomst betekenisvol, ook met het oog op nieuwe financieringsvormen. Preventie ('exercise is medicine') wint met de beweegkuur geleidelijk aan terrein binnen de curatieve zorg. Ouderen en chronisch zieken worden herkend als belangrijke doelgroepen voor de toekomst. Om deze groepen meer in de richting van een gezonde leefstijl te kunnen krijgen is meer onderzoek naar motieven en vormen van gedragsverandering nodig. Het bewegen voor gezondheid moet meer fundament krijgen met wetenschappelijke onderbouwingen, waarbij onder andere meer dosis-respons onderzoek nodig zijn om vast te stellen welk type beweging en welke intensiteit nodig en wenselijk zijn voor welke kwaal en welke doelgroep.
Jonge topsporttalenten zijn een belangrijke doelgroep. LOSO heeft voor talenten een onderzoeksplan ontwikkeld: Go-Loso. Dit is een langjarige onderzoek (minstens 10 jaar) waar verschillende thema's met elkaar verbonden kunnen worden. Door talenten vanaf hun 12^{e} jaar gedurende een reeks van jaren te monitoren kan veel kennis vergaard worden op het terrein van talentherkenning bovendien kan de brede ontwikkeling van de sporter op meerdere gebieden (fysiek, sociaal en mentaal) gevolgd worden. Dit levert zowel voor de topsport als de breedtesport zinvolle kennis op. Voor de breedtesport is het vraagstuk van belang hoe de mensen zo lang mogelijk voor de sport behouden blijven. Ook dit vraagt een aanpak waarbij zowel naar fysieke (o.a. blessurepreventie), mentale en omgevingsaspecten gekeken met worden. Doping heeft vanuit het perspectief van LOSO geen prioriteit. Sport wordt als belangrijk gekenschetst, maar vanuit gezondheid wordt bewegen belangrijker gevonden. In ieder geval dienen de beide concepten niet gelijk aan elkaar te worden gesteld (zie ook de HBO's).

[31] Het SCP concludeert in zijn analyse van het Olympisch Plan dat 'vragen waarop nu nog geen antwoord kan worden gegeven met name op het terrein van de effecten van deelname liggen'. (anders dan 'participatie' of 'voorwaarden voor participatie'. Zie bijlage 11 voor de volledige SCP tekst.

Gezondheidswetenschappen

Een uitgebreid naar voren gekomen thema is hier het duurzaam laten beklijven van gedragsveranderingen, bij lage SES groepen in het bijzonder maar daar niet alleen. Dit vereist zowel studies op micro-niveau (sociale marketing, motieven), meso-niveau (ruimtelijke inrichting) als op macro-niveau (cultuur omslag), waarbij juist de wisselwerking tussen het individuele en de inrichting van de sociale en fysieke omgeving interessant is. Hoe weten we zulke veranderingen in de omgeving en de structuur van de samenleving te realiseren dat men automatisch en structureel voldoende beweegt (naar analogie van de omslag van kruispunten met verkeerslichten naar verkeersrotondes, waardoor menselijk interactie de veiligheidsfunctie van verkeerslichten overneemt). De idee is dat hier nog een lange weg te gaan is. Of zoals naar voren kwam: "We hebben 150 jaar gedaan om reinheid vorm te geven in de samenleving. We hebben nu minstens vijftig jaar nodig om leefstijl en bewegen weer op orde te krijgen".
Er moet meer aandacht komen voor het duidelijk maken van de maatschappelijke waarde van sport en bewegen. De consequenties van meer bewegen hebben hun effect op tal van andere maatschappelijke terreinen. Het gebruik van de fiets (stimuleren van gezondheid) kan leiden tot minder autogebruik en draagt daardoor ook bij aan het verminderen van de luchtverontreiniging en verhogen van de verkeersveiligheid. 'Verbinden' is daarom een belangrijk sleutelwoord, waarbij het er om gaat om initiatieven vanuit verschillende richtingen aan elkaar te koppelen en win-win situaties te creëren met andere maatschappelijke terreinen. Naast de maatschappelijke waarde van sport dient ook de persoonlijke waarde van sport meer aandacht te krijgen (ook qua mentale gezondheid, zelftevredenheid en zelfbeeld). Projecten dienen nadrukkelijker in samenhang te worden opgezet en doorontwikkeld. Een tijdige en adequate inschakeling van onderzoek kan daarbij zorgen dat leerervaringen uit het ene project worden doorvertaald naar de vormgeving van een volgend project (view forward).

Bewegingswetenschappen

Vanuit de bewegingswetenschappen worden als centrale doelstellingen voor het onderzoek genoemd het 'verbeteren van de menselijke prestatie' (VU) en het 'leren en presteren' (RUG). In beide gevallen behelst dit niet alleen de topsport maar ook de breedtesport, en ook niet alleen de sport maar in principe ook andere maatschappelijke velden (talentontwikkeling). Opgemerkt wordt dat 'sport-science' binnen de lange en uitgebreide traditie van het Nederlandse bewegingswetenschappelijke onderzoek nog een betrekkelijk jonge tak is. Bij innovatie gaat het niet alleen om technologische innovatie, maar ook om innovaties gericht op het optimaliseren van fysiologische en psychologische processen. Steeds vaker wordt erkend dat presteren vooral ook een kwestie is van perceptie, coördinatie, focus, groepsdynamiek, omgaan met mentale druk, rol van ouders. Als belangrijke aandachtspunten voor de aankomende jaren worden genoemd: trainingsvormen (mede in relatie tot rust, slaap en tapering; genetische factoren; man-machine interfaces[32]; leerprocessen en kennisverwerking; relatie motoriek-cognitie; gehandicaptensport in relatie tot de aard van de handicap; individuele variatie/ belastbaarheid; en de betekenis van bewegingsonderwijs voor (talent-)ontwikkeling, inhoud en effecten van bewegingsonderwijsprogramma's, verbeteren van schoolprestaties en het aanleren van duurzaam actieve leefstijlen.

[32] Nieuwe technologische innovaties brengen nieuwe manieren van bewegen en trainen met zich mee.

Ten aanzien van de in ronde I ingebrachte thema's vindt men dat er teveel nadruk is op 'kale feiten' en te weinig op 'verdieping'. Ook draagt de tekst nog een sterke sociaal-wetenschappelijke signatuur. Geconstateerd wordt dat het beleid 'altijd haast heeft'. Als gevolg daarvan worden projecten opgestart 'zonder theoretisch kader', met het reële gevaar dat de betekenis ervan gering blijft. Er worden vraagtekens gesteld bij de vele interventies voor gedragsverandering. Programma's zijn niet intensief genoeg en de 'compliantie' is laag. 'Aanleren in plaats van afleren' is een beter credo, en vereist investeringen in het aanleren van vaardigheden, spelplezier en een beweeghabitus gedurende de jongste levensjaren.
Goed onderzoek zou een mengeling moeten zijn van fundamenteel, toegepast en praktijkgericht onderzoek. "Een theoretische fundering geeft vernieuwing voor de praktijk." Die programma's duren lang, liefst een jaar of tien. "Onderzoekers moeten niet de illusie hebben dat ze alle vragen uit de praktijk kunnen beantwoorden", maar mogen ook vaker dan nu gebeurt op basis van hun uitkomsten extrapoleren en verwachtingen uitspreken. Op dit 'praktijkniveau' liggen ook voor het onderzoek nog uitdagingen, wordt in het psychologische onderzoek ervaren. Er zou meer moeten worden geïnvesteerd in langlopend (d.w.z. longitudinale) multidisciplinair effectonderzoek met betrekking tot prestatiebepalende variabelen.

Ruimtelijke Ordening (RO) en planologie

Onderzoekers die zich bezig houden met de ruimtelijke aspecten van sport en bewegen signaleren dat er binnen de sport nog onvoldoende kennis (of bewustzijn) is over de wijze waarop RO-processen verlopen. "Als je wilt mee praten in de RO dan moet je vroeg in het proces betrokken worden en een claim kunnen neerleggen, anders sta je buitenspel." Het ontbreekt de sport echter nog aan de instrumenten en concrete kennis om die claims neer te kunnen leggen. Het is nog niet mogelijk om de vraag naar sport te objectiveren en te vertalen in een ruimtelijke opgave ('normen', 'standaarden') of om de effecten van bijvoorbeeld verplaatsing van accommodaties vast te stellen. Bij RO-mensen ontbreekt vaak kennis hoe mensen door aanpassing van de omgeving gestimuleerd kunnen worden om meer te bewegen. Dat groen en gezondheid aan elkaar zijn gerelateerd is afdoende bewezen, maar naar de achterliggende mechanismes - inclusief de rol van bewegen daarin - blijft het vooralsnog gissen. Daardoor blijven aanbevelingen voor de inrichting van de openbare ruimte erg algemeen van aard. Dat onderzoeken slecht met elkaar vergelijkbaar zijn maakt de interpretatie van resultaten extra lastig. Het ontbreekt aan voldoende kennis en onderstreept de noodzaak om meer te investeren in verdiepende studies en instrumentontwikkeling.
Ook hier kwam het punt naar voren dat bij het uitdrukken van de maatschappelijke waarde van sport en bewegen verder gekeken moet worden dan strikt naar de economische waarde. Ook de sociale en mentale betekenissen van sport en bewegen in de wijk (geldt zowel voor bijvoorbeeld lunchwandelen als voor voetbalstadions) verdienen opgenomen te zijn in de bepaling van het nut van de sport en bewegen.

Sporteconomie

Vanuit de sporteconomie wordt geconstateerd dat het aan veel elementaire basisgegevens en methodieken nog ontbreekt. Er is behoefte aan 'coherente dataverzameling', aan simpele zaken als een 'handboek financieel economische evaluatie van sportevenementen'. Pas dan kan gewerkt worden aan theorieontwikkeling. Hetzelfde geldt voor zaken als de 'prijselasticiteit' van de sportvraag (effect prijs- en inkomensmaatregelen). Vanuit de sporteconomie is hier nog niets aan gedaan. MKBA's worden getypeerd als nuttig, maar alleen vanuit een breder vizier op bijvoorbeeld 'de welvaartstheoretische onderbouwing daarvan'. Hetzelfde geldt voor onderzoek

naar de economische zin van sportevenementen, waaraan eigenlijk de meer fundamentele vraag naar de totstandkoming van regionale groei (en de rol van sport) ten grondslag ligt. Als andere economische vraagstukken worden genoemd de (onbedoelde) effecten van (internationale) marktwerking (of een ontbreken daarvan), het effect van Europese integratie en de consequenties van de toenemende juridisering op het snijvlak recht en economie.

HBO-instellingen

Vanuit de hbo-instellingen wordt, in reactie op de thema's die door beleidsmakers zijn geopperd, naar voren gebracht dat het begrip 'duurzaamheid' nog geen duidelijke plaats heeft gekregen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen (of verenigen) is een concept dat steeds nadrukkelijker zijn invloed laat gelden, ook in de sportwereld (denk aan Meer dan voetbal, maatschappelijke betekenis van sport). Verder wordt geconstateerd dat deze thema's nog erg dicht op de huidige organisatie van de sport zit. Nieuwe concepten en innovatieve organisatievormen staan daarin nog (te) weinig centraal. In het kader van de veranderende organisatorische inbedding van de sport wordt ook de veranderende relatie sport, bewegen, onderwijs genoemd. Er is een nieuwe inrichting van het sport- en brede beweegveld aan het ontstaan. Die veranderingen nopen tot herbezinningen op rollen en processen daarbinnen en op het wegnemen van weerstanden bij zittende actoren (studenten, docenten, directies onderwijsinstellingen). Er is, meer dan aan effectieve interventies, behoefte aan 'actie- of veranderonderzoek' aan de hand waarvan die processen kunnen worden doorgrond, begrepen en verbeterd, inclusief de toekomstbeelden en concepten van waaruit actoren handelen.
Er wordt op gewezen dat er door beleidsmakers teveel wordt gezocht naar blauwdrukken die overal werken. De praktijk laat zien dat er altijd een aanpassing aan de lokale context nodig is om effect met interventies te kunnen realiseren. Tot slot wordt aandacht gevraagd voor het vermarkten van de sport, aangezien dat in de praktijk partijen veel hoofdbrekends bezorgt, en voor de rol die de (nieuwe) media spelen in het sportlandschap. Verder stelt men dat "het begrip sport, voor gebruik in het onderwijs, lastig is omdat met dat begrip onvoldoende de pedagogische kwaliteiten en pedagogische lading wordt gedekt. Bewegen is dan wat neutraler" (ref. ook Gezondheidswetenschappen).
Binnen de HBO-instellingen zijn de afgelopen jaren verschillende lectoren met sport als aandachtterrein benoemd. Deze zijn vooralsnog gericht op professionalisering van het onderwijs. De toename aan opleidingen op HBO-niveau ook richting bijvoorbeeld sport en management, marketing en recreatie hebben veel potentie in zich om de positie van de sport in Nederland enorm te versterken.

3.2.2 Conclusies vanuit de wetenschap

Samengevat kunnen de belangrijkste terugkerende thema's uit de gesprekken met de wetenschappers geordend worden rondom een aantal hoofdthema's.
Deels zijn die meer algemeen van aard en hebben betrekking op instrumentontwikkeling voor het verzamelen van basisgegevens en verdiepende studies (1 t/m 3). Deels benoemen ze inhoudelijke thema's waar het onderzoek zich de komende jaren op dient te richten (4 t/m 7).

1. Basisgegevens, monitoring en instrumentontwikkeling

Aandachtspunt zijn zowel de beschikbaarheid van (soms heel) basale gegevens (of normen) alsmede de vergelijkbaarheid van cijfers, zowel door de tijd heen als tussen onderzoeken/

projecten en geografische eenheden (landen, steden). Een en ander vergt een nadere investering in instrumentontwikkeling, coördinatie en cumulatie van kennis en gegevens.

2. Verdiepende studies

Vanuit iedere groep wetenschappers werd hier vanuit de eigen invalshoek het belang van onderstreept. Voor de medici gaat het om onderliggende fysiologische processen, voor de sociologen en de gezondheidswetenschappers zijn de motieven en betekenissen die mensen aan sport en bewegen geven van belang (iets minder dan de effectiviteit van interventies, dat door de beleidsmakers sterk als aandachtspunt naar voren was geschoven). De precieze relatie tussen ruimte, bewegen en gezondheid blijft ruimtelijke wetenschappers de nodige hoofdbrekens bezorgen. De sporteconomen voegen daar het debat aan toe over fundamentele processen van economische groei en economische mechanismen, bewegingswetenschappers zoeken naar het optimaliseren van fysiologische en psychologische processen ten bate van betere prestaties (met aandacht voor longitudinale ontwikkeling en inter-individuele verschillen).

3. De maatschappelijke en persoonlijke waarde van sport en bewegen

Deze is groter en van meer betekenis voor allerlei maatschappelijke sectoren dan nu algemeen wordt gepercipieerd. Er is veel winst te halen als een deel van het toekomstige onderzoeksprogramma erop gericht zal worden om deze betekenis[33] inzichtelijk, concreet en tastbaar te maken. Momenteel is dit nog weinig ontwikkeld. Dit vraagt instrumentontwikkeling en reflectie op de betekenis van de instrumenten en de uitkomsten die ze genereren. Het onderzoek naar MKBA en naar de economische en sociale betekenis van evenementen is hier een onderdeel van. Het zichtbaar maken van de waarde van sport en bewegen maakt duidelijk welke maatschappelijke partijen daarvan profiteren. Dat biedt mogelijkheden om co-financiers voor onderzoek op de betreffende terreinen te vinden. Een prominente plaats wordt hier ingenomen door sport als bindmiddel voor leefbaarheid, sociale cohesie en Exercise = Medicine. Bewegen helpt om gezonder te worden en te blijven. Dat helpt de kosten van chronische ziekten te verlagen, biedt mogelijkheden voor participatie en gezond oud worden (WMO) en zorgt ervoor dat de arbeidsparticipatie op peil blijft of stijgt. Dat kan een belangrijke bijdrage zijn aan het oplossen van de schaarse arbeidsmarkt, die de komende decennia dreigt. Er is veel maatschappelijk relevant onderzoek nodig om dit soort ambities te kunnen waarmaken en om te weten welke mate en welke vorm van bewegen voor welke (sub)doelgroep belangrijk en mogelijk is.

4. De bebouwde omgeving

Er is een breed besef dat keuzes om te sporten en te bewegen worden bepaald door de omstandigheden en de omgeving waarin mensen zitten. Vanuit vrijwel ieder gesprek is het belang van de omgeving benadrukt. Daarbij gaat het om inrichten van wijken, schoolpleinen, groenvoorzieningen, planning van (en behoefte aan) accommodaties als bindmiddel in de wijk, maar ook om de mogelijke rol van sportverenigingen, de aanpassingen die daar nodig zijn om ook volwassenen en ouderen te laten blijven sporten of alternatieven voor sportverenigingen. Er

[33] Voor de fysieke en mentale gezondheid, de economie, de integratie en de cohesie, het voorkomen van schooluitval en het verbeteren van leer- en werkprestaties, voor het ruimtegebruik en de politieke besluitvorming.

moet daarom ook aandacht komen voor normen die bruikbaar zijn in ruimtelijke ordeningsprocessen.

5. Duurzame participatie in sport en bewegen

Teveel worden er interventies en projecten uitgevoerd die beperkt van omvang en duur zijn. De effecten daarvan verdwijnen vaak, kort nadat een project gestopt is. In alle gesprekken kwam daarnaast naar voren dat het realiseren van duurzame en structurele veranderingen die ook op de lange termijn hun effect blijven behouden een geweldige uitdaging vormen en een belangrijk onderzoeksdomein is. Het gaat daarbij primair om het duurzaam beklijven van gedragsverandering, maar ook om het behoud van leden en vrijwilligers voor een sportclub, betere vermarkting van sport en interventies en om een duurzame cultuuromslag. Tot deze vraagstukken kan ook de plaats en betekenis van sport (sportattitude, sportieve identiteit) in het brede gamma van bewegingsactiviteiten c.q. een gezonde leefstijl worden gerekend.

6. Aanbod: nieuwe actoren, innovatieve concepten

De veranderende constellatie van partijen die sportaanbod verzorgen brengt met zich mee dat er veel vraag is naar procesonderzoek naar vruchtbare nieuwe organisatievormen en samenwerkingsvormen (sport, onderwijs, welzijn, commercie, social-media). In dat kader is geopperd dat tijdens het uitzetten van interventies geleerd moeten worden hoe dat op de beste manier kan, zoals bij de beweegkuur en de uitrol van de combinatiefunctionarissen, waarbij niet te geringschattend moet worden gedaan over de contextafhankelijkheid van veel van deze processen. In dat kader werd sceptisch gereageerd op een te grote nadruk op effectstudies. Het daadwerkelijk aantonen van effectiviteit vergt vroegtijdige betrokkenheid van onderzoek, goede monitoring met gestandaardiseerde instrumenten en een scherpe analyse van processen en bepalende factoren.

7. Talentontwikkeling en presteren

Vanuit het topsportperspectief is het onderwerp talentontwikkeling een aantal malen naar voren gebracht. Er zijn daarbij voorstellen gedaan voor een gestructureerd en langjarig programma, waarbij een omvangrijke groep talentvolle jongeren vanaf 12 jaar gevolgd en gemonitord wordt, Daarbij zal het onderzoek zich zowel moeten richten op de bestaande sportcultuur als op allerhande fysiologische, cognitieve en sociale processen.

3.3 Overeenkomsten en verschillen

Het beeld dat uit de twee series gesprekken naar voren kwam is dat onderzoekers zich in redelijke mate konden herkennen in de door de beleidsmakers geopperde thema's. In die zin lijkt de afstand tussen onderzoek en beleid nu kleiner dan voorheen. Onderzoekers zijn zich in toenemende mate bewust van het maatschappelijke debat. Wel werden soms aanvullende thema's benoemd of werden thema's nader uitgewerkt. Waar in ronde I (beleid en praktijk) veelal werd gesproken over de noodzaak van meer beschrijvende kennis, geven de onderzoekers aan dat er zeker niet alleen meer en betere cijfers nodig zijn, maar dat er vooral geïnvesteerd moet worden in verdiepende kennis en het achterhalen van achterliggende motieven en betekenissen. Met dergelijke kennis kan effectiever en gerichter beleid gevoerd worden.

Verder werd met enige regelmaat geconstateerd dat de door beleidsmakers geopperde thema's gekenmerkt leken door een zekere overheersing van het hier en nu en een gerichtheid op meer

beschrijvende kennis. Voor een goede kennisagenda moet de blik meer op de toekomst gericht zijn. In dat kader werd nadrukkelijk bepleit om voor een kennisagenda sport een lange termijn horizon te nemen (genoemd werd een periode van minimaal 10 jaar). Verder werd zowel gepleit voor een focus op een aantal belangrijke en meer omvattende onderzoeksthema's, investeren in meer verdiepende kennis als voor een sterkere en stevige kennisinfrastructuur, die dit soort vragen ook kan oppakken. De kennisinfrastructuur komt in het volgende hoofdstuk aan bod.

Als we naar de beide ordeningen kijken dan zijn de thema's zoals de wetenschappers die naar voren brengen op een soortgelijke manier te ordenen als we voor beleid en praktijk hebben gedaan. Thema's 1 tot en met 3 die door de wetenschappers naar voren zijn gebracht, komen overeen met basisgegevens en de achterliggende argumenten die in ronde I door beleidsmakers zijn geopperd. De Bebouwde omgeving (4) en Duurzame participatie (5) hebben betrekking op aspecten zoals die onder voorwaarden van sport en bewegen zijn te rangschikken. Verduurzaming heeft daarnaast ook een meer methodisch aspect in zich: minder versnipperen en als iets doen, doen we het goed. Wat onder Nieuwe actoren, innovatieve concepten (6) en Talentontwikkeling (7) wordt genoemd kan geschaard worden onder de activiteiten gericht op het handelingsperspectief voor de pijlers bewegen en meedoen enerzijds en presteren anderzijds uit het ordeningsschema (ref. p. 36) van beleid en praktijk.

4. Kennisinfrastructuur

In de inleiding van dit rapport werd erop gewezen dat als beleidsmakers het gevoel hebben kennis te missen, dit twee oorzaken kan hebben. Ten eerste, er is geen onderzoek verricht. Ten tweede, het onderzoek is wel verricht maar de betreffende beleidsmakers waren daar niet van op de hoogte. In hoofdstuk drie stond de eerste mogelijkheid centraal (wat zijn nog witte vlekken in het onderzoek).

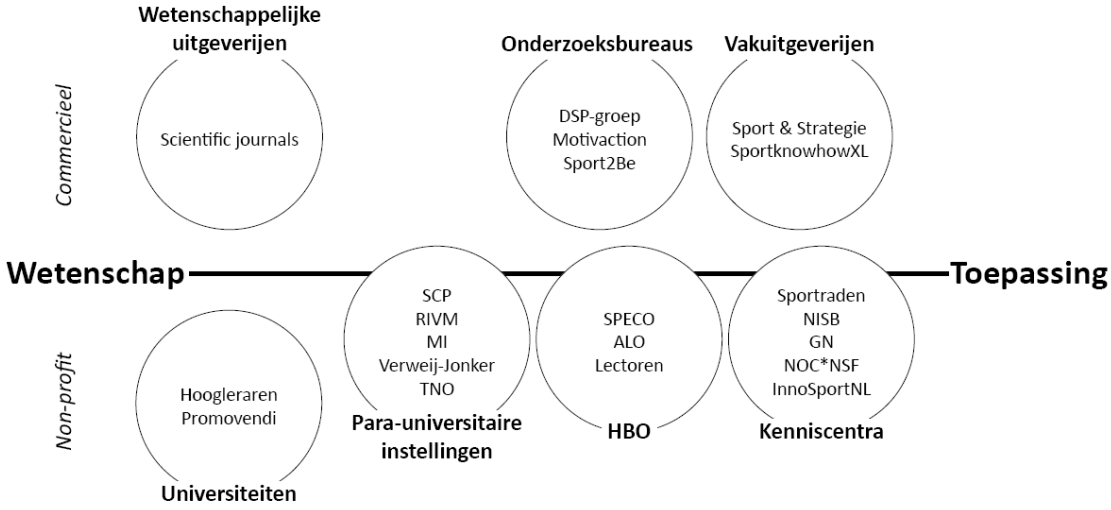
In dit hoofdstuk kijken we naar de tweede optie: hoe vindt de verspreiding van onderzoeksresultaten plaats? Kennisinfrastructuur verwijst daarbij niet alleen naar de wijze van verspreiden van onderzoeksresultaten, maar ook naar de wijze waarop het onderzoek wordt geprogrammeerd. Of, in meer formele termen:

- Kennisinfrastructuur behelst het stelsel van organisaties, programma's en financieringsbronnen aan de hand waarvan onderzoek tot stand komt en waarmee de resultaten uit dat onderzoek verspreid en vertaald worden richting uiteenlopende organisaties en werkenden in het veld.

De kennisinfrastructuur van een veld heeft dus zowel betrekking op de totstandkoming van het onderzoek (de financiering, aansturing en programmering) als op de verspreiding van onderzoeksresultaten. De kennisinfrastructuur wordt gevormd door een geheel aan instituties – organisaties, netwerken, regelingen, producten, praktijken. Meewerkende organisaties hebben in meer of mindere mate een besef dat ze onderdeel uitmaken van een grotere geheel – de kennisinfrastructuur. Tegelijk hoeft dit besef nog niet te betekenen dat het hun doelstelling is om die kennisinfrastructuur te laten voortbestaan of beter te laten functioneren. De kennisinfrastructuur is, met andere woorden, een virtuele entiteit. Op zijn best voelen een aantal organisaties hiervoor een (deel-)verantwoordelijkheid. Andere organisaties danken er wellicht hun bestaan aan en functioneren erin, zonder dat dit hun handelen (bewust) stuurt.

De kennisinfrastructuur kan best worden opgevat als een keten (zie figuur 4.1.). Aan één zijde van die keten staat de zuivere wetenschap: het onderzoek dat door hoogleraren en promovendi wordt verricht en dat wordt gepubliceerd in scientific journals en in proefschriften. Aan de andere kant van de keten staan de gebruikers van kennis: beleidsmakers en/ of mensen uit de praktijk. Daartussenin bevinden zich intermediaire organisaties als para-universitaire instellingen, semicommerciële onderzoeks- en adviesbureaus, onderwijsinstellingen als hogescholen en ROC's, kenniscentra en partijen die deze rol graag voor hun achterban vervullen, en verder vaktijdschriften, congresorganisatoren, uitgevers van boeken en van elektronische nieuwsbrieven.

Figuur 4.1: Kennisinfrastructuur sport

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de kennisinfrastructuur in de sport. We bouwen daarbij voort op de beschrijving van onderzoeksorganisaties en onderzoeksactiviteiten en beleidsorganisaties zoals beschreven in hoofdstuk twee. De meeste aandacht in het hoofdstuk gaat daarbij uit naar het verspreiden van onderzoeksresultaten, zeker waar het de gesprekken met sportbeleidsmakers betreft. Met de onderzoekers is daarbovenop ook gesproken over het andere aspect van een kennisinfrastrucutur, de programmering van het onderzoek.

De opbouw van het hoofdstuk is als volgt. Eerst kijken we naar wat vanuit de vraagzijde (beleidsmakers/praktijk) over de kennisinfrastructuur te berde is gebracht, met name hoe zij zich informeren over het onderzoek (4.1). Aansluitend kijken we naar de visie vanuit de aanbodzijde (de onderzoekers) op de kennisinfrastructuur (4.2). In de slotparagraaf vatten we de belangrijkste bevindingen samen (4.3).

4.1 Vraagzijde

Bij beleidsmakers is zowel in de gesprekken als in de vragenlijsten ingegaan op de wijze waarop ze zich informeren over sportonderzoek. In deze paragraaf bespreken we daartoe eerst hoe ze zich feitelijk informeren (4.1.1), vervolgens welke belemmeringen ze hierin ervaren (4.1.2) en tot slot welke verbeterpunten beleidsmakers aandragen (4.1.3).

4.1.1 Wijze van informeren

Digitale informatie

Het bezoeken van internetsites en het ontvangen van digitale nieuwsbrieven werden benoemd als belangrijkste en meest gebruikte informatiebronnen. De (private) elektronische nieuwsbrief ‘Sportknowhowxl.nl’ bleek veruit het populairst:

> *“Die is heel kort en je kunt er heel veel vinden doordat je kan ‘doorklikken’, zodat je snel informatie over een bepaald onderwerp kan vinden waarin je geïnteresseerd bent.”*

De waardering voor Sportknowhowxl.nl vanwege zijn opzet, actuele waarde en compleetheid is groot. Als positief punt van de nieuwsbrief werd zijn regelmaat genoemd. Snel en efficiënt kunnen werken via het web levert tijdswinst op en dat blijkt in veel gevallen nodig:

> *"Ik ben al blij als ik mijn vergaderstukken goed kan lezen. Ik ben dan altijd blij als daar een dik rapport bij zit. Dat kan je dan mooi overslaan!"*

Onderzoeksrapporten worden vaak snel opzijgeschoven, beleidsmakers verkiezen liever de snelheid van het internet boven het doorlezen van een dik rapport. Andere internetsites en nieuwsbrieven die veel worden bekeken zijn van NISB, NOC*NSF en het Mulier Instituut. Daarnaast werden verschillend per bijeenkomst, op verschillende terreinen andere bezochte sites genoemd, zoals InnoSportNL, TNO, KVLO, Olympisch Vuur, ministerie van VWS, SCP, VSG, VNG, Gehandicaptensport Nederland, sportservices, sportgeschiedenis.nl, RIVM, CGL, CTO's en Stichting LOOT.

De digitale sociale netwerken waarlangs beleidsmakers geïnformeerd worden over onderzoek en de actualiteiten op het vakgebied zijn in opkomst. Voorbeelden daarvan zijn Hyves, Facebook, LinkedIn en specifiek linkedInOP2028. Er werd een aantal maal gesuggereerd dat deze nieuwe media in de toekomst een nog grotere rol gaan spelen. Virtuele helpdesks zouden een rol van betekenis kunnen spelen.

Drukwerk

De geïnterviewde beleidsmedewerkers lezen zelden boeken en slechts enkele tijdschriften of vakbladen op hun vakgebied. Het lezen van een boek *"komt er vaak niet van"* en tijdschriften en vakbladen lijken het af te leggen tegen de snelheid van het internet:

> *"De meeste vakbladen komen niet regelmatig uit. Dat maakt dat je er nauwelijks iets uit kan halen. Als je voor het eerst iets in de vakbladen leest, dan heb je toch iets fout gedaan."*

De vakbladen 'Sport & Strategie' en 'SPORT Bestuur & Management' werden vaak benoemd als gelezen vakblad. Sport Lokaal, Sportaccom, sport FM en het blad voor combinatiefunctionarissen werden een zeer enkele keer benoemd. Het lezen van kranten werd zo nu en dan benoemd. Deze mensen gaven aan dat er in toenemende mate meer over de maatschappelijke waarde van sport wordt geschreven.

Bibliotheek

Veel organisaties hebben de ambitie om kennis op een centrale plek in de organisatie op te slaan en te archiveren in een bibliotheek of documentatiecentrum. Dat blijkt in de praktijk echter nog wel eens lastig:

> *"We hebben een bibliotheekje, maar als collega's onder elkaar noemen we dat een verzameling oud papier. Dat zou wel beter moeten."*

Er werd in de bijeenkomsten dan ook niet of nauwelijks aangegeven dat men gebruikt maakt van een eigen bibliotheek bij het verzamelen of informeren over kennis en onderzoek.

Opvallend daarbij is dat medewerkers van bonden niet goed op de hoogte lijken te zijn van het feit dat NOC*NSF over een kenniscentrum beschikt dat ook voor hen toegankelijk is.

Face to face

Het contact met mensen uit het werkveld via congressen, klankbordcommissies, excursies en studiereizen wordt zeer gewaardeerd:

> *"Papier is één, maar soms zegt een gesproken woord meer dan een geschreven woord."*

De beleidsmedewerkers gaven aan het prettig te vinden op deze manier geïnformeerd te worden en te kunnen netwerken:

> *"Het bezoeken van een congres is een gemakkelijke manier om informatie te verkrijgen en mensen te ontmoeten. Het vreemde is dat je niet een dag achter je bureau gaat zitten om rapporten te lezen, maar je gaat wel een hele dag naar zo'n congres om daar een beetje te gaan zitten luisteren."*

Het is blijkbaar aantrekkelijker en eenvoudiger om tijd vrij te maken voor een congres, om daar geïnformeerd te worden over onderzoek, dan zelf een rapport te lezen.

Partners en kennisinstellingen

Een aantal organisaties gaf aan structureel kennis te willen delen met partners en kennisinstellingen uit het veld. Ook de weg naar de (lokale) opleidingsinstituten is daarbij gevonden. Op deze manier hopen beleidsmakers op structurele wijze kennis te kunnen delen, verbreden, investeren en zich beter te kunnen oriënteren.

Verder viel op dat de kennis en informatie die opgezocht worden, vaak samenhangen met het eigen interessegebied van de beleidsmedewerkers. Tevens is het opmerkelijk dat er alleen Nederlands onderzoek en (vak-)literatuur gelezen wordt en nauwelijks buitenlandse publicaties. Een reden hiervoor is dat bijdragen uit het buitenland gaan over zaken die niet synoniem zijn aan de Nederlandse situatie. Desondanks gaf men aan wel geïnteresseerd te zijn in kennis die in het buitenland beschikbaar is en gebruikt wordt.

4.1.2 Belemmeringen

Tijd

De grootste belemmering bij het bijblijven en informeren naar nieuwe kennis is tijdgebrek. Vaak heeft het lezen van nieuwe uitkomsten uit onderzoek geen prioriteit en komt de daarvoor beschikbare tijd in het gedrang met andere zaken die moeten gebeuren.

"Waslijst"

Naast het hebben van onvoldoende tijd, gaven beleidsmedewerkers ook aan het lastig te vinden de juiste informatie te vinden en de juiste keuze te maken in het zoeken tussen de diversiteit die er te vinden is aan informatie:

"Het aantal nieuwsbrieven is niet meer bij te houden, dus zoek ik gericht via Google. Ik ben dan wel eens verrast dat er zoveel aan sportprojecten gebeurt in onze eigen branche."

Men mist een duidelijk overzicht van alle beschikbare informatie over onderzoek. Meerdere aanbieders bieden informatie aan. De veelheid aan berichten, bronnen, rapporten en feiten werkt eerder verwarrend dan verhelderend. Menig beleidsmaker ziet door de bomen het bos niet meer. De opeenstapeling van wetenswaardigheden ontneemt menigeen de lust om zich verder in de materie te verdiepen.

Praktische toegankelijkheid

Ook de toegankelijkheid waarmee informatie uit onderzoeken verkregen kan worden, levert belemmeringen op:

"Websites met onderzoek die goed downloadbaar zijn, dat werkt gewoon goed. Als je inderdaad iets moet aanvragen, bijvoorbeeld een rapport dat geld kost: dan moet je verzoek de hele organisatie door…"

Het gemak van downloaden werd naast de kostenbesparing en het zich kunnen onthouden van de moeite om via formele handelingen op de werkvloer een rapport te mogen bestellen, ook op andere punten benoemd. Allereerst werkt downloaden sneller; men heeft direct toegang tot het onderzoek. Daarnaast heeft men de mogelijkheid tot het selectief uitprinten van de belangrijkste stukken. Verder gaven beleidsbewerkers aan dat ze het prettiger vonden werken, omdat er in tegenstelling tot de bestelde onderzoeksrapporten wel geschrapt en genoteerd mag worden op de uitgeprinte stukken.

Strategische toegankelijkheid

Kennis heeft ook een bepaalde strategische waarde en wordt om die reden nog wel eens afgeschermd of als strategisch middel ingezet. Het komt ook voor dat een organisatie die de financiering van een onderzoek bekostigd heeft, niet wil dat de informatie uit het onderzoek vrij komt. Sommige beleidsmedewerkers uitten hun frustratie over het ontbreken van de toegang tot bepaalde kennis.

4.1.3 Verbeterpunten verspreiden

Eén punt

Een op de bijeenkomsten veel gehoorde grote wens is om alle kennis op één centraal punt te kunnen vinden. Daarbij werden verschillende varianten bedacht zoals het creëren van een integraal kennismanagement systeem, een sportportaal, een digitale database of een databank die de kennisinfrastructuur moet verbeteren om zo de versnippering van informatie tegen te gaan. Men wil dat er een betere regie gevoerd gaat worden. Beschikbare informatie zou zo beter ontsloten kunnen worden en sneller beschikbaar zijn. Geopperd werd om dit centrale punt te ondersteunen door middel van het instellen van wetenschappelijke werkplaatsen.

Getriggerd willen worden

Allerlei wensen met betrekking tot het 'centrale informatie punt' werden geformuleerd om zo relevante kennis per indicator, 'bouwsteen' en/ of eigen werkterrein te kunnen vinden. Die

informatie zou ook weer geclusterd en gereguleerd moeten worden om vervolgens te kunnen valideren, verrijken, verspreiden en de samenwerking te vergroten. Een complexe wens met een grote diversiteit en hoge verwachtingen ten aanzien van dit centrale informatie punt waarbij men graag snel over de juiste informatie wil beschikken:

> *"Eén punt waar je maar heel kort hoeft te kijken of je getriggerd raakt of niet. Op het moment dat je door één zinnetje een enorm overzicht krijgt hoef je niet lang verder te zoeken."*

Eén punt waar beleidsmedewerkers getriggerd kunnen raken op het terrein waar ze naar zoeken en zo snel aan de juiste informatie komen, dat is het ideaal van de beleidsmedewerkers.

4.1.4 Verbeterpunten onderzoeksproces

In de gesprekken is ook stil gestaan bij verbeterpunten in de vormgeving van het onderzoeksproces en de samenwerking met onderzoekers in dat proces. Daaruit kwamen de volgende punten naar voren (zie ook hoofdstuk twee).

- Onderzoek mist in de ogen van beleidsmakers een vertaalslag en vertaling (soms letterlijk) naar de dagelijkse (sport)praktijk. De aangereikte informatie blijft te algemeen en is net niet dermate toegesneden op de praktijk dat die daarmee aan de slag kan. Gebruikte concepten en methodieken zijn niet altijd direct helder, waardoor offertes soms bijvoorbeeld moeilijk te interpreteren zijn.
- De afstemming van onderzoek (inhoud, timing) tussen onderzoekers en tussen beleidsmakers moet verbeterd worden. Beleidsmakers zijn niet altijd op de hoogte van lopende projecten (ook niet bij elkaar). Het onderzoek sluit bij het uitkomen met resultaten onvoldoende aan bij de agenda van het beleid.
- Instituten en wetenschappers gedragen zich eigenstandig/ eigenwijs en hebben soms moeite om zich in het probleem van beleidsmakers te verplaatsen (en andersom).
- Resultaten spreken elkaar tegen. Dit bemoeilijkt de interpretatie en gaat ten koste van de vergelijkbaarheid.

4.2 Aanbodzijde

Evenals dat bij beleidsmakers en de mensen uit de sportpraktijk het geval was, is ook bij de onderzoekers in de gesprekken stilgestaan bij de kennisinfrastructuur: de organisatie van het sportonderzoek en de verspreiding van onderzoeksresultaten. De betreffende onderzoekers konden wat betreft het verspreiden van onderzoeksresultaten reageren op de aandachtspunten zoals die in ronde I waren geformuleerd door beleidsmakers. Daarnaast vulden ze een vragenlijst in. Het zwaartepunt lag daarbij op de wijze waarop men publiceert over het onderzoek (verspreiden). Op de uitkomsten van die vragenlijst gaan we nu eerst in. Vervolgens besteden we aandacht aan de gevoerde gesprekken. Bij die gesprekken werd met name ook gesproken over het programmeren van onderzoek.

4.2.1 Uitkomsten uit de vragenlijsten: verspreiden

De onderzoekers is gevraagd naar hun activiteiten rond het verspreiden van onderzoeksresultaten. Waar en hoe eigen onderzoek gepubliceerd wordt en of ook lezingen en presentaties worden gegeven over de gevonden resultaten. Daarnaast werd ook de vraag gesteld of het instituut of de organisatie waar de onderzoeker aan verbonden is, belang hecht aan deze vormen van verspreiding.

Laatst genoemde vraag bleek cruciaal. De antwoorden op de vragen over verspreiding van onderzoek bleken namelijk nauw samen te hangen met de organisatie of het instituut waar de onderzoekers werkzaam zijn.

Onderzoekers met een adviserende rol gaven vaak aan het wetenschappelijk publiceren van onderzoek niet te zien als een kernactiviteit van hun werkzaamheden. Voor hen is het geven van beleidsadvies op basis van (bestaande) onderzoeksgegevens de hoofdtaak. Uitkomsten worden door deze type onderzoekers verder – met wisselende intensiteiten en affiniteiten overigens – verspreid via vakbladen, nieuwsbrieven, kranten, populaire media en via congressen en lezingen[34]. Daarnaast gaf men aan dat uitgekomen persberichten vaak worden opgepakt door de verschillende (populaire) media en nieuwsbrieven van onder andere Sportknowhowxl en NISB.

Onderzoekers pur sang, soms verbonden als (hoog)leraar aan een universiteit, publiceren daarentegen vaak alleen in (internationale) tijdschriften:

> *"Aan de universiteit is het enige dat telt, het publiceren in internationaal vooraanstaande tijdschriften. Het kost gewoon geld en tijd, de universiteit betaalt alleen om te publiceren in internationale tijdschriften."*

Niet alleen de werkgevers van deze onderzoekers vinden het belangrijk om in internationale tijdschriften te publiceren, ook de onderzoekers zelf hebben daar belang bij. Het publiceren in deze tijdschriften is voor hen dé manier om een wetenschappelijke carrière te maken. Ze zien het publiceren ten behoeve van de beleidsmakers als hun primaire verantwoordelijkheid, maar ze ondervinden daarbij niet altijd de juiste verwachtingen van de beleidsmakers:

> *"Het publiceren en uitvoeren van onderzoek heeft een cyclus van 4 à 5 jaar, en dat is iets anders dan beleidsmakers zoeken".*

Het onderhouden van internationale contacten en het opbouwen van een internationaal netwerk vormt een even belangrijke als tijdrovende investering. Ook in deze tijd van e-mail, 'social media' en websites vormen face-to-face contacten de analoge ruggengraat waarop internationale

[34] Enkele voorbeelden van verschillende media waarin gepubliceerd wordt zijn websites van de eigen organisaties en sportknowhowxl.nl, vakbladen zoals SPORT Bestuur & Management, Sport & Strategie, Rooilijn en vakbladen als Vrijetijdstudies of Bestuurskunde.

netwerken virtueel voortbouwen. Toch worden hiervoor in de bestaande budgetten zelden bedragen geoormerkt.

Slechts enkele van de wetenschappelijke onderzoekers gaf aan wel eens in andere type bladen en media te publiceren. Hierdoor lijken de beleidsmakers kennis en uitkomsten van onderzoeken te missen, omdat er maar een paar beleidsmakers zijn, zo blijkt uit rapportage I, die (internationale) wetenschappelijke literatuur lezen. Sommige onderzoekers hadden daarover een kritische mening. Die vonden de manier waarop beleidsmakers zich (willen) informeren: "erg gemakzuchtig" overkomen. De beleidsmaker verwacht een bereidheid om mee te denken die zich slecht verhoudt tot waar wetenschappers op worden afgerekend.

4.2.2 Gespreksverslagen: programmeren en verspreiden

Bij de vragenlijsten die aan onderzoekers was voorgelegd lag het accent op de wijze waarop men publiceert over onderzoek (verspreiden). Tijdens de zeven gevoerde gesprekken is hier ook over gesproken, maar ging er ook veel aandacht uit naar de coördinatie en programmering van het onderzoek. In de praktijk is die scheidslijn trouwens minder duidelijk dan die hier wordt gemaakt, en handelt het meer in algemene zin over afstemming van onderzoek met 'het veld'.

Sociale wetenschappen

Vanuit de sociale wetenschappen wordt bepleit voor een nadrukkelijke koppeling tussen beleid en onderzoek. Geconstateerd wordt dat het veelal aan gestructureerde interactie ontbreekt. Er is een vrij grote bereidheid om aan te schuiven bij discussies, maar er is behoefte aan een initiërende partij. Positieve voorbeelden die worden genoemd zijn het recent weer nieuw leven ingeblazen RSO-platform en de bundel Samenspel. Er is behoefte aan "een kartrekker die alles bijeen raapt en overzichtelijk presenteert, een centraal platform dat kennis bundelt en ontsluit" en op een hoger niveau bijeenbrengt. Gevraagd wordt waarom er nog geen 'dag van het onderzoek naar de sport' is, zodat onderzoekers hun werk aan elkaar kunnen presenteren. Gepleit wordt verder voor een onderzoekagenda op een vrij hoog en abstract niveau.

Sportgeneeskunde, LOSO (medische centra van UMC's)

De oprichting van LSO heeft voor de organisatie van het sportmedische onderzoek al veel betekend. Communicatie en afstemming tussen onderzoekers zijn in de afgelopen zes jaar verbeterd. Er wordt nu gewerkt aan een betere afstemming met partners uit praktijk en beleid (NOC*NSF, VSG, NISB). Dat ontwikkelt zich in de vorm van een soort landelijke Academische Werkplaats. Er is twijfel over de creatie van één grote database : dit vraagt veel energie en middelen. Het is de vraag of dit voldoende rendement zal gaan opleveren (zie ook verderop bij de HBO's). "Mensen in het veld weten niet wat ze willen weten." Meer mogelijkheden ziet men in het inrichten van expertgroepen (wordt al aan gewerkt). Voor kennisaccumulatie acht LOSO een lang lopende, strategisch gestuurde programmering van groot belang. Genoemd wordt een 'national sports science instituut', aangestuurd door een stuurgroep waarin de subsidieverstrekker plaatsheeft, de deelnemende universiteiten alsmede belangrijke stakeholders. 'Een netwerkorganisatie die niet teveel poldert, die gestelde doelen behaalt en verantwoordelijkheden deelt'. Op deze manier is het mogelijk een substantiële Nederlandse bijdrage te leveren aan de mondiale kennisvermeerdering.

Gezondheidswetenschappen

Geconstateerd wordt dat de versnippering de verspreiding van kennis bemoeilijkt en veel energie verloren laat gaan. In ieder geval zou er één databank voor het onderzoek moeten komen, zoals er in het verleden ook al eens is geweest. Bepleit wordt een onafhankelijk instituut dat de taak krijgt (of erbij neemt als het om een bestaand instituut gaat) kennis bijeen te brengen (zoals dat nu ook gebeurt binnen het RIVM/ CGL) en ook bij te dragen aan de implementatie van die kennis. Dat vergemakkelijkt de zoektocht naar kennis. Zo'n instituut kan ook zorgen voor afstemming en coördinatie, 'gunnende verkaveling' en voor tegengaan van een 'not invented here syndroom'. Belangrijk daarbij is dat er een grote betrokkenheid van de (lokale) gebruiker van de kennis moet worden gerealiseerd. Het gaat om het vinden van een vruchtbare samenwerking tussen onderzoek, beleid en praktijk. Een vruchtbare vorm daarvoor lijkt het concept van de Academische werkplaatsen, waarbij praktijkinstellingen (bijvoorbeeld GGD's of Jeugdzorg) een structurele samenwerking hebben met universitaire onderzoeksgroepen om praktijkvragen beantwoord te krijgen. De ervaringen binnen de sector leren tevens dat landelijke kennisinstituten veel meer in co-creatie met de lokale gebruikers van kennis hun programma moeten bepalen, vormgeven en uitvoeren. Dat is zeker van belang als het gaat om het doen van onderzoek naar de implementatie van beschikbare kennis over interventies, programma's en methodieken.

Bewegingswetenschappen

Het niveau van het Nederlandse onderzoek is goed, wel zijn schaal en intensiteit nog beperkt. De kennis in het veld is beperkt. 'Onderzoekers worden pas ingeschakeld als het fout gaat'. Zeker geldt dat voor het psychologische onderzoek. In andere landen is men daar al verder in. Voor de toekomst ziet men als belangrijke (noodzakelijke) uitdaging om het onderzoek te versterken en beter te programmeren. Men uit zich nadrukkelijk voorstander van een betere bundeling van kennis en krachten en een meer centrale sturing, en bepleit een 'nationale structuur met internationale uitstraling'. Dat kan in de vorm van een nationaal 'Sport Science Instituut'. Er zou een geleding moeten komen die het onderzoek structureert en programmeert en dat zorgt voor ontsluiting, continuïteit, kwaliteitsbewaking en verantwoording. Tevens kan zo gewerkt worden aan structurele dataverzameling en archivering.
Geconstateerd wordt dat 'sport science' een 'stiefmoederlijke plaats inneemt in het Nederlandse onderzoek'. Mogelijkheden om binnen de bestaande structuren tweede geldstroom middelen (onder andere NWO) te vergaren zijn beperkt. Een gezamenlijk en gecoördineerd optreden op dit punt in het kader van het Olympisch Plan 2028 biedt kansen. Om die reden bepleit men de totstandkoming van een 'dedicated research program voor de sport'.

Ruimtelijke Ordening (RO) en planologie

Een vraaggestuurde benadering wordt door lang niet iedereen ondersteund. "Beleidsmakers werken teveel vanuit de korte termijn", zo wordt geconstateerd. Geconstateerd wordt dat om kennis te verspreiden er meer nodig is dan alleen de resultaten op een website te zetten. Maatwerk en interactie luidt het devies. Daarmee ontstaan 'cirkels van kennis' waarbij onderzoekers en beleidsmakers in een netwerk-achtige structuur in een iteratief proces een kennisagenda ontwikkelen. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderzoek, beleid

en praktijk om dat in een proces van co-creatie vorm te geven. Het 'compendium voor de leefomgeving'[35] van RPB, CBS en de WUR wordt genoemd als een goed (maar niet afdoende) voorbeeld, dat node wordt gemist voor de sport.

Sporteconomie

Vanuit de sporteconomie wordt vastgesteld dat 'kennis in mensen zit'. Onderzoekers moeten worden ingeleid in het specifieke veld van de sport om daarna als 'cultuurdragers' van dat veld te gaan fungeren en bij te dragen aan cumulatie van kennis (simpelweg omdat ze in dat veld actief zijn en blijven). De ontwikkeling van een kennisinfrastructuur betekent daarom vooral een investering in 'body's of knowledge', meer dan in data sec. Er is grote behoefte aan stelselmatige gegevensverzameling, aan projecten met continuïteit, aan een trendmatige 'macro-economische verkenning van de sport' (met cijfers, verantwoording, visie en onderbouwing)[36]. Kennisopbouw is daarmee 'een kwestie van lange adem'. Op dit moment heeft sporteconomie nog geen sterke positie. EZ wil er te weinig mee, en voor VWS is het thema niet belangwekkend genoeg. Wat zou helpen is een groot blok sportonderzoek bij NWO. Ten aanzien van de vertaling van onderzoek naar de praktijk wordt geconstateerd dat daar wel behoefte aan is – aan 'kennismakelaars' – maar dat dit hoge eisen stelt aan de betrokkenen. 'Het is moeilijk om te praten over het onderzoek van anderen'.

HBO-instellingen

Vanuit het HBO wordt gesignaleerd dat een teveel aan marktwerking schadelijk is voor het delen van kennis. Organisaties bezuinigen taken en budgetten weg en realiseren zich niet dat je in kennis moet investeren, ook door eigen kennis te delen met anderen. Dat besef is nog onvoldoende doorgedrongen in de sport, de sport loopt daarin achter bij andere sectoren (waar men bijvoorbeeld met certificatieprocessen het bijscholen stimuleert). Er is "onvoldoende prikkel om naar de kennis toe te komen". Overigens vindt men dat er eerder sprake is van teveel kennis dan te weinig en waarschuwt men voor de utopie om 'met één druk op de knop alle informatie te kunnen krijgen die de beleidsmakers nodig hebben'. In de sector zijn "meer doeners dan denkers", het "strategisch denkvermogen is onderontwikkeld". De oplossing van dat probleem ligt volgens de betrokken bij de wijze waarop we de toekomstige werkers in de sport scholen, "onderwijs is de sleutel voor succes". "Wie kennis wil benutten zal ook zelf actie moeten leren ondernemen", wordt gewaarschuwd.

4.3 Samenvatting en conclusie

In dit hoofdstuk richtte de aandacht zich op de vraag hoe beleidsmakers en onderzoekers aankijken tegen de kennisinfrastructuur van de sport. Daarbij gaat het zowel om het programmeren van onderzoek, als om het verspreiden van onderzoeksresultaten.

[35] Zie: http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/. Zie ook de website van de Volksgezondheid Toekomst Verkenningen http://www.nationaalkompas.nl/ (Rivm, GGD, Nigz, Nivel, Trimbos Instituut, CBS en anderen).

[36] Goede voorbeelden die worden genoemd zijn de serie Rapportage Sport, de Deloitte 'Annual finance of football' (al tien jaar), en de wijze waarop arbeidsmarktonderzoek duurzaam gestalte krijgt in instituten met een traditie (Roa, Osa, Iva, TNO-Arbeid, faculteiten; Center Data werd genoemd als goed voorbeeld voor de sport).

Beleidsmakers

Eén van de dingen die sterk naar voren kwam uit de gevoerde gesprekken met de beleidsmakers is de grote mate van versnippering en fragmentatie van het sportonderzoek. Veel beleidsorganisaties zijn bezig met hun eigen onderzoeksdomein zonder daarbij nadrukkelijk het vizier te richten op hetgeen buiten hun organisatie plaatsvindt. Dat daarbij drie partijen min of meer gelijktijdig los van elkaar bezig zijn om kennisagenda's te ontwikkelen (VWS, NOC*NSF, InnoSportNL) moge exemplarisch heten voor deze situatie.

Een ander punt dat opvalt is dat beleidsmakers nog worstelen met de vraag hoe ze hun beleidsintenties omzetten in strategisch onderzoek en een bijbehorend programma. De onderzoeksvragen die door beleidsmakers werden geopperd blijven veelal dicht aan zitten tegen het huidige beleid (incl. het OP2028). Men laat zich met name inspireren door datgene wat rondzingt, en wekt in mindere mate de indruk een eigen visie op sportonderzoek te hebben ontwikkeld. Het strategisch denkvermogen kan verder worden versterkt. De meeste beleidsorganisaties bleken ook niet gewend om een budget voor onderzoek te benoemen of te claimen. Er wordt nog erg gedacht vanuit een gebrekkige hoeveelheid middelen om vanuit die middelen genoegen te nemen met gebrekkige of verouderde gegevens. Van een programmeringstraditie, zoals die wel bestaat bij de ruimtelijke ordening of bij de gezondheidszorg, is nog nauwelijks sprake.

Wat betreft het zich informeren over onderzoek bleken beleidsmedewerkers sterk gericht op intermediairs, zoals nieuwsbrieven en vaktijdschriften. Ook de opkomst van de sociale media werd vaak als bron benoemd in het kennis nemen van onderzoek. Slechts weinigen speuren wetenschappelijke publicaties en tijdschriften af op zoek naar relevante informatie.

De overvloed aan informatie dwingt daarbij af dat beleidsmakers nadrukkelijk geprikkeld wensen te worden om zich ergens in te verdiepen. Men is snel op zoek naar de relevantie van het onderzoek. De veelheid aan informatie lijkt tegelijkertijd een averechts effect te bewerkstelligen en creëert 'kennisvrees' (wegkeren van kennis omdat men het toch niet meer kan behappen). Er wordt een sterk verlangen uitgesproken naar één centraal punt, waar alles te vinden moet zijn en waarvan men het gevoel heeft dat men na raadpleging afdoende is geïnformeerd.

Er is gedurende de bijeenkomsten een paradoxale houding waargenomen om wel tijd te willen investeren in het geïnformeerd worden (face to face) en niet in zichzelf informeren (via de media). Kleinschalige expertclasses, dedicated workshops en postdoctorale cursussen kunnen momenten zijn om mensen snel, weinig belastend en effectief van informatie te voorzien. Tegelijk is zichtbaar dat vele beleidsorganisaties zich nu als kenniscentrum willen opwerpen. Het feit dat veel instellingen voor zichzelf een rol weggelegd zien als kenniscentrum (ref. NOC*NSF, Gehandicaptensport Nederland, NeVoBo, KNLTB, NISB, provincies) weerspiegelt dat organisaties op zoek zijn naar nieuwe rollen, dat er behoefte bestaat om kennis te zoeken c.q. te vertalen binnen de eigen regio/ sector/ tak van sport en/ of dat er een groeiend besef is van het belang van kennis. Het gaat zowel om de ontwikkeling als de verspreiding daarvan. Vaak gaat het om een deel van het geheel, maar evident is dat niet. Een duidelijke regie kan bijdragen aan de eerder bepleite kwaliteitsimpuls voor de kennisinfrastructuur voor de sport.

Onderzoekers

Een rode draad in de gesprekken met de onderzoekers was het besef dat de huidige situatie van het onderzoek naar sport en bewegen wordt ervaren als te versnipperd, te weinig systematisch en gekenmerkt door een gebrek aan samenhang. Dat brengt ook met zich mee dat kennis lastig beschikbaar is. Aan good will ontbreekt het veelal niet, maar spontaan komt interactie niet tot stand. Van meer kanten werd dan ook het belang genoemd van een coördinerende en actief initiërende partij, die ruggespraak houdt met zowel de werelden van het beleid en praktijk als van het onderzoek. Overigens werd die behoefte aan coördinatie en afstemming (van het onderzoek) ook meermaals geuit door de beleidsmakers uit ronde I.

Over de waarde van het ontsluiten van gegevens via één grote database – een van de punten die ook met regelmaat geuit in ronde I – werd door de onderzoekers verschillend gedacht. Verscheidene goede voorbeelden werden genoemd (Compendium voor de leefomgeving, Nationaal kompas), maar gewaarschuwd werd om niet teveel heil te verwachten van dergelijke aanbodsgerichte oplossingen.

Er wordt door de onderzoekers sterk gepleit voor het opbouwen van een kennisinfrastructuur samen met de praktijk en het beleid in een netwerk-achtige structuur, waarin in iteratieve processen door zowel onderzoekers als beleidsmakers en praktijkwerkers wordt geïnvesteerd in kennisvermeerdering (‘cirkels van kennis’, co-creatie). De aanpak om gezamenlijk vanuit onderzoek, beleid en praktijk te werken aan de kennisinfrastructuur is in vrijwel alle gesprekken nadrukkelijk naar voren gekomen. Deels betekent dat ook een (her-)opvoeding van de sport, want het strategisch denkvermogen van de sector wordt als tamelijk bescheiden gekenmerkt, zeker in vergelijking met andere sectoren (‘doeners, geen denkers’).

Verder werd vooral bepleit om duurzame kennis op te bouwen, hetgeen vrij vertaald mag worden als investeren in mensen, organisaties en langlopende programma’s zodat er gelegenheid ontstaat om te werken aan cumulatie van kennis (‘body’s of knowledge’). Dat betekent ook scherper keuzes maken en focussen en vasthouden aan die keuzes. Het OP2028 wordt door verschillende partijen gezien als een motor om echt een aantal stappen voorwaarts te zetten. Die visie werd door de onderzoekers uit ronde II duidelijk zwaarder aangezet dan door de beleidsmakers.

Conclusie

Duidelijk is dat de kennisinfrastructuur binnen de sport- en beweegwereld nog in ontwikkeling is, ook al zijn er op vele fronten duidelijke stappen gezet (zie ook hoofdstuk één).

De programmering van kennis- en onderzoeksvragen dient te worden versterkt. Er is nog teveel versnippering om echt verschil te kunnen maken. Robuuste, langlopende programma’s binnen sterke instituten kunnen bijdragen aan een duurzame opbouw van kennis. Daartoe kan ook het instellen van specifieke tweede geldstroom projecten, bijvoorbeeld bij NWO, worden gerekend. Een permanente koppeling van kennis aan vragen uit beleid en praktijk dient daarbij het uitgangspunt te zijn.

Ook de verspreiding van kennis naar de praktijk laat nog sterk te wensen over. Het ondersteunen en stimuleren van het gebruik van kennis kan aanzienlijk worden verbeterd. De roep om een centraal brandpunt van sportkennis vereist een grote mate van onderzoeksmatige

kennis alsmede een bijzondere lenigheid van geest – noodzakelijk om de binnengekomen informatie te wegen, te filteren, te ordenen en te vertalen naar verschillende typen gebruikers. De afgelopen jaren zijn verschillende kenniscentra opgericht. Met de komst van nieuwsbrieven en websites is een nieuwe dimensie aan het verspreiden van kennis toegevoegd. Aan kwantiteit en snelheid ontbreekt het niet meer. In de volgende fase verdient de kwaliteit van het verspreiden een meer centrale plaats in het kennisbeleid van de sport. Dat vraagt ook regie en het beleggen van verantwoordelijkheden bij enkele partijen die daartoe ook worden geëquipeerd.

5. Conclusie

Er bestaat momenteel veel enthousiasme om de maatschappelijke waarde van sporten en bewegen verder uit te bouwen en te benutten. Op tal van plekken worden er initiatieven genomen om meer te sporten, meer mee te doen met sport en beweegactiviteiten, bruggen te slaan tussen sport, buurt en school, en bewegen meer in te zetten om gezondheidswinst te realiseren. De ambities zoals geformuleerd in het 'Olympisch Plan 2028', om Nederland meer een sportland te laten worden en daarna mogelijk op te gaan voor het organiseren van de Olympische Spelen, kan veel elan met zich mee brengen, als we als land daar ook werkelijk voor willen gaan.

Er gebeurt veel in de praktijk, maar er wordt relatief weinig systematisch nagegaan of wat gebeurt ook het juiste is en of dat ook goed gebeurt. Jaarlijks investeert de overheid ongeveer een miljard euro in de sport. Slechts een klein deel daarvan wordt besteed aan onderzoek en onderbouwing van beleid. Om de doelstellingen van het Olympisch Plan te realiseren zal de ontwikkeling van een Kennisagenda sport serieus opgepakt moeten worden met een breed scala aan stakeholders. Een Kennisagenda sport kan zowel profiteren van de gestegen ambities rondom sport als een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren daarvan.

Dit rapport schetst de contouren van een dergelijke Kennisagenda sport 2011-2016. We geven aan waar de vragen liggen en reiken hoofdlijnen aan die verdere uitwerking behoeven. De mate waarin dat kan is afhankelijk van de beschikbare financiële middelen. In dit slothoofdstuk vatten we de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek samen en beschrijven de te ondernemen acties. We starten met de opdracht en geven de kernboodschappen uit de voorgaande hoofdstukken kort weer. Vervolgens formuleren we enkele uitgangspunten, en benoemen aanbevelingen om de Kennisagenda sport 2011-2016 nader uit te werken.

5.1 Opdracht

Binnen de directie Sport van VWS (e.a.) bestaat behoefte aan een overzicht over de kennisbehoefte binnen het terrein van het sportbeleid. De directie Sport heeft de uitvoerders van twee belangrijke door haar gefinancierde onderzoeksprogramma's, MI en ZonMw, gevraagd om nader onderzoek te doen naar de kennisbehoefte binnen de sport (en het bewegen). Als doelstellingen voor het project zijn geformuleerd:

- Inzicht verkrijgen in de kennislacunes (naar thema's en typen kennis) die bestaan bij het sportbeleid (VWS) en bij organisaties in de sportpraktijk;
- Afzetten van de ervaren kennislacunes, zoals ervaren in beleid en praktijk, tegen onderzoeksresultaten uit wetenschap (op hoofdlijnen);
- Aanzet geven tot een kennisagenda sport voor de periode 2011-2016 door thema's en typen kennisvragen te benoemen die de aankomende jaren centraal zouden moeten staan in (nader uit te werken) nieuwe onderzoeksprogramma's;
- Inzicht krijgen in de kennisinfrastructuur van de sport, de wijze waarop deze volgens betrokkenen (onderzoekers, beleidsmakers) functioneert en de verbeterpunten die hierin worden benoemd.

Als eindproduct van het project was benoemd:

- Een vraaggerichte Kennisagenda sport 2011 – 2016 dat handvatten bevat om op deelterreinen onderzoeksprogramma's op te laten stellen.

Voor het onderhavige project zijn veertien (groeps-)gesprekken gevoerd met 58 beleidsmakers, die bij elkaar 36 organisaties vertegenwoordigen uit het brede veld van de sport. Voorafgaand aan de gesprekken kregen de deelnemers een vragenlijst toegestuurd. In aanvulling hierop zijn zeven bijeenkomsten gehouden met vijfentwintig onderzoeksexperts, die bij elkaar tweeëntwintig organisaties vertegenwoordigen uit het brede terrein van sportonderzoek. Tot slot is een expertmeeting georganiseerd waarin vertegenwoordigers uit beide rondes met elkaar in debat gingen over de uitkomsten van het onderzoek en suggesties hebben aangedragen voor verdere programmaring .

5.2 Belangrijkste bevindingen

5.2.1 Inhoudelijk

De thema's die door **vertegenwoordigers vanuit beleid en praktijk** van sport en bewegen naar voren zijn gebracht zijn te clusteren op basis van een drietal soorten onderzoeksvragen.
Het gaat daarbij om:

1. Basisgegevens (monitoring, benchmarking, instrumenten daartoe)
2. Verdiepende vragen, onderbouwing van beleid of achterliggende argumenten. Hierbinnen onderscheiden we:
    a. waarden of effecten van sport (op verschillende niveaus: economisch, sociaal, gezondheid);
    b. determinanten; motieven om te sporten.
3. Vragen over activiteiten en handelingsperspectieven; bruikbare 'toepassingen'. Hierbinnen onderscheiden we aspecten die te maken hebben met:
    a. de omgeving en voorwaarden om aan sport en bewegen te doen;
    b. best practices en interventies voor specifieke doelgroepen.

De behoefte aan basisgegevens wordt breed gevoeld. Organisaties in het veld investeren hier wel in, maar onvoldoende en te weinig gecoördineerd om beleid en praktijk stevig genoeg op te baseren. In feite is het een appél om de kennisinfrastructuur te versterken door te investeren in betere monitors en -instrumenten.

Een nadere concretisering van deze vragen (en met name de vragen onder 2 en 3) wordt ingekleurd door het perspectief van waaruit men werkt en denkt: bewegen, meedoen of presteren. Bij 'bewegen' en 'meedoen' gaat het om vragen waarbij sport en bewegen gebruikt worden als middelen om maatschappelijke doelen te halen zoals een betere gezondheid, participeren in de samenleving, sociale vaardigheden opdoen door samen te werken - en de instituten en praktijken waarbinnen een en ander wordt georganiseerd (wijk, school, sportvereniging etcetera). Bij 'presteren' gaat het om sport als doel met een nadruk op talentontwikkeling en innovatieve aanpakken. Dit geldt zowel op het technische vlak, als in trainingsmethodieken, ondersteuning door trainers en de mentale aspecten van het presteren door sporters.

De inhoudelijke inbreng vanuit **de wetenschappers** voor de kennisagenda van de komende jaren verschilde wat betreft themakeuze niet sterk van de thema's die vanuit beleid en praktijk naar voren zijn gebracht. De wetenschappers formuleerden hun wensen op een wat algemener en abstracter niveau. In totaal zijn hun onderzoeksprioriteiten voor de kennisagenda van de komende jaren rond een zevental hoofdthema's geordend. Deels hebben die betrekking op instrumentontwikkeling voor het verzamelen van basisgegevens en verdiepende studies (1 t/m 3). Deels benoemen ze inhoudelijke thema's waar het onderzoek zich de komende jaren op dient te richten (4 t/m 7):

1. Het op orde hebben van basisgegevens (monitors, databanken) om beleid te kunnen maken en het (verder) ontwikkelen van meetinstrumenten (kant en klare tools tools, half-fabrikaten) om die gegevens ook decentraal te verzamelen en daarmee lokaal en internationaal te kunnen benchmarken en op hogere niveaus ook weer te kunnen aggregeren.
2. Verdiepende studies naar meer fundamentelere vragen, achterliggen mechanismen en conceptuele kwesties.
3. De maatschappelijke (en persoonlijke!) waarde van sport en bewegen is groter en van meer betekenis voor allerlei maatschappelijke sectoren dan nu algemeen wordt gepercipieerd. Deze betekenis dient inzichtelijk, concreet en tastbaar gemaakt te worden, zodat duidelijk wordt hoe groot en waar de opbrengsten van sport en bewegen terecht komen, in ieder geval in economische, sociale, maatschappelijke en in gezondheidstermen.
4. De omstandigheden en de bebouwde omgeving waarin mensen leven, spelen een grote rol in de keuzes om te sporten en te bewegen. Onderzoek naar het beïnvloeden van de omgeving is daarom voor de komende jaren voor ieder van de prioritaire onderzoekslijnen een belangrijk speerpunt.
5. Duurzame participatie in sport en bewegen. Het perspectief van onderzoek zal minder gericht moeten zijn op afzonderlijke interventies en initiatieven, maar veel meer op de vraag hoe duurzame en structurele gedragsveranderingen bereikt kunnen worden die ook op de lange termijn hun effect blijven behouden. Bijvoorbeeld hoe wordt geborgd dat gedragsverandering beklijft, leden voor een sportclub behouden blijven, een duurzame cultuuromslag tot stand komt? Daarbij dient ook gedacht te worden aan de betekenis die het bewegingsonderwijs in deze kan hebben.
6. Maatschappelijke veranderingen vragen ook veranderingen in het sport- en beweegaanbod. Er komen nieuwe actoren en innovatieve concepten en ook de bestaande instituten (sportverenigingen, bewegingsonderwijs) moeten zich aanpassen aan de veranderende tijd. Dat vraagt procesonderzoek naar vruchtbare nieuwe organisatorische concepten en vormen van organisatie en samenwerking (sport, onderwijs, welzijn, commercie, nieuwe media).
7. Talentontwikkeling en presteren is vanuit het topsportperspectief een belangrijk speerpunt voor de kennisagenda van de komende jaren.

5.2.2 Kennisinfrastructuur

Het is niet voor het eerst dat onderzoekers de kennisinfrastructuur van de sport onder de loep namen. Al in 1976 deden Jacobs en Kamphorst onderzoek naar de behoefte aan sportonderzoek. Dat leidde onder andere tot een pleidooi voor een 'sportonderzoekbegeleidingscommissie'. In

1996 constateerde onderzoeksbureau Diopter dat er sprake was van 'een weinig gestructureerde en sterk gefragmenteerde beleidsinformatiestroom, waarbij vraag en aanbod onvoldoende op elkaar zijn afgestemd'. Vier jaar later stelde hetzelfde bureau vast dat er sprake was van een kloof tussen 'denkers en doeners' en dat de ontwikkeling van het onderzoek achter was gebleven bij de ontwikkeling die het veld had doorgemaakt (in termen van professionalisering). Kort daarna bepleit de RGO onder andere de instelling van een landelijk overlegorgaan ter bevordering van de coördinatie en afstemming van het tamelijk versnipperde onderzoek op het brede terrein van sportgezondheidsonderzoek.

In de rapporten van de afgelopen vijfendertig jaar klinkt herhaaldelijk een oproep door om aanscherping van de focus en coördinatie van het sportonderzoek en om versterking van de infrastructuur. Een groot aantal van die voorstellen is tot op zekere hoogte gerealiseerd. Er bestaan inmiddels sportonderzoeksstandaarden (Squash, Richtlijn Sportdeelname Onderzoek), diverse publicatiereeksen[37], coördinerende instituten (Mulier Instituut, NOC*NSF, InnoSportNL, NISB als kenniscentrum), programmerende structuren (ZonMw/SGB), coördinerende structuren (LOSO) en – recent – nieuwe vaktijdschriften en elektronische nieuwsbrieven. VWS investeert in een sociaal-wetenschappelijk onderzoeksprogramma alsmede in het Sport, bewegen en gezondheidsprogramma van ZonMw, zet zelf opdrachtonderzoek uit of neemt onderzoeksmiddelen op binnen projectbegrotingen en investeert in programma's van kennisverspreidende organisaties zoals NISB en InnoSportNL. Aan hogescholen en universiteiten zijn lectoren en hoogleraren aangesteld om sportonderzoek te kunnen uitvoeren, en opleidingen gestart om daarin te onderwijzen. Binnen de sector ontwikkelen particuliere organisaties initiatieven om in de groeiende vraag naar kennis te voorzien (nieuwsbrieven, kenniscentra).

Duidelijk is dat op het terrein van de kennisinfrastructuur van de sport de afgelopen jaren de nodige stappen zijn gezet. Toch blijft de programmering van het sportonderzoek een thema. Het opbouwen van kennis is 'een kwestie van lange adem', zoals in een van de interviews werd opgetekend. De progressie van het verzamelen van kennis gaat doorgaans minder snel dan gehoopt en uitkomsten van onderzoek roepen ook steeds nieuwe onderzoeksvragen op, waarvoor dan weer nieuwe onderzoekslijnen ontwikkeld worden. Een periodieke pas op de plaats is nodig om na te gaan of nog wel steeds de meest noodzakelijke keuzes gemaakt worden. Daar komt bij dat met het investeren in een kennisinfrastructuur zoals dat de afgelopen jaren is gebeurd, ook het verwachtingsniveau van de gebruikers is gestegen. Het sportbeleid heeft de afgelopen jaren een proces van professionalisering doorgemaakt. De verwachting is dat dit proces de komende jaren zal voortzetten. Met de vermaatschappelijking van de sport worden de eisen die anderen aan sport stellen (en die de sport aan zichzelf stelt) steeds hoger. Het belang van bewegen als middel om bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen en gezondheidsvraagstukken is de afgelopen 10 jaar eveneens veel prominenter op de voorgrond komen te staan. Daarmee zijn de genomen maatregelen (coördinatie, programma's, verspreidingskanalen) gelijk opgegaan met de gestegen verwachtingen. Om die reden hoeft het

[37] Onder andere: Rapportage Sport (redactie SCP), Jaarboek Sport (redactie MI), Verenigingsmonitor (MI), Arbeidskrachtenmonitor (MI, KBA), Trendrapport Bewegen en Gezondheid (redactie TNO).

niet te bevreemden dat er ook nu nog een breed gedragen gevoel is dat de bestaande kennisinfrastructuur van de sport nog verdere verbetering behoeft. De nieuwe mogelijkheden van het internet dragen daar ook aan bij (meer mogelijk, maar ook hogere verwachtingen). Gezien de nog tamelijk recente ontwikkeling van het internet als medium om informatie te verspreiden hoeft het geen verbazing te wekken dat zowel onderzoekers als beleidsmakers nog zoeken naar een vorm waarin ze de potentie van dit medium ten volle kunnen benutten.

5.3 Uitgangspunten

Voor het formuleren van de aanbevelingen voor de Kennisagenda sport 2011-2016 hebben we een aantal uitgangspunten geformuleerd. Deze zijn gebaseerd op de input die we tijdens onze gesprekken met vertegenwoordigers uit het beleid, de praktijk en de wetenschap hebben gekregen.

1. Het sportonderzoek heeft zich de afgelopen 30 jaar al heel behoorlijk ontwikkeld, mede met dank aan diverse impulsen. De vorige impulsen waren gericht op het opzetten van een aantal registraties, het versterken van het onderzoek rond sport, bewegen en gezondheid, de infrastructuur rondom LOSO, het Mulier instituut en de sporttechnische innovatieagenda. Nieuwe impulsen voor de kennis- en onderzoeksagenda moeten voortbouwen op wat hierin is opgebouwd. Het is zaak datgene dat zich sterk aan het ontwikkelen is te versterken en gericht en weloverwogen uit te breiden met nieuwe initiatieven[38]. Gekeken moet worden waar een meer structurele samenwerking kan worden aangegaan of welke voorwaarden nog ontbreken om zo'n stap te zetten.

2. Voor de versterking van de Kennisagenda is het perspectief van het Olympisch Plan een uitgelezen kans. De intensieve voorbereiding daarop tot 2016 levert een krachtige impuls voor het sport- en bewegenveld dat veel extra elan kan genereren. Excelleren in sport vraagt om excellent onderzoek. Bij een dergelijk traject vormt een stevige onderzoeksagenda een belangrijke en noodzakelijke voorwaarde om serieus aan het OP2028 te werken. De energie die dit oplevert moeten we aangrijpen om ook de randvoorwaarden voor een stevige kennisagenda te realiseren.

3. Een belangrijke functie van het formuleren van een kennisagenda is dat deze bijdraagt aan een heldere focus in het onderzoek. In het gevoerde onderzoek kwam naar voren dat er

[38] Te denken valt aan de verdere ontwikkeling van delen van LOSO samen met de faculteiten bewegingswetenschappen als het gaat om talentontwikkeling en onderzoek naar belastbaarheid/dosis- respons onderzoek. Als we deze programma's koppelen aan de innovatie-agenda van InnoSportNL kan dit elkaar wederzijds versterken. Een ander voorbeeld vormen de programma's gericht op het versterken van exercise = medicine en de programma's gericht op sport en bewegen in de maatschappelijke participatie, zoals uitgevoerd door het Mulier Instituut. Voor andere programma's, zoals rondom economie, zijn in het verleden aanzetten tot programmering gedaan waar mogelijk zinvol op kan worden voortgebouwd.

momenteel (te)veel initiatieven zijn en dat er te versnipperd gewerkt wordt om werkelijk effect te kunnen realiseren.

4.Met het onderzoek moet meer 'massa' en focus worden gerealiseerd. Het onderzoek moet zo worden geprogrammeerd dat het ruimte laat aan andere programma's – bijvoorbeeld vanuit de economie of de ruimtelijke ordening - om daar zinvol op aan te haken. Het uiteindelijke effect is, zo leren ervaringen bij ZonMw, dat veel meer onderzoek op een thema wordt uitgevoerd dan sec met het stimuleringsgeld wordt ondersteund. Daarnaast zou meer nadrukkelijk kunnen worden gekeken hoe de organisaties (departementen, verzekeraars, corporaties, onderwijsinstellingen, werkgevers) die voordelen van meer sport en bewegen plukken, zich ook bereid verklaren om in de ontwikkeling van de kennis rond sport en bewegen mede te investeren. Bij sport is dat bijvoorbeeld het bedrijfsleven, bij 'meedoen' zijn dat sociale zaken, onderwijs en gemeenten, bij 'bewegen' zijn dat de zorgverzekeraars.

5. De kennisinfrastructuur beperkt zich allerminst tot Nederland. Veel buitenlands onderzoek heeft ook een relevantie voor de Nederlandse situatie. Er moet meer worden geïnvesteerd in het zoeken naar dergelijk onderzoek en het vertalen naar de Nederlandse situatie. Andersom is het van belang om het Nederlandse sport- en bewegingsonderzoek internationaal te positioneren. Binnen sommige disciplines, zoals bij bewegingswetenschappen en sportgeneeskunde, zijn daar al duidelijke aanzetten toe gedaan. Andere disciplines ondernemen hiertoe momenteel belangrijke eerste stappen. Actieve samenwerking en benutting van de financiële mogelijkheden op het niveau van de Europese Unie[39], nu nog veelal bescheiden in omvang, kan versterkt worden en leiden tot extra financieringsmogelijkheden, maar ook tot meer internationaal prestige. Op veel andere terreinen speelt Nederland een dergelijke rol. Dat moet ook op het terrein van sport en bewegen mogelijk zijn, mits de betreffende kennisorganisaties afdoende worden geëquipeerd om hierin te voorinvesteren en zo kansen te verzilveren.

6. In de Kennisagenda sport 2011-2016 speelt 'duurzaamheid' een belangrijke rol. Enerzijds met betrekking tot de wijze waarop kennis wordt opgebouwd (in een lange termijn ontwikkelingsperspectief, waar cumulatie van kennis een belangrijke rol in speelt); anderzijds ook met betrekking tot de inhoudelijke ontwikkelingen. Waar het om gaat is dat wordt geïnvesteerd in kennis die leidt tot structurele veranderingen, in het gedrag van mensen (van jongs af aan aanleren wat wenselijk is, niet achteraf het onwenselijke afleren), in het structureren van een omgeving die aanzet tot bewegen, maar ook onderzoeksvragen naar hoe je sterke verenigingen bouwt, buurtsport weet te organiseren, de functie van de combinatiefunctionaris efficiënt uitbouwt of de beweegkuur versterkt.

7. Met een aantal kenmerken moet rekening gehouden worden wil men op een zinvolle manier kunnen werken aan de sport-kennisinfrastructuur. Belangrijk is dat men zich meer bewust is van het belang van de context waarbinnen onderzoek wordt uitgevoerd en de mate waarin dat tot algemene generalisaties kan leiden van onderzoeksresultaten. Om goed aan te sluiten bij de

[39] Zowel vanuit de verschillende beleidsdirectoraten (over gezondheid, participatie, etc.) als uit het 7e of 8e kaderprogramma. Zowel het 'witboek sport' als de ratificatie van het verdrag van Lissabon bieden goede Europese perspectieven voor de sport.

context is een betere samenwerking tussen wetenschap en praktijk en beleid nodig, waarbij vormen van co-creatie nagestreefd moeten worden. Academische werkplaatsen en 'embedded researchers' bieden daarin nieuwe mogelijkheden. Het perspectief moet gericht zijn op het creëren van vloeiende lijnen van fundamenteel onderzoek via toegepast onderzoek naar implementatie en inzet van kennis in de praktijk. Fysieke ontmoetingen tussen onderzoekers onderling en tussen onderzoekers en beleidsmakers zijn hierin van grote betekenis.

5.4 Beleidsopties

Gegeven de eerdere studies mag verwacht worden dat ook over vijf of tien jaar er nog voldoende discussie zal plaatsvinden over een kennisinfrastructuur die passend is voor het sportbeleid en de informatietechnologie van dat moment. Het opbouwen van een kennisinfrastructuur is niet alleen een kwestie van lange adem maar ook een continu proces. De kennisinfrastructuur rond de sport dient op de steeds veranderende situatie in te spelen. De partijen die een verantwoordelijkheid dragen voor deze infrastructuur dienen zich steeds opnieuw af te vragen, waar zich punten van verbetering voordoen. Het is in die context niet vreemd om periodiek te blijven vragen wat de belangrijke onderzoeksthema's worden voor de aankomende jaren, welke vorderingen gemaakt zijn en waar aanscherpingen nodig zijn.

De uitdaging voor nu is om met de kennis van 2010 de juiste volgende stappen te zetten in de verbetering van de kennisinfrastructuur voor de komende jaren. De kennisagenda sport 2011-2016 handelt feitelijk om drie zaken:

a. Verbetering van de kennisinfrastructuur op het terrein van sport en bewegen: betere programmering van het onderzoek[40], betere verzameling en beheer van kennis en gegevens; en vergemakkelijking van de toegankelijkheid.
b. Versterking van de deskundigheid in de sector om de opbrengsten van onderzoek beter te gebruiken ('capacity building').
c. Benoeming van inhoudelijke thema's die de aankomende jaren nadere aandacht verdienen.

Ad 1 Versterking van de kennisinfrastructuur voor sport en bewegen

Een kennisinfrastructuur vormt een lange keten. Aan de ene zijde van die keten staat het fundamentele wetenschappelijke onderzoek, aan de andere zijde de eindgebruiker (sportconsument, -vrijwilliger). Daartussenin bevinden zich organisaties (instituten, bureaus, uitgevers) en personen (onderzoekers, journalisten) die kennis doorvertalen en verspreiden (zie ook hoofdstuk 4). In deze lange keten reikt de ambitie van de Kennisagenda sport 2011-2016 in ieder geval tot de professional in het veld (sportbeleidsmedewerker, topsporter/-coach). Om hen beter te bedienen met kennis en onderzoek wordt voorgesteld om:

[40] Met onderzoek wordt op aanmerkelijk meer gedoeld dan alleen het zuiver wetenschappelijke onderzoek dat plaatsvindt aan universiteiten (zie ook paragraaf 1.4).

1. Het **verspreiden een kwaliteitsimpuls te geven** door aan één (of enkele) organisaties een explicietere verantwoordelijkheid toe te kennen dan nu het geval is en te vragen daar in nauw overleg met het veld een gericht programma voor de aankomende jaren te ontwikkelen met 'smart' doelstellingen. Aspecten in dit programma zouden kunnen zijn: doorontwikkeling van bestaande nieuwsbrieven, helpdesks en platformen; organiseren van expertmeetings, congressen en andere evenementen waar via face-to-face contact informatie wordt uitgewisseld; uitloven van prijzen aan onderzoekers en/of aan uitgevers[41].

2. Een **hoogwaardig online informatie systeem (werktitel: Sportkompas[42])** te ontwikkelen, te vullen en te beheren, waar gezaghebbende partijen hun belangrijkste informatie en gegevens over sport onder regie van een centrale organisatie bijeenbrengen, wegen, filteren en waar nodig vertalen, met gelegenheden voor verder lezen/informeren. Een dergelijke systeem komt tegemoet aan de behoefte om één plaats te hebben waar de belangrijkste informatie kan worden gevonden. Tegelijk stimuleert het zowel de regievoering – veel bepleit in de gevoerde gesprekken - als de samenwerking tussen verschillende partijen (partijen krijgen een gelegenheid/ agenda om elkaar te ontmoeten en specifieke velden van het Sportkompas nader uit te werken).

3. In navolging van de coördinatie van het sociaal-wetenschappelijke onderzoek vanuit het Mulier Instituut en het gezondheidskundige onderzoek vanuit LOSO het **bewegingswetenschappelijke onderzoek te coördineren** vanuit een vergelijkbaar instituut en daarbij lessen te trekken uit de wijze waarop beide eerstgenoemde instituten tot op heden hebben gefunctioneerd. Integratie van genoemde instituten tot één instituut vormt daarbij op termijn een nader te exploreren optie.

4. De ervaringen met **academische werkplaatsen** in andere sectoren te laten evalueren - en daarbij ook te kijken naar bestaande varianten daarvan in de sport ('embedded researchers', 'fieldlabs') - en het aantal van dergelijke eenheden in de sport uit te breiden (al dan niet in de vorm van pilots).

Ad 2 Versterking van de deskundigheid ten aanzien van onderzoek en kennis

Aan de vraagzijde van het onderzoek betonen beleidsmakers en mensen uit de sportpraktijk zich nog weinig 'onderzoekswijs'[43]. Men is van het belang van kennis nog onvoldoende

[41] In het verleden is wel eens geopperd om bij iedere opdrachtverstrekking vanuit VWS 10 procent van het budget te reserveren voor publicatie over de resultaten in vaktijdschriften en op congressen, c.q. in de opdrachtverstrekking te laten opnemen dat ook dergelijke publicaties onderdeel uitmaken van de opdracht (met bijbehorend budget).

[42] Naar analogie van het compendium voor de leefomgeving, de zorgatlas en het zorgkompas, zie hoofdstuk 4. Ook de 'value of sports' website van Sport England kan als een voorbeeld gelden (http://www.sportengland.org/research/the_value_of_sport_monitor.aspx). Het 'plein sport en kennis' in ontwikkeling kent een andere invulling als hier beoogd, maar kan wel als dé vindplaats op het internet voor de hier voorgestelde sportatlas optreden.

[43] Met de term onderzoekswijs wordt gedoeld op het vermogen om onderzoek en kennis in te zetten in de beleidscyclus en in de uitvoering van projecten in de praktijk. Onderzoekswijs zijn is iets anders dan beschikken over onderzoeksvaardigheden. De tweede term verwijst naar deskundigheid op het vlak van het kunnen uitvoeren van

doordrongen en weet dit ook niet altijd bruikbaar in te zetten in het beleidsproces. Om die reden wordt voorgesteld om:

5. Te **investeren in 'capacity building'** en zo beleid en praktijk meer handvatten te geven om strategisch gebruik te maken van kennis en onderzoek. Binnen bestaande opleidingen moet dit thema meer aandacht krijgen. Ook het instellen van een tijdelijke impuls voor bij- en herscholing van sportbeleidsmedewerkers verdient overweging. Bestaande onderwijsinstellingen (waaronder HBO's) en onderzoeks- en adviesbureaus kunnen daar dan een aanbod voor ontwikkelen (postdoctoraal bijvoorbeeld).

6. Meer te **investeren in het academisch borgen van kennis** (bijv. via het vestigen van leerstoelen of het instellen van wetenschappelijke bachelors of masters) op belangrijke domeinen waar dit nu grotendeels ontbreekt, met name: sporteconomie, sport en ruimte, sportmarketing/-evenementen, bewegingsonderwijs, sportpsychologie, coaching. Via lectoraten kan die kennis vervolgens doorsijpelen richting het veld. Waar geen adequate HBO-pendanten bestaan, zoals bij bewegingswetenschappen, verdient het aanbeveling om de wenselijkheid van de instelling van dergelijke opleidingen (bijv. als ALO-master) nader te bestuderen.

Ad 3 Inhoudelijke onderzoekslijnen

In paragraaf 5.2.1 zijn zeven onderzoeksmatige zwaartepunten benoemd die de aankomende jaren bij voorrang dienen te worden uitgewerkt. Gezien de huidige ontwikkeling van het veld ligt het voor de hand om die onderzoeksthema's nader uit te werken in een beperkt aantal krachtige onderzoekslijnen die recht doen aan de ambities die de sport de aankomende jaren voor zichzelf heeft gesteld, bijvoorbeeld in het 'OP2028'. Belangrijk daarin is dat genoemde lijnen over voldoende massa beschikken alsmede een voldoende scherpe focus kennen (zie uitgangspunt 4).

Tijdens de expertmeeting op 9 juni 2010 is uitgebreid gesproken over overkoepelende thema's of invalshoeken die het onderzoek de aankomende jaren kunnen structureren. De vijf lijnen van het kabinetstandpunt rond het Olympisch Plan lijken het meest vruchtbaar om als centrale lijnen te fungeren (zie uitgangspunt twee). Enerzijds reflecteren genoemde lijnen de inhoudelijke thema's; anderzijds weerspiegelen ze deels ook academische disciplines en velden. Het is die tweede betekenis, van vigerende wetenschappelijke kennisdomeinen, die voor de Kennisagenda sport 2011-2016 niet onbelangrijk is. Zeker waar het een relatief jong veld betreft als het sportonderzoek dient bij de verdere vormgeving van dat onderzoek te worden voortgebouwd op onderzoekstradities die als sterk (excellent) kunnen worden betiteld. Onderstaand beschrijven we kort de contouren van de vijf genoemde onderzoekslijnen.

onderzoek, de eerste naar het beleidsmatig kunnen gebruik van onderzoek (vertalen van beleidsvoornemens in onderzoeksvragen, het laten uitvoeren van onderzoek in al zijn fases en facetten, het correct interpreteren van de uitkomsten uit het onderzoek en het inzetten daarvan in de beleidscyclus).

Onder **Vitaal Nederland** wordt het onderzoek verstaan dat zich richt op de stimulering van bewegen/ gezonde leefstijlen en preventie/ behandeling van blessures. Het eerste (beweegstimulering) mag in een nieuw programma wat meer nadruk krijgen. Ouderen, lage SES, middelbare scholieren en chronisch zieken staan hierbij centraal. Veel aandacht gaat uit naar effectieve interventies. Het thema van belasting/ blessures komt ook terug bij 'talentvol Nederland' waar het de topsport betreft. Maatschappelijke betekenis is in deze onderzoekslijn niet onbelangrijk en verwijst naar de studie van effecten van sport op fysieke en psychische gezondheid. Dit laatste terrein is nog relatief onontgonnen en verdient een impuls. Nieuwe actoren en concepten verwijzen in deze lijn naar posities van organisaties die in dit veld actief zijn, zoals GGD's, welzijnsorganisaties maar ook de doorontwikkeling van de 'beweegkuur'. Disciplinair verwijst deze lijn naar het (sociaal-)geneeskundige en het gezondheidswetenschappelijke onderzoek.

Meedoen appelleert aan het maatschappelijke/ sociale/ culturele aspect van sport. Daartoe behoren ook de sociale en culturele betekenis van sport in het algemeen en sportevenementen in het bijzonder, alsmede het maatschappelijke topsportklimaat. Bij participatie (in takken van sport, als vrijwilliger, toeschouwer, bestuurder) staan dezelfde doelgroepen centraal als bij Vitaal Nederland. Nieuwe actoren betreft in deze lijn de interactie tussen school, vereniging, gemeentelijk instellingen en commerciële sportaanbieders, alsmede de opkomst van 'social-media' en de positie van het bewegingsonderwijs. Ook de 'governance' van de sport hoort bij meedoen. Sportgeschiedenis, -sociologie, -bestuurskunde en pedagogiek vormen de dominante wetenschappelijke disciplines.

Talentvol refereert aan onderzoeksprogramma's om sporters, jong en oud, top en breedte, beter te laten presteren. De maatschappelijke betekenis van presteren, alsmede het draagvlak daarvoor binnen de Nederlandse samenleving, wordt bestudeerd binnen Meedoen. Nieuwe actoren in deze lijn zijn bijvoorbeeld de Loot scholen, CTO's en NTO's. Wetenschappelijke invalshoeken zijn de bewegingswetenschappelijke en geneeskundige studies, sportpsychologie, TU's en voedingsleer.

Kaart van Nederland appelleert aan kennis over ruimte ordening, 'urban planning' en sociale geografie, planologie, gebruik en normering van accommodaties. Hoewel hier benoemd als een aparte (nieuwe!) onderzoekslijn hebben met name de onderzoekslijnen Vitaal en Meedoen hier een sterke inbreng in (vanuit de relatie met deelname aan sport en bewegen).

Nederland in beeld refereert aan de studie naar de economische betekenis van sport, met MKBA en sportevenementen als kernwoorden. Voor het thema sportevenementen zijn er, voor de sociale en culturele aspecten, duidelijke raakvlakken met Meedoen. Afhankelijk van het budget kan deze lijn groter worden opgezet en kunnen ook andere economische aspecten van sport hierin worden ondergebracht.
Beide laatste onderzoekslijnen zijn op dit moment nog niet sterk ontwikkeld. Er is nog niet of nauwelijks een institutionele structuur waarin deze lijnen kunnen worden ingebed, anders dan

wat er aan onderzoek plaatsvindt in het sociaal-wetenschappelijke domein[44]. Rond deze thema's dienen nieuwe programma's te worden opgebouwd, in nauwe afstemming met aanpalende ministeries (Vrom, EZ). In die programma's dienen meerdere partijen – ook uit andere onderzoekslijnen – werk te verrichten en dient te worden geïnvesteerd in netwerken en leerstoelen.

In alle vijf programmalijnen dient er ruimte te zijn voor **monitoring, databanken en instrumentontwikkeling**. Per onderzoekslijn krijgt dit een nadere uitwerking, in nauwe wisselwerking met vertegenwoordigers uit beleid en praktijk[45] en vanuit de regie van het eerder bepleite Sportkompas (zie beleidsoptie 2). Verder dient er in iedere programmalijn aandacht te zijn voor **verdiepende studies** naar meer fundamentele vragen. Ook hiervoor geldt dat de concrete uitwerking ervan vorm dient te krijgen in een nadere programmering waar ook het veld bij betrokken wordt.

Bij het verder vormgeven van de vijf onderscheiden onderzoekslijnen en de zeven thema's dient ervoor te worden gewaakt dat organisaties zich alleeneigenaar van een lijn of een thema wanen en daar een gevoel van exclusiviteit aan ontlenen. Binnen de sport zijn verschillende **multidisciplinaire thema's** te onderscheiden die terugkomen in meerdere onderzoekslijnen. Zo zal de studie naar de maatschappelijke betekenis van de sport vorm krijgen in de onderzoekslijnen Vitaal Nederland, Meedoen en Nederland in beeld (resp. gezondheid, sociaal en economisch). Zowel binnen Vitaal Nederland als binnen Meedoen is de studie naar effectieve interventies om burgers aan het bewegen en aan het sporten te krijgen van groot belang. Evenementen kennen een sociaal-culturele, een ruimtelijke en een economische dimensie.

Het feit dat een onderzoeksthema binnen meerdere lijnen gestalte krijgt, zij het wellicht niet overal even intensief en vanuit uiteenlopende onderzoeksmatige perspectieven, draagt bij aan de discussievorming. Die discussie dient met kracht te worden gestimuleerd. Veel meer dan de programmering binnen de verschillende onderzoekslijnen is het de kennisuitwisseling tussen genoemde lijnen die de aankomende jaren dient te worden gestimuleerd. In die zin groeit het sportonderzoek steeds meer toe naar een multidisciplinaire **matrix-organisatie** - met alle complexiteit en behoefte aan afstemming van dien.

[44] De economische wetenschap is hierin het verst. Er bestaat een platform sporteconomie, dat zich overigens nog in een pril stadium van ontwikkeling bevindt.

[45] Een en ander zou als voorwaarde kunnen worden gesteld aan subsidieverzoeken. Denk hierbij aan begeleidingscommissies, klankbordgroepen etcetera.

5.5 Vervolg

Met bovenstaande concrete acties kan op korte termijn de ontwikkeling van de Kennisagenda sport 2011-2016 ter hand worden genomen. Dat laat onverlet dat verschillende onderzoekslijnen en maatregelen verder uitgewerkt en geconcretiseerd zullen moeten worden. Met dit onderzoek hebben we de eerste stappen daarvoor gezet. In aanvulling hierop stellen we voor om:

7. Bij een beperkt aantal sectoren (gezondheid, cultuur, recreatie, ruimtelijke ordening, onderwijs) en landen[46] vergelijkende studie te laten doen naar de omvang, programmering en coördinatie van onderzoek in de betreffende sectoren/ landen. Een dergelijke **benchmark onderzoeksprogrammering** draagt bij aan de beeldvorming over het Nederlandse sportonderzoek en helpt om te beargumenteren wat een passend niveau van investeren in kennis en onderzoek voor de sport is.

8. Binnen de hier voorgestelde onderzoekslijnen per thema **nadere programmeerstudies** te laten uitvoeren. Bepalend voor de reikwijdte van deze studies zal zijn de omvang van de financiële mogelijkheden die beschikbaar zijn per thema.

9. In het '**sectorplan sportonderzoek en -onderwijs**' bovengenoemde programmalijnen en speerpunten nader uit te werken en per programmalijn concrete investeringen in het wetenschappelijk en praktijkonderzoek en bijbehorende onderwijsprogramma's voor te stellen.

5.6 Financiën

De versterking van de kennisinfrastructuur in een Kennisagenda sport 2011-2016 vergt een nadere investering. Op basis van de bestaande kennis is moeilijk vast te stellen hoeveel er momenteel wordt geïnvesteerd in sportonderzoek en -kennis. Vast staat dat vanuit VWS jaarlijks zo'n 7 miljoen euro direct in kennis en onderzoek wordt geïnvesteerd, alsmede een onbekende hoeveelheid projectmiddelen. Op basis van de beschikbare informatie schatten we het totaal aan investeringen van VWS[47] in sportkennis en -onderzoek op 10 miljoen euro.

De investeringen buiten de rijksoverheid in sport onderzoek en -kennis zijn aanzienlijk beperkter en blijven beperkt tot de eigen (bondsspecifieke of lokale) beleidsbehoeftes. Het rijk vervult in deze evident een landelijke functie. Op basis van de beschikbare kennis schatten wij de investeringen van andere organisaties dan het rijk in kennis en onderzoek op maximaal hetzelfde bedrag als de uitgaven van het rijk. Dit brengt de totale investeringen in de kennisinfrastructuur van de sport op 20 miljoen euro. Afgezet tegen de 8,6 miljard euro die er in de sport omgaat[48] is dat 0,2 procent[49]. Dat is aanzienlijk lager dan de 1,7 procent van het Bruto

[46] In die betreffende landen kijkend naar het sportonderzoek aldaar.

[47] De eerste geldstroom-kosten van het wetenschappelijke en het HBO sportonderzoek (gewone professoren en hoogleraren) vanuit OCW zijn hierin niet meegerekend.

[48] PRC (2008). De economische betekenis van sport in Nederland. Rotterdam: Policy Research Corporation.

Binnenlands Product dat aan onderzoek (R&D) wordt uitgeven – wat weer lager ligt dan de 3 procent die hierover binnen Europees verband als doelstelling is afgespoken[50].

De omvang van de gevraagde investeringen hangt verder af van de ambities die de sport zichzelf stelt. Voor het project zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van 38 sportbeleidorganisaties en 22 sportonderzoeksorganisaties. Afgaand op wat door hen aan wensen en verbeterpunten is aangedragen is een **additionele impuls van 8 tot 9 miljoen euro per jaar** voor sportonderzoek en -kennis benodigd. Dit zou voor ongeveer 1,5 miljoen euro naar de kennisinfrastructuur kunnen (voor onder andere een Sportkompas) en 6 à 7 miljoen euro voor de ontwikkeling van enkele krachtige onderzoekslijnen. In totaal gaat het dan om een **additionele investering van 50 miljoen euro in zes jaar**. Met deze investering kan Nederland een hoog ambitieniveau realiseren op het kennis- en onderzoeksterrein. Dat is een belangrijke voorwaarde om de ambities van het OP2028 te realiseren en de Olympische Spelen in 2028 naar Nederland te halen.

[49] Afgezet tegen het publieke deel daarvan ad 2,2 miljard euro 0,9 procent; afgezet tegen het deel van VWS en van het lokale sportbeleid daarbinnen ad 1miljard euro is dat 2 procent).

[50] Breedveld, K., Jong, M. de, Boers, E. en Steenbergen, J. (2009). Sportonderzoek in beeld. 's-Hertogenbosch / Nijmegen: W.J.H. Mulier Instituut/ Kennispraktijk. Zie: http://www.mulierinstituut.nl/publicatielijst/?Year=2010&PubID=418.

Bijlagen

Bijlage 1 Begeleidingscommissie

Ministerie van VWS
Dhr. M. Koornneef
Mevr. M. van der Voet
Mevr. I. Bovendeur

ZonMw
Mevr. A. Durani
Mevr. J. Ravensbergen
Mevr. M.J. van Rooy

Mulier Instituut
Dhr. M. van Bottenburg

NISB
Dhr. R. Gelinck

NOC*NSF
Mevr. N. van Veldhoven

Bijlage 2 Gesproken organisaties en personen - fase I

Ministerie van VWS, directie sport

Mevr. M. van Houwelingen	VWS
Dhr. M. Koornneef	VWS
Mevr. W. Kupers	VWS
Mevr. M. den Ouden	VWS
Mevr. W. Ramakers	VWS
Mevr. M. van der Voet	VWS

Overige afdelingen van de overheid

Mevr. Y. Boersma	OCW
Mevr. E. Hemke	LNV
Mevr. W. Hornis	VROM/ RO
Mevr. M. Janssen	OCW
Mevr. R. Metaal	VWS/ VGP
Mevr. Y. de Nas	VWS/ PG
Dhr. M. Schallenberg	VROM/ WWI
Mevr. N. Vesseur	VWS/ DMO

Provincies en sportservices

Dhr. E. Puyt	Sportservice Noord-Holland
Dhr. S. van Tiel	Sportservice Noord-Holland
Dhr. B. Volkerijk	Sportservice Zuid-Holland
Mevr. W. Wong	Provincie Noord-Holland

Gemeenten

Mevr. M. Boxhoorn	Gemeente Haarlem
Dhr. P. Coppes	VSG
Dhr. E. Degenkamp	Gemeente Amsterdam
Mevr. A. Derksen	VNG
Dhr. F. van de Ven	Gemeente Den Haag
Dhr. R. Timmers	Gemeente Eindhoven

Gehandicaptensport Nederland

Mevr. W. Baken	Gehandicaptensport Nederland
Dhr. H. van Aller	Gehandicaptensport Nederland

NOC*NSF en sportbonden

Dhr. W. de Groot	NOC*NSF
Dhr. G.van Hardeveld	NOC*NSF
Dhr. E. Lenselink	NOC*NSF
Dhr. M. Monsma	NOC*NSF
Mevr. N. van Veldhoven	NOC*NSF
Dhr. J. Kok	KNVB
Mevr. J. Pleizier	NeVoBo

Dhr. T. de Vaal	KNLTB
Dhr. J. Wakkie	KNHB

Andersoortige sportaanbod

Dhr. R. ter Hoeven	Nationaal Platform Zwembaden
Dhr. R. Wouters	Fitvak

Branche organisaties voor maatschappelijke vraagstukken

Mevr. A. van Beek	MOgroep
Mevr. C. Lammers	MOgroep
Dhr. B. Avrić	MOVISIE

Organisaties op het gebied van gezondheid

Mevr. A. Bruinsma	Vereniging sport & geneeskunde
Dhr. J. Custers	KNGF
Dhr. W. Hullegie	KNGF
Mevr. S. Kloet	Stichting consument en veiligheid
Mevr. M. Leurs	RIVM/ CGL
Mevr. A. Koornstra	GGD
Mevr. I. Vriend	Stichting consument en veiligheid

Onderwijs

Mevr. K. van Bijsterveld	Platform SBO
Dhr. B. Brouwer	Platform SBO/ SLO
Dhr. G. van Driel	KVLO
Dhr. P. Geelkerken	Platform SBO
Dhr. M. Merkelbag	VO-raad
Mevr. A.M. Woltjer	PO-raad

Prestatiebevordering en innovatie

Dhr. G. de Jong	InnoSportNL
Dhr. H. van der Loo	InnoSportNL
Dhr. K. Maase	NOC*NSF

NISB

Dhr. R. Boer	NISB
Dhr. R. Gelinck	NISB

Bijlage 3 Gesproken organisaties en personen - fase II

Medische centra (LOSO)

Dhr. R. Diercks	UMCG Groningen
Dhr. E. Verhagen	VUMC Amsterdam
Dhr. C. van der Togt	LOSO

Sociale wetenschappen

Dhr. J. de Haan	SCP
Dhr. P. Duijvenstijn	DSP
Dhr. N. Boonstra	Verwey-Jonker Instituut
Dhr. P. Verweel	Universiteit Utrecht

Gezondheidswetenschappen

Dhr. N. van Meeteren	TNO
Mevr. C. Veenhof	NIVEL
Mevr. W. Vos	RIVM
Dhr. M. Stiggelbout	NIGZ
Mevr. J. Ravensbergen	ZonMw

Sporteconomie

Dhr. R. Koning	RUG
Dhr. E. Oldenboom	Meerwaarde

Ruimtelijke Ordening en Planologie

Dhr. S. de Vries	Alterra
Dhr. M. Borgstein	LEI
Dhr. D. de Jong	Kennis Centrum Recreatie
Dhr. O. van de Wal	KEI

HBO

Dhr. B. Donkers	ALODO
Mevr. M. van ’t Verlaat	SPECO
Dhr. M. van den Heuvel	SPECO
Dhr. R. Bottema	NHTV

Bewegingswetenschappen en prestatiebevordering

Dhr. P. Beek	VU Amsterdam
Dhr. C. Visscher	RUG
Mevr. V. Hutter	VSPN

Bijlage 4 Expertmeeting: genodigden, programma en verslag

Voorzitter:	
Henk Smid	ZonMw
Onderzoekers:	
Dhr. B. Koes	LOSO
Dhr. N. Boonstra	Verwey-Jonker Instituut
Mevr. A. Tiessen-Raaphorst	SCP
Dhr. E. Puyt	Platform sporteconomie
Dhr. P. Beek	VU
Dhr. S. de Vries	Alterra
Dhr. T. de Jong	HAN
Dhr. N. van Meeteren	TNO
Beleid & praktijk:	
Dhr. P. Geelkerken	Onderwijs/ platform SBO
Dhr. F. van de Ven	Gemeente Den Haag
Dhr. E. Degenkamp	Gemeente Amsterdam
Dhr. B. Volkerijk	Sportservice Zuid-Holland
Dhr. B. Arvić	MOVISIE
Mevr. M. Leurs	RIVM/ CGL
Mevr. A. Bruinsma	VSG
Dhr. H. van Aller	Gehandicaptensport Nederland
Dhr. R. ter Hoeven	NPZ
Dhr. H. van der Loo	InnoSportNL
Dhr. K. Maase	NOC*NSF/ Topsport
Mevr. S.Kloet	Consument en Veiligheid
Begeleidingscommissie:	
Dhr. M. Koornneef	VWS
Mevr. M. van der Voet	VWS
Mevr. I. Bovendeur	VWS
Mevr. A. Durani	ZonMw
Mevr. J. Ravensbergen	ZonMw
Dhr. R. Gelinck	NISB
Mevr. N. van Veldhoven	NOC*NSF
Dhr. M. van Bottenburg	UU / Mulier Instituut
Auteurs:	
Dhr. G. Molleman	Bureau Maat
Dhr. K. Breedveld	Mulier Instituut
Dhr. N. Reijgersberg	Mulier Instituut
Mevr. F. Smits	Mulier Instituut
Toehoorders:	
Mevr. L. van Vucht-Tijssen	Boer & Croon

Kennisagenda sport 2011-2016

Programma expertmeeting 9 juni 2010

Lokatie	**Apollozaal, 4e etage ministerie van VWS**
Dagvoorzitter	*Henk Smid (ZonMw)*
13.00 uur	Inloop met lunch
13.30 uur	Welkom door dagvoorzitter
13.35 uur	Welkom door VWS
13.45 - 15.00 uur	Discussie programmering en inhoudelijke onderzoeksthema's
13.45 uur	Toelichting project en bevindingen (auteurs)
14.00 uur	Plenaire gelegenheid tot reageren / vragen stellen
14.15 uur	In werkgroepen uiteen om realisatie te bediscussiëren
14.45 uur	Plenaire terugkoppeling
15.00 – 15.15 uur	Pauze
15.15 – 16.15 uur	Discussie verspreiden van sportonderzoek en - kennis
15.15 uur	Toelichting bevindingen (auteurs)
15.30 uur	In werkgroepen uiteen om mogelijke oplossingen te bediscussiëren
16.00 uur	Plenaire terugkoppeling
16.15 uur	Slotwoord VWS
16.30 uur	Einde meeting, borrel

Verslag expertmeeting 9 juni 2010, Den Haag, VWS

Marion Smit heet iedereen namens VWS (opdrachtgever van het project) van harte welkom. Marion benadrukt hoe belangrijk sport en kennis zijn voor de sport in het algemeen, en VWS in het bijzonder. Van de Kennisagenda sport 2011-2016 hoopt ze dat die hele sector van dienst kan zijn, en niet alleen VWS. De periode 2011-2016 is niet toevallig gekozen: gelijk oplopend met de opbouwfase van het Olympisch Plan 2028. Als we willen dat heel Nederland op Olympisch niveau komt, dan toch ook zeker onderzoek en wetenschap op het gebied van sport.
Dagvoorzitter **Henk Smid (**Zon MW) legt vervolgens kort het programma van de dag uit, waarna **Koen Breedveld** (Mulier Instituut) kort de aanleiding, doelstelling en werkwijze van het project aankondigt (zie h1 van het project).
Vervolgens wordt gestart met de eerste ronde van de discussie. **Gerard Molleman** van bureau Maat gaat in op de zeven thema's/typen kennis die volgens de auteurs centraal zouden moeten staan de aankomende jaren, alsmede de wijze waarop eea zou kunnen worden geprogrammeerd (in een nader aantal te bepalen onderzoekslijnen; zie hst 3 en par 5.2.1).

Ronde I: thema's en typen kennis, en programmering van onderzoek

Aansluitend volgt een korte plenaire discussie. **Peter Beek** (VU) brengt in dat presteren zich niet beperkt tot topsport, een punt dat later nog enkele keren in de discussie terugkomt. Verder bepleit Beek een ordening naar urgentie. De groep herkent zich in het pleidooi, zoals gesteld in het rapport, om toe te werken naar een bundeling van het prestatiebevorderende / bewegingswetenschappelijke onderzoek. **Nico van Meeteren** (TNO) vindt de thema's nog onvoldoende geordend en stelt een ordening naar levensloop of micro/meso/macro voor. Verder ziet hij in de voorliggende stukken nog weinig terug van beleid en de visie op de ontwikkeling van de sport, wat toch bepalend zou moeten zijn voor de vragen waarmee onderzoek zich zou moeten bezig houden. In reactie meldt Koen Breedveld dat alle gesprekken ook op die manier zijn ingestoken, maar dat men – zowel vanuit beleid als praktijk – vaak worstelt met de vertaalslag van (beleids)doelstellingen via beleid en strategie naar kennisbehoefte en de kennis- en onderzoeksagenda. Thema's zoals ruimte, talentontwikkeling en waarde van sport weerspiegelen overigens wel concrete beleidsmatige doelen (resp. ruimte, verhoging sportdeelname, top 10 ambitie, sport en welzijn/maatschappij). In het rapport zijn die doelstellingen die in de interviews aan de orde kwamen, niet herhaald. **Hanno van der Loo** stelt dat de thema's nog verdere aanscherping/uitwerking behoeven, dat er focus nodig is mede gelet op investeringen en dat de indeling in thema's herkenbaar moet zijn voor de buitenwereld. Dit wordt beaamd door de auteurs, idee was en is dat die uitwerking gestalte krijgt binnen een beperkt aantal nader te bepalen onderzoekslijnen/deelprogramma's. **Frans van de Ven** vraagt of het rapport nu gaat over kennis of over onderzoek? De titel van het rapport suggereert volgens hem het eerste, de inhoud van het rapport het tweede. **Koen Breedveld** antwoordt hierop dat de term onderzoek hier breed wordt geïnterpreteerd en niet beperkt wordt tot fundamenteel-wetenschappelijk onderzoek ook de fase van het benutten van (uit onderzoek opgedane) kennis wordt in deze rapportage verkend.
Na deze plenaire discussie gaat de zaal in vier subgroepjes uiteen van steeds 4-5 personen, waarbij onderzoekers en beleidsmakers aan elkaar worden gekoppeld.
Uit de subgroep Presteren meldt **Anja Bruinsma** (VSG) terug een indeling Bewegen, Meedoen, Presteren helder te vinden en stelt voor daarbinnen verder te programmeren. Wel moet gelet worden op dwarsverbanden (voorbeeld sportgeneeskunde). Presteren staat daarbij wat op

afstand van Bewegen en Meedoen. Daarbinnen zou 'belastbaarheid/blessures' sterker aangezet mogen worden. Verder dient er ook binnen Presteren aandacht te zijn voor basisgegevens en onderbouwing (beaamd door auteurs).
Tjeerd de Jong (Han) meldt dat volgens de subgroep Meedoen het OP 2028 goed kan dienen als richtpunt/stip op de horizon, en verder dat de programmering vorm moet krijgen met vertegenwoordigers van het fundamentele, het toegepaste en het praktijkonderzoek.
Namens de subgroep die zich boog over Bewegen stelt **Robert Gelinck** (NISB) voor om in plaats van over Bewegen te spreken over Vitaliteit. Verder benadrukt ook hij het belang van het betrekken van beleid,onderzoek en praktijk bij het programmeren en van het benoemen van een richtpunt, bijvoorbeeld 2016. Evenals eerder Beek in de plenaire discussie stelt hij dat presteren ook van belang is bij bewegen en meedoen (basisprincipe van excelleren op alle terreinen), en verder dat de te onderscheiden lijnen elkaar straks niet moeten uitsluiten. De auteurs beamen dit en verwijzen naar de opmerking hierover op p. 65 van het concept rapport.
Erik Puyt (platform sporteconomie) benadrukt namens de subgroep Maatschappelijke betekenis nogmaals het belang om presteren/excelleren als uitgangspunt te nemen in alle lijnen en het OP als richtsnoer te nemen. De rol van onderwijs verdient volgens hem meer aandacht. Hbo's kunnen een belangrijke rol spelen in het versterken van de 'onderzoekswijsheid' van de sector. Mkba en levensloop worden genoemd als 'beelden' waaraan onderzoeksthema's kunnen worden opgehangen.

Ronde II: verspreiden

Koen Breedveld licht plenair de 6 beleidsaanbevelingen op dit terrein toe (p. 64/65 concept rapport) alsmede de bevindingen die daaraan ten grondslag liggen (hst. 4). In reactie op vragen stelt hij dat deze suggesties bedoeld zijn om het hele traject van verspreiden, tot en met de eindgebruiker toe, te omvatten. Vervolgens gaat de zaal wederom in subgroepjes uiteen.
Peter Beek rapporteert namens de subgroep Presteren terug dat het ontsluiten en adequaat vertalen van kennis, onderzoeksexpertise op niveau verlangt (zie ook het rapport, p. 54). Ook hier dienen fundamenteel, toegepast en praktijk onderzoek –lange en korte termijn- met elkaar te worden verbonden. Beek bepleit een stervormige structuur met een portal/platform centraal en tentakels die zich wijd vertakken het veld in, alsmede plaatsen cq gremia waar personen elkaar lijfelijk kunnen ontmoeten.
Annet Tiessen-Raaphorst (SCP) ziet (namens de subgroep Meedoen) enerzijds graag ruimte om zoveel mogelijk informatie beschikbaar te stellen aan het veld, maar bepleit anderzijds ook de noodzaak om die informatie te filteren, te wegen en te vertalen. De wenselijkheid van een sportkompas wordt herkend, al zal dat kompas per onderzoekslijn (bewegen, meedoen, presteren of anderszins) nadere invulling moeten krijgen (met behoud van een herkenbare structuur). Wanneer op websites best-practices worden weergegeven, moeten gebruikers daarvan zelf ook meer verplicht gesteld worden hun eigen project (best practice) ook op de website toe te voegen (concept van halen en brengen, zie de QUI databank van de GGD). Verder wordt bepleit om in de opstartfase van onderzoek de taal al beter te laten aansluiten op de concepten en terminologieën van beleid en praktijk, zodat ook in de rapportage deze taal een logisch gevolg is. **Jacomine van Ravensbergen** (Zon MW) stelt namens de subgroep Bewegen dat het operationaliseren van kennis een ingewikkelde taak is die ook niet snel via ict-instrumenten (websites) kan worden verricht. Verder benadrukt ze zowel de noodzaak als ingewikkeldheid om kennis te waarderen (zie eerder) alsmede het belang van fysieke ontmoetingen (eveneens, zie eerder). Voor het HBO en de lectoren ziet ze, in gedachte hun

wettelijke taak, een nuttige functie in het toepasbaar maken van onderzoek. **Hanno vd Loo** stelt hierop dat er geen hbo-opleiding is voor presteren. Tot slot acht Van Ravensbergen het wenselijk om de regierol tav het verspreiden per onderwerp/onderzoekslijn vorm te geven, alsmede om de vindplaats van kennis dichtbij de praktijk te brengen.
Maarten van Bottenburg (namens de subgroep Maatschappelijke betekenis) acht de stap naar de eindgebruiker te groot. Het verspreiden binnen deze kennisagenda zou zich kunnen beperken tot de intermediaire organisaties (professionals, eerste en tweede lijn). Ook vanuit deze groep wordt filtering en kwaliteitsweging belangrijk gevonden en een majeure stap vooruit als dit kan worden gerealiseerd. Verder wordt het belang van verbinden en fysieke ontmoetingen benadrukt. Gesteld wordt dat niet iedereen alles hoeft te lezen en te weten, maar het is wel belangrijk om te kunnen vinden wat je zoekt. Er wordt een pleidooi gehouden voor empowerment van de professionals in de sportsector en voor het aanreiken van tools en halffabricaten op basis van onderzoek. Verder wordt getwijfeld aan de wenselijkheid om alle verspreidingsactiviteiten te bundelen in één instituut.
In een slotronde stelt **Bart Koes (**Loso-EUR) dat wat zijn groep betreft de ambitie van de kennisagenda met de genoemde 50 mln euro voor zes jaar te laag ligt, zeker in het licht van de ambities van het OP2028.
Aan het einde van de middag leggen de auteurs uit dat ze zijn ingenomen met alle suggesties en die zullen verwerken in een eindrapport dat, naar verwachting, eind juni gereed zal zijn.
Mariëtte van der Voet dankt daarop namens VWS allen voor hun aanwezigheid en hun medewerking aan het proces. In het meest bescheiden scenario dient de kennisagenda sport als beleidskader voor VWS (inzet van middelen voor opdrachten en subsidies). Maar de kennisagenda vormt ook belangrijke basis/input voor het ‘sectorplan’ sport. NOC*NSF zal dit samen met vertegenwoordigers uit beleid, praktijk en onderzoek gaan samenstellen op verzoek van OCW. **Nicolette van Veldhoven** legt daarop kort uit wat een sectorplan inhoudt – in dit geval betreft het zowel de relatie (top)sport & onderwijs als de relatie sport & onderzoek - en nodigt alle aanwezigen uit voor een kick-off bijeenkomst op 29 juni.

Bijlage 5 Vragenlijst Kennisagenda VWS – fase I

Ingevuld door :

……

Namens de organisatie

:……..

1. Huidige stand van zaken

1.1 Wat zijn – in het kort - de belangrijkste doelen die u met uw organisatie/afdeling wilt bereiken? Wat zijn de voornaamste strategieën die u inzet om die doelen te bereiken?

1.2 Hoeveel onderzoek laat u (jaarlijks) uitvoeren? Wat is daarvoor het budget? Hoe verhoudt dat zich tot het budget van uw organisatie als geheel?

In het licht van deze kennisagenda onderscheiden we vier typen kennis:

1. Beschrijvende kennis: feiten en cijfers over de sector, monitoring, (internationale) benchmarks;
2. Verdiepende onderzoeken: determinanten en verklaringen, effectiviteit van interventies;
3. Best practice en praktijkvoorbeelden studies, draagvlak studies, gericht op implementatie;
4. Strategische (lange termijn) studies, begripsontwikkeling, grondslagenonderzoek.

1.3 Als er binnen uw organisatie onderzoek wordt verricht, hoe is dan momenteel grofweg de verdeling over deze vier typen kennis?

1.4 Over welke aspecten van onderzoek (laten) doen bent u momenteel het minst tevreden? (mate waarin er onderzoek plaatsvindt, typen kennis, specifieke thema's die worden gemist). Aan welke kennis heeft u nu dringend behoefte?

2. Toekomstige kennisbehoefte

2.1 Welke thema's verwacht u dat voor uw organisatie de aankomende 5 a 10 jaren belangrijker worden? Welke uitdagingen en vraagstukken staan uw organisatie te wachten?

2.2 In het licht van genoemde ontwikkelingen, naar welke inhoudelijke thema's moet er in uw ogen de aankomende 5 a 10 jaar meer onderzoek worden gedaan?

2.3 In het licht van genoemde ontwikkelingen, aan welk type onderzoek komt er de aankomende 5 a 10 meer behoefte?

1. Beschrijvende kennis: feiten en cijfers over de sector, monitoring, (internationale) benchmarks;
2. Verdiepend onderzoeken: determinanten en verklaringen, effectiviteit van interventies onderzoeken;
3. Best practice en praktijkvoorbeelden studies, draagvlak studies, gericht op implementatie;
4. Strategische (lange termijn) studies, begripsontwikkeling, grondslagenonderzoek.

2.4 Welke kennisvragen worden in de sport in zijn algemeenheid nog onvoldoende gesteld?

2.5 Los van het realiseren van concrete beleidsdoelstellingen en succesvolle interventies op de korte termijn, welke meer fundamentele vragen zouden binnen uw afdeling/organisatie/sector meer dienen te worden gesteld? En binnen de sport in zijn algemeenheid?

3. Kennis verzamelen

3.1 Kent uw organisatie een onderzoeksafdeling, -coördinator, of -specialist?

3.2 Hoeveel fte is hiermee beschikbaar voor kennis en onderzoek?

3.3 Beschikt uw organisatie over een eigen bibliotheek of documentatie afdeling?

3.4 Met welke onderzoeksorganisaties onderhoudt uw organisatie actief contact of werkt u samen?

3.5 Hoe informeert u zich thans over (wetenschappelijk) onderzoek dat voor uw organisatie relevant kan zijn? Op welke (vak-)tijdschriften bent u op geabonneerd?

3.6 Welke nieuwsbrieven leest u stelselmatig?

3.7 Welke websites bezoekt u stelselmatig?

3.8 Welke congressen of andere happenings bezoekt (of organiseert) u structureel?

3.9 Wat onderneemt u verder nog om op de hoogte te blijven van uitkomsten van onderzoek dat voor uw organisatie van belang kan zijn?

3.10 Wat ziet u als de grootste problemen of belemmeringen die maken dat u naar uw gevoel niet meer gebruik maakt van bestaand onderzoek of bestaande kennis? Kunt u dat kort toelichten?

1. Onvoldoende tijd voor;
2. Onvoldoende middelen;
3. Bestaande kennis wordt te ingewikkeld gepresenteerd;
4. Thema's van onderzoek sluiten niet aan bij mijn onderzoeksvraag;
5. Onvoldoende duidelijkheid waar informatie is te vinden;
6. Overig.

3.11 Wat ziet u, tot slot, als mogelijke verbeterpunten in de wijze waarop aanbieders en gebruikers van onderzoek nu informatie uitwisselen?

Bijlage 6 Vragenlijst Kennisagenda VWS – fase II

Checklist ingevuld door:…….

Namens de organisatie:……..

1. Huidige stand van zaken

1.1 Met welke onderzoeksthema's houdt u zich bezig?

1.2 Hoe groot is de groep waarbinnen u uw onderzoek verricht en binnen welke onderzoekstraditie gebeurt dit?

1.3 Met welke collega onderzoeksinstellingen (nationaal of internationaal) onderhoudt u vooral contact?

1.4 Met welke beleidsinstanties is er contact? Hoe krijgen die contacten vorm? Zijn dat geregelde contacten of is dat op ad hoc basis, hoe frequent zijn de contacten?

1.5 Wat is uw ervaring met dergelijke contacten (leerzaam, nuttig, prettig of juist niet)?

2. Toekomstige onderzoeksvragen

2.1 Wat zijn vanuit uw perspectief de belangrijkste onderzoeksvragen voor het onderzoeksthema waarop u actief bent? Aan welke typen kennis is daarin behoefte?

1. Beschrijvende kennis: feiten, cijfers over de sector, monitoring, (internationale) benchmarks;
2. Verdiepende onderzoeken: determinanten en verklaringen, effectiviteit van interventies;
3. Best practice en praktijkvoorbeelden studies, draagvlak studies, gericht op implementatie;
4. Strategische (lange termijn) studies, begripsontwikkeling, grondslagenonderzoek.

2.2 Welke andere onderzoeksterreinen worden de aankomende jaren in uw ogen van belang? Welke vragen brengt dat met zich mee?

2.3 Wat valt u op aan de thema's die genoemd zijn vanuit de interviews die zijn gehouden met mensen met beleid en praktijk?

2.4 Zijn dit ook in uw ogen de belangrijkste thema's van de kennisagenda. Welke thema's mist u?

2.5 Welke kennis van uw instelling wordt niet/onvoldoende gebruikt?

3. Organisatie van het onderzoek

3.1Hoe kijkt u aan tegen de wijze waarop het onderzoek, de coördinatie daarin en de afstemming met collega onderzoekers en beleidsmakers nu plaatsvindt? Wat zou daarin beter of anders kunnen?

3.2 Welke tips hebt u voor ons, zodat we met realistische voorstellen voor een uitvoerbare kennisagenda kunnen komen?

3.3 Welke andere reacties wilt u ons nog meegeven op ons deelrapport 1?

4. Verspreiding van het onderzoek

4.1 Hoe actief wilt u zijn in het verspreiden van de resultaten van onderzoek?

- Publiceert u wel eens in (Nederlandstalige) wetenschappelijke tijdschriften? Zo ja welke en hoe vaak? Zo nee, waarom niet?
- Publiceert u wel eens in (Nederlandstalige) vaktijdschriften? Zo ja welke en hoe vaak?
- Publiceert u wel eens in (Nederlandstalige) nieuwsbrieven? Zo ja welke en hoe vaak?
- Publiceert u wel eens in (Nederlandstalige) kranten en populaire media? Zo ja welke en hoe vaak?
- Hoe vaak geeft u in Nederland lezingen of presentaties (anders dan aan uw eigen instelling of voor een concrete opdrachtgever)?
- Welk belang wordt er binnen uw instituut gehecht aan bovengenoemde vormen van verspreiding?
- Hoe draagt u verder bij aan de verspreiding van uw onderzoeksresultaten? Vindt u dat uw instituut, of beter nog u zelf: hierin een verantwoordelijkheid heeft? Of ligt die verantwoordelijkheid elders (en zo ja, bij wie).

Bijlage 7 Toekomstige onderzoeksthema's - fase I

In het onderstaande schema zijn de thema's geordend**,** zoals ze door de respondenten uit fase I naar voren zijn gebracht. In de tabel zijn de vragen geclusterd naar een aantal hoofdthema's. Per thema is per groepsgesprek aangegeven of dit thema duidelijk aan de orde is geweest bij het benoemen van de belangrijke kennis- en onderzoeksvragen voor de komende jaren. In veel gevallen zijn de kennis- en onderzoeksvragen rondom eenzelfde thema net op een wat andere manier en met een andere nuance/inhoud naar voren gebracht. De verschillende aspecten zijn dan onder dit thema genoemd. Per thema is aangegeven hoe vaak het is genoemd, waarbij in de laatste kolom is aangegeven hoe vaak het is genoemd door de veldpartijen, dus zonder de score van VWS directie Sport meegeteld.

Per hoofdgroep is het aantal keren aangegeven dat een thema is genoemd. Dit geeft een grove indicatie van het belang van het thema of de spreiding van het belang over de verschillende geïnterviewden. Toch moeten deze cijfers met een zekere voorzichtigheid gebruikt worden. De totaalscore per hoofdthema wordt sterk beïnvloed door het aantal subitems dat onder het hoofdthema is genoemd. Zo scoort de 'waarde van sport' 39 keer, maar dit thema kent elf subitems. Het 'opbouwen van de kennis-infrastructuur' is 19 keer genoemd. Dit cijfer is samengesteld uit drie subitems.

In de tweede plaats is het goed te beseffen dat er thema's zijn die meer in de belangstelling staan van meerdere gespreksgroepen dan andere thema's. Typische topsportthema's bijvoorbeeld werden met name naar voren gebracht door NOC*NSF, de bonden, InnoSportNL en Gehandicaptensport Nederland. Een score van 3 (zoals bijv. technische sportinnovaties kreeg) is dan een hoge score. In wezen is ze van gelijk niveau met een score van 6 voor bijvoorbeeld het onderwerp ouderen en chronisch zieken, dat door de beleidsmakers van rijk, provincies en gemeenten, welzijns- en gezondheidswereld wordt genoemd. Een thema als sportblessurepreventie is met name door Consument & Veiligheid naar voren gebracht. Door anderen is het weinig genoemd, mede waarschijnlijk ook omdat men vindt dat het door C&V afdoende wordt opgepakt.

Voorzichtigheid is dus geboden in het interpreteren van de cijfers in het schema. Het geeft een indicatie op hoofdlijnen. Voor de brede belangstelling voor een item kan worden gekeken naar het aantal groepen gesprekspartners dat een thema heeft genoemd. In dat geval springen de volgende zaken eruit:

- 10 x genoemd: Wat zijn effectieve interventies
- 9 x genoemd: Monitorgegevens
  Waarde van sport
  Realiseren maatschappelijke taken van de sportvereniging/sportbond

Kennisvragen

Type thema	VWS-Sport	keren genoemd	idem exclusief VWS
Monitoring			
monitorgegevens:kengetallen sporters,aanbod, etc	1	10	9
benchmarkgegevens		4	4
staat sportvoorzieningen, ook buurt,markt, naschool	1	4	3
vergelijkend onderzoek met buitenland	1	5	4
monitoren/effecten van BOS,NASB, BSI	1	3	2
			22
Waarde van sport			
maatschappelijk Kosten- baten analyses (MKBA)	1	8	7
- evenementen/sport-mediaconsumptie, OP	1	4	3
- waardecreatie sport voor gezondheid		4	4
waarde van sport	1	10	9
mogelijkheden van ongeorganiseerde sportbeoefening		1	1
sport verbinden met andere beleidsterreinen	1	5	4
nut van sport voor onderwijs, sfeer op school, gymles	1	5	4
maatschappelijke participatie +bijdrage fitness branche	1	3	2
vrijwilligersbeleid		1	1
samenwerking tussen sport en recreatie/gezondheid	1	4	3
motorische ontwikkeling van kinderen		1	1
			39
Sportvereniging, aanbieder van sportmogelijkheden			
krijgen van sterke sportverenigingen	1	1	0
realiseren maatschappelijke taken voor de sportvereniging	1	10	9
realiseren van ledengroei		1	1
sluit tijd voor sport aan bij maatschappelijke behoeften	1	3	2
kwaliteitscriteria voor fitnessbranche ontwikkelen		1	1
hoe realiseer je voor jonge kinderen een breed sportaanbod	1	2	1
			14
Topsport, coaches, kader, trainingen			
technische sportinnovaties		3	3
hoe versterk je de kwaliteit van de coaches		2	2
trainingsprogramma 's presteren en blessurepreventie		1	1
aanpak van sportblessures breder implementeren	1	2	1
hoe ga je om met de rol van ouders		2	2
competentieontwikkeling/deskundigheidsbevordering	1	4	3
			9
Talentontwikkeling			
talentontwikkeling/herkenning	1	6	5
hoe ga je om met de mentaliteit van de sporter		1	1
individuele optimalisatie		1	1

langdurig onderzoek naar sportloopbaan		1	1
			8
OP 28			
inzet van nieuwe media om sporten te promoten		1	1
draagvlak creëren voor OP28	1	3	2
			3
Accommodaties			
accommodatiebenutting +veilig en plezierig sporten	1	7	6
invloed van afstand op accommodatiegebruik	1	2	1
			7
Omgeving			
beweegvriendelijke omgevingen	1	4	3
wijkenaanpak en de plek van sport/bewegen	1	4	3
			6
Motieven om te sporten			
motivatie om te sporten, bewegen/ participatie	1	8	7
sportdeelname subgroepen/ patiëntprofielen	1	7	6
verklaringsmodel sportdeelname +weging determinanten	1	1	0
			13
Best practices en effectieve interventies			
wat zijn effectieve interventies	1	11	10
onderzoek naar best practices		8	8
implementeren / doorontwikkelen en borgen van projecten	1	7	6
programma's van interventies en samenwerken	1	6	5
			29
Bewegen voor gezondheid			
invoering van de beweegkuur/mensen blijven bewegen	1	8	7
zelfmanagement stimuleren		3	3
ouderen en chronisch zieken		6	6
sport inbedden in de WMO	1	4	3
ontwikkeling stimuleren van de sportgeneeskunde	1	2	1
kracht van sport voor jeugdzorg, revalidatie	1	5	4
			24
Sport in het onderwijs			
inzet van combinatiefunctionarissen uitwerken	1	6	5
borging veilig bewegingsonderwijs	1	2	1
extra aandacht vmbo, speciaal ond.+mbo en hbo	1	5	4
borging veilig bewegingsonderwijs	1	2	1
			11
Overig			
doping in de breedtesport	1	1	0
publiek/private samenwerking		1	1
sport en ontwikkelingssamenwerking	1	1	0
waarom en wanneer slaagt gemeentelijk sportbeleid	1	3	2
			3

Bijlage 8 Nationale Sportinnovatie Agenda (InnoSportNL)

Uitwerking thema's Nationale Sportinnovatie Agenda

CONCEPT d.d.1-3-2010

Thema:	Slaap
Topsportrelevantie:	Wielrenner Joop Zoetemelk wist het al: "De Tour de France wordt in bed gewonnen." Sporters brengen (net als "normale" mensen) veel tijd door in bed. Zonder goede (nacht)rust rendeert de arbeid die ze dag in dag uit leveren niet. Dit geldt niet alleen voor de fysiek afmattende duursporten, maar waarschijnlijk ook voor explosieve sporten en techniekssporten. Hoe kunnen sporters deze rusttijd zo goed mogelijk "benutten"? Welke rol spelen praktische zaken als voeding, licht / geluid / klimaat in de slaapkamer, de kleding waarin en het beddengoed waaronder je slaapt etc. bij dit alles? Hoe bereik je een optimaal slaappatroon, dat is afgestemd op de sport die je beoefent of de training die je overdag hebt gedaan, zodat fysieke en psychologische adaptatie- en herstelprocessen optimaal verlopen? Spelen dromen een rol en zijn deze te beïnvloeden? Zijn middagdutjes goed voor een sporter, of juist niet? Het thema slaap biedt zowel de wetenschap (het ontwikkelen van fundamentele kennis), de sport (het toepassen van bestaande kennis) als het bedrijfsleven (ontwikkelen van slaapgerelateerde producten en diensten) volop aanknopings-punten en zou als spin-off wellicht een alternatief voor farmaceutische slaapregulering kunnen opleveren.
Potentiële spin-off in: [1]	welzijn, gezondheid, leren en presteren
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x x
Aansluiting kennisinstellingen:	centra voor slaap- en waakonderzoek, zie http://www.nswo.nl/links#onderzoek
Aansluiting bedrijven:	Philips Research (monitoring), DSM (voeding)

Thema:	Adaptatie en herstel
Topsportrelevantie:	Als sporters goed trainen worden ze sterker of sneller, krijgen ze een beter uithoudingsvermogen of kunnen ze bepaalde bewegingen steeds beter uitvoeren. Het lichaam van de sporter *adapteert* in reactie op de herhaalde verstoringen van de homeostase cq. toebrenging van weefselschade in het lichaam. Of, anders geformuleerd: door de aanmaak van metabolieten stimuleert de sporter zijn DNA tot een sterkere aanmaak van de aan de prestatie bijdragende eiwitstructuren. Maar hoe werken deze processen nu precies? Wanneer train je te licht of te weinig, en wanneer juist te zwaar of te veel? Daar weten wetenschappers eigenlijk nog steeds erg weinig van af, o.a. omdat we tijdens het sporten nog onvoldoende in het lichaam kunnen kijken en omdat het antwoord op de vraag ook van sporter tot sporter kan verschillen (zie thema genetica). Niet voor niets komen overbelastingsblessures en overtraining nog steeds veel voor. Wat zijn

	de wetenschappelijke en technologische mogelijkheden om meer grip te krijgen op deze processen? Welke meetmethoden en sensoren zijn beschikbaar of zitten in de pijplijn? Zal nanotechnologie (zie thema) in de toekomst een rol gaan spelen? Wat is het effect van herstelbevorderende maatregelen, bijvoorbeeld slaap (zie thema), speciale voeding of het nemen van een ijsbad? Welke rol spelen vrije radicalen en heat shock proteins?
Potentiële spin-off in:	gezondheid, fitheid, blessurepreventie
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x
Aansluiting kennisinstellingen:	o.a. FBW VU, Universiteit Maastricht
Aansluiting bedrijven:	DSM (voeding)

Thema:	Motorisch leren en functioneren
Topsportrelevantie:	In de topsport wordt de 10.000-uren regel gehanteerd als richtlijn voor de trainingstijd die een sporter moet investeren om zijn topniveau te bereiken. Maar worden al die trainingsuren in de “techniekspor ten”, waarin het vergaand perfectioneren van complexe bewegingspatronen doorslaggevend is, wel optimaal benut? Wat is de huidige kennis over de motorische leerprocessen die zich afspelen? Welke hulpmiddelen (sensoren, geïnstrumenteerde sportmaterialen, video etc.) zijn er voor de coach beschikbaar om dit proces te sturen? Wordt er bij de toepassing van deze hulpmiddelen wel voldoende rekening gehouden met de wetenschappelijke kennis over instructie (o.a. impliciet leren, differentieel leren), feedback, leermodellen etc.?
Potentiële spin-off in:	breedtesport, muziekonderwijs, dansonderwijs
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x
Aansluiting kennisinstellingen:	FBW VU (motor control and learning), TUD (bewegingsregistratie), Het Roessingh / TU Twente
Aansluiting bedrijven:	Dartfish, Xsens, Motek

Thema:	Aero-en hydrodynamica
Topsportrelevantie:	Nederland: land van wind en water. Maar zijn we daarmee ook expert in aërodynamica en stromingsleer? En hoe passen we deze kennis dan toe in de (top)sport? Waarom kopen we onze roeiboten in Duitsland en Italië? Als we een snelle bobslee kunnen bouwen, dan moet het toch ook in andere sporten (o.a. roeien, zeilen, zwemmen, wielrennen) lukken om in eigen huis het beste materiaal te bouwen en produceren, dan wel uit het beschikbare materiaal steeds een op het individu toegesneden keuze te kunnen maken?
Potentiële spin-off in:	industrie (auto-, vliegtuig-, space, scheepsbouw, coatings), consumentenmarkt
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x x
Aansluiting kennisinstellingen:	TUD, Marin
Aansluiting bedrijven:	DSM

Thema:	Geavanceerde data-analyse
Topsportrelevantie:	'Meten is weten' is meer en meer van toepassing op de (top)sport. Vanuit de opvatting dat in een onderzoeks-laboratorium de werkelijkheid maar beperkt kan worden nagebootst en dat er grote verschillen tussen individuele sporters bestaan wordt de behoefte aan meten, analyseren en terugkoppelen bij echte sporters onder echte omstandigheden steeds groter. Deze nieuwe manier van werken kent echter zijn eigen uitdagingen. Hoe kunnen we, zowel wat betreft hardware als software, efficiënt omgaan met de enorme hoeveelheden data die worden gegenereerd? Welke standaarden moeten er ontwikkeld worden? Wat zijn de mogelijkheden en onmogelijkheden van multivariate analysemethoden, datamining en kunstmatige intelligentie?
Potentiële spin-off in:	entertainment, marketing, dienstverlening
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x x
Aansluiting kennisinstellingen:	RUG (econometrie)
Aansluiting bedrijven:	Infostrada? Ahold? ATOS Origin?

Thema:	Balteamsporten
Topsportrelevantie:	Alleen al in Nederland beoefenen miljoenen sporters een balteamsport. Zowel op het gebied van tactiek als fysieke belasting is er nog volop ruimte voor verbetering. Waarom is een bepaalde tactiek wel en een andere niet effectief? Hoe creëer je een veldoverwicht? Hoe zet je, gegeven de beschikbare spelers, de beste opstelling neer? Hoe voorkom je dat spelers uit vorm / opgebrand raken, of dat ze een overbelastingsblessure (hamstrings!) oplopen. Er zijn al volop ontwikkelingen gaande m.b.t. het monitoren van de trainings-en wedstrijdbelasting van balteamsporters, maar de mogelijkheden zijn nog lang niet uitgeput.
Potentiële spin-off in:	entertainment
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x x
Aansluiting kennisinstellingen:	RUG (BW), FBW VU
Aansluiting bedrijven:	ORTEC, Infostrada

Thema:	Licht en stijf construeren
Topsportrelevantie:	In veel gevallen dienen sportmaterialen zowel licht (gemakkelijk hanteerbaar, wendbaar etc.) als stijf (onbuigzaam, geen “lekkage” van energie) te zijn. Deze eisen zijn echter vaak tegenstrijdig. Vaak leidt het dikker of steviger - en daarmee ook stijver - maken van het materiaal tot meer massa. Of andersom: een lichtere constructie gaat vaak ten koste van de stijfheid. Met nieuwe vezels, composieten en andere materialen, in combinatie met nieuwe ontwerp- en constructiemethoden, kan nog veel vooruitgang worden geboekt.
Potentiële spin-off in:	industrie, consumentenmarkt
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x x
Aansluiting kennisinstellingen:	TUD
Aansluiting bedrijven:	DSM

Thema:	Optimale warming-up & pacing
Topsportrelevantie:	In de sport zijn races waarin de sporter aan het einde nog te veel "over" heeft of juist voortijdig "kapot" of "op een hoop" gaat nog steeds talrijk. In theorie kan dit worden voorkomen door a) een optimale warming-up en b) een optimale verdeling van energie over de race (pacing). Met name op het gebied van pacing is de laatste jaren veel onderzoek gedaan, waaruit o.a. is gebleken dat het op langere afstanden het beste is de energie zo gelijkmatig mogelijk te verdelen. Toch hanteren sporters nog regelmatig de "dood of de gladiolen" strategie: zeer snel van start gaan en kijken waar het schip strandt. En, het moet gezegd, soms levert die aanpak ook nog succes op. Hoe is het ene met het andere te rijmen? Spelen individuele factoren een beslissende rol, of is er iets anders aan de hand? En hoe (met welke hulpmiddelen) kunnnen we sporters aanleren een juiste pacing strategie te gebruiken en ook uit te voeren?
Potentiële spin-off in:	beperkt
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x x
Aansluiting kennisinstellingen:	VU (FBW)
Aansluiting bedrijven:	

Thema:	NBIC, met name nanotechnologie
Topsportrelevantie:	Met nanotechnologie kunnen biologische en fysische processen op moleculair niveau worden bestudeerd en beïnvloed. Nanotechnologie wordt alom gezien als de nieuwe technoplogische golf die onze manier van leven en werken op tal van terreinen gaat veranderen. Er worden dan ook honderden miljoenen aan subsidigeld aan de ontwikkeling van deze nieuwe technologie gespendeerd en de ontwikkelingen gaan razendsnel. Voor de sport is een belangrijke potentiële toepasing, dat de processen die zich tijdens trainingen en wedstrijden in het lichaam van de sporter afspelen zeer nauwkeurig kunnen worden bestudeerd. Dit zal leiden tot nieuwe inzichten op het gebied van training voor gezondheid, fitheid en prestatievermogen. Trainingsprogramma's zullen veel beter op individuele eigenschappen van de sporter kunnen worden afgestemd, zodat overtraining en blessures zullen worden teruggedrongen.
Potentiële spin-off in:	gezondheid, fitheid, blessurepreventie
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x

Aansluiting kennisinstellingen:	TU Twente / Mesa+, TU Delft?
Aansluiting bedrijven:	Philips

Thema:	Genetica
Topsportrelevantie:	Met het ontrafelen van het menselijke DNA en de mechanismen waarmee de genen worden aangestuurd (genexpressie) wordt meer en meer duidelijk, dat zowel a) de "natuurlijke aanleg" (ook wel "talent" genoemd) om een sportprestatie te kunnen leveren, als b) de mate waarin een sporter zijn prestatievermogen door training kan verbeteren, in sterke mate worden bepaald door een complexe interactie tussen meerdere (wellicht tientallen) genen. Genetische screening op aanleg voor bepaalde ziekten is al realiteit en het is voorspelbaar dat genetische screening in de toekomst ook ingezet zal gaan worden bij het selecteren van potentiële topsporters en het optimaliseren van het trainingsproces.
Potentiële spin-off in:	gezondheid, fitheid, blessurepreventie
Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	X
Aansluiting kennisinstellingen:	nader in kaart te brengen
Aansluiting bedrijven:	

Thema:	INDIVIDUELE OPTIMALISATIE
Topsportrelevantie:	Individuele optimalisatie is het "kapstokthema" van de Nationale Sportinnovatie Agenda. De kerngedachte is, dat een oplossing moet worden gevonden voor het probleem dat "bewezen" wetenschappelijke kennis bij toepassing op individuen soms / vaak toch niet blijkt te "werken". Of omgekeerd: dat een methode waarvan de effectiviteit niet wetenschappelijk is / kan worden aangetoond toch "werkt" voor een individu. Training, techniek, materiaal: de sleutel naar verdere prestatieverbetering ligt o.a. in een op maat van het individu (zie ook thema genetica) gesneden aanpak. Een methode om te komen tot individuele optimalisatie zou kunnen zijn: het doorlopend of minimaal frequent bemeten van individuen onder realistische omstandigheden. Patroonherkenning in de daaruit vortkomende datastromen door middel van multiple regressie modellen / datamining kan bijdragen aan het vinden van individuele optima en aan het opstellen van hypotheses m.b.t. onderliggende mechanismen.
Potentiële spin-off in:	

Accent op: - **fundamenteel onderzoek** - **toegepast onderzoek** - **toepassing**	 x x x
Aansluiting kennisinstellingen:	

[1] Onder topsport kan o.a. ook worden worden verstaan: special forces (defensie), arrestatie- en anti-terreur teams (politie), dans, enz.

Bijlage 9 Aandachtspunten CenV t.b.v. Kennisagenda sport

Memo

Datum	14 oktober 2009
Van	Saskia Kloet (CenV)
Aan	Maarten Koornneef (VWS Directie Sport)
Fotokopie	Marieke Verhaaf (VWS Directie Sport), Ingrid Vriend (CenV), Evert Verhagen (EMGO), Janine Stubbe (TNO), Anja Bruinsma (Vereniging voor Sportgeneeskunde)
Betreft	**input voor onderzoeksagenda VWS**

Naar aanleiding van de nieuwe blessurecijfers is in het platform Monitoren Sportblessures (9 juli 2009) en het platform Sportblessurepreventie (23-06-2009), gesproken over wensen voor aanvullend onderzoek en blessurepreventieve preventieactiviteiten. De onderzoekswensen zijn op verzoek van VWS gebundeld (willekeurige volgorde), aangevuld met ideeën uit overleg met derden.

	Onderwerp van onderzoek:	**Gesignaleerd in/door/aan:**	**Status:**
1.	Betere registratie van tand- en kaakletsel voor voetbal en hockey, als vervolg en verdieping op de registratie door TNO i.s.m. CVZ.	Platform Monitoren Sportblessures	
2.	Trendonderzoek naar sportblessures, mede voor inzicht in de effecten van het beleid (algemeen en per sporttak).	Platform Monitoren Sportblessures	
3.	Onderzoek onder sporters over het zelf (h)erkennen van een blessure en secundaire preventie (behandeling).	Platform Monitoren Sportblessures	
4.	Onderzoek en analyses naar verschillen in blessure(s)(risico) tussen beginnende en ervaren sporters. Lijkt vooral bij hardlopen van belang.	Platform Monitoren Sportblessures & Platform Sportblessurepreventie	
5.	Meer onderzoek en verbeterde registratie naar blessures bij de diverse vechtsporttakken (welke blessures, mogelijkheden voor preventie)	Platform Monitoren Sportblessures	
6.	Onderzoek naar verschillen in blessure(s)(risico) tussen wel of niet sporten tijdens evenementen (+ doorvertaling mogelijkheden voor preventie).	Platform Sportblessurepreventie	
7.	Onderzoek naar de zaterdagslast (maandagslast) van blessures (plus doorvertaling mogelijkheden voor preventie).	Platform Sportblessurepreventie	
8.	Onderzoek naar verschillen in blessure(s)(risico) tussen georganiseerde en ongeorganiseerde sporters.	Platform Sportblessurepreventie	
9.	Onderzoek naar een nieuwe hardloopmethode (meer/minder blessures).	Platform Sportblessurepreventie	
10.	Blessureregistratie bij Zumba (nieuwe ragesport binnen fitness).	Platform Sportblessurepreventie	
11.	Onderzoek naar (nieuwe) communicatiemiddelen om sporters te bereiken over het onderwerp sportblessurepreventie.	Platform Sportblessurepreventie	
12.	Onderzoek naar consequenties (beweeggedrag en sportparticipatie, de medische consumptie, het optreden van recidieven en gevolgen voor het gewricht (artrose)) van enkel- en knieblessures bij kinderen.	Door Erasmus MC, voorbereiding i.s.m. EMGO, Consument en Veiligheid	Er is een 1e concept voorstel, nog niet ingediend.
13.	Onderzoek naar de preventie van hardloopblessures d.m.v. trainen van core stability bij beginnende sporters	Door EMGO,samenwerkingspartner Consument en Veiligheid en Atletiekunie	Is ingediend bij 4e Preventie Programma ZonMw

14.	Netwerkanalyse van implementatiestrategieën om de boodschap over sportblessurepreventie bij de sporter te brengen.	Door EMGO, i.s.m. Consument en Veiligheid
15.	Onderzoek naar oorzakelijke factoren, gevolgen en mogelijkheden voor preventie van Osgood-Schlatter bij jeugdigen (d.m.v. het monitoren van jeugdopleidingen).	Door EMGO
16.	Evaluatie van de start-to-run groepen.	Door Atletiekunie aan TNO gesignaleerd
17.	Onderzoek naar blessures bij fietsevenementen.	Door NTFU aan TNO gesignaleerd
18.	Heeft de intensivering van het trainingsprogramma invloed op het oplopen van blessures?	Door KNKV aan TNO gesignaleerd
19.	Onderzoek naar helmgebruik door skiërs en schaatsers (doelgroeponderzoek).	Door NSKiV en KNSB aan TNO gesignaleerd
20.	Onderzoek naar blessures in de paardensport (veiligheid van accommodaties, de invloed van de ontwikkeling van de paarden op blessures en blessures bij de paarden zelf).	Door KNHS aan TNO gesignaleerd
21.	Effectonderzoek naar methodiek Clubzorg	Door Vereniging voor Sportgeneeskunde aan Consument en Veiligheid gesignaleerd
22.	Onderzoek naar de effecten van sportkeuringen op blessurepreventief gedrag en blessure-incidentie	Door Vereniging voor Sportgeneeskunde gesignaleerd aan Consument en Veiligheid en TNO

Bijlage 10 Onderzoeksagenda NOC*NSF/ Olympisch Vuur voorjaar 2010

Onderzoeksagenda NOC*NSF / Olympisch Vuur – vraagkant – voorjaar 2010

Thema	*Doel onderzoek*	*Monitoren – feiten en kengetallen vragen*	*Fundamenteel en toegepaste onderzoeks-vragen*
0. Algemeen			
Olympische ambities	Monitoren olympische ambities – hoever staan we – wat zijn de verwachtingen	X	
1. Topsport			
Prestatie monitoring	Structureel onderzoek naar de actuele situatie van Nederland in de top 10	X	
Topsportklimaat	Onderzoek naar topsportklimaat in Nederland ter ondersteuning van beleid topsport	X	
Talentidentificatie	Onderzoek naar prestatiebepalende factoren / voorspellende factoren / predicatoren van talent; sporttak specifiek – op zoek naar extreem gekwalificeerden		X
Talentontwikkeling	Inzicht in belasting en belastbaarheid, specifieke jeugdsport elementen, trainingsopbouw - Ontwikkeling talentvolgsysteem en systematische analyse hiervan - Longitudinale studie, binnen verschillende takken van sport		X
CTO	Volgen van de ontwikkelingen binnen een CTO en de effecten van CTO		X
Beïnvloedende factoren	Internationaal vergelijkend onderzoek naar beïnvloedende factoren voor presteren in topsport – SPLISS, ter ondersteuning beleid topsport		X
Studie top 10	Onderzoek naar wat Nederland moet doen om structureel in de top 10 te blijven		X
Internationale Benchmark	Structureel volgen van concurrerende landen en de invloed daarvan op de top 10 posititie		X
Innovatie	Zie de Nationale Sportinnovatie Agenda		
2. Breedtesport – een leven lang sporten			
Groei ambitie monitoring	Onderzoek naar de ontwikkelingen van sportdeelname van de Nederlandse bevolking.	X	
Ledentallen	Actuele ledenbestanden bonden	X	
Sporters	Onderzoek naar sportdeelname, sportloopbanen, motieven, tbv beleidsvorming en analyse	X	

Individuele sportersloopbanen	Inzicht in dominante sportersloopbanen. Focus zowel op loopbaan binnen tak van sport als (potentiele) verbindingen tussen sporttakken		X
Sportontwikkeling en sportwaarden	Internationaal vergelijkend onderzoek naar sportdeelname, lidmaatschapscijfers e.d.	X	X
NASB	Evaluatie NASB traject	X	
Proeftuinen	Evaluatie proeftuinen traject	X	
Sportcoalities (ontwikkelings-samenwerking	Evaluatie traject	X	
Good practices - lokale samenwerking - re-integratie door sport	Systematisch inzicht / overzicht good practices	X	
Combinatiefuncties - outputmonitor	Inzicht in aantal CF-aanstellingen bij gemeenten incl. verdeling over sectoren Inzicht in mate waarin de outcome doelstellingen van de Impuls worden gehaald.	X	X
Relatie tussen waardenorientatie en sportdeelname	Inzicht in relatie waardenorientatie Nederlanders en hun sportgedrag		X
3. Sociaal – maatschappelijk			
Sportwaarden – zelfvertrouwen	Inzicht in wat zelfvertrouwen is en hoe sport hier invloed op kan uitoefenen		X
Sportwaarden – presteren	Inzicht in wat is presteren en wat hebben werknemers aan deze competentie vanuit de sport		X
Sportwaarden - presteren	Onderzoek naar het beeld van Nederlanders omtrent ‘presteren’ ter onderbouwing van beleid		X
Sportwaarden Succes en faal factoren	Inzicht in succes- en faalfactoren om sportwaarde in reguliere sport te vergroten		X
Sportwaarden - aanbod	Hoe kan speciaal aanbod (of aanbod voor speciale doelgroepen) opgezet worden gericht op bevordering van één of meer sportwaarden		X
Opvoeding en onderwijs: pedagogisch verantwoord sport en bewegings-klimaat	Onderzoek naar risico en protectieve factoren naar (het ontstaan van) een (on)gezond klimaat voor jeugdsport en bewegingsonderwijs (meervoudig perspectief)		X
School en Sport	Onderzoek naar de relatie tussen sport en schoolprestaties, schooluitval e.d.		X
Seksuele Intimidatie	Analyse van de SI registraties van de laatste 10 jaar		X
Seksuele intimidatie	Onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag		X
Speciale doelgroepen	Inventarisatie naar effecten van sport op		X

	jongeren met gedragsproblemen		
Gehandicaptensport	Inzicht in kritische succes- en faalfactoren op het gebied van samenwerking binnen de gehandicaptensport		X
Sportparticipatie in achterstandswijken	Inzicht in sportparticipatie in achterstandswijken en resultaten Meedoen allochtone jeugd		X
Sportverenigingen als maatschappelijke organisatie	Inzicht in verenigingen die bewust werken aan 'maatschappelijke kwaliteit'(welke thema's en hoe beter inzichten verspreiden en implementeren		X
Internationale Benchmark inzet sport als middel	Internationaal vergelijkend onderzoek naar hoe verschillende landen sport inzetten als middel, wat ze daarvoor doen, hoe ze dit organiseren en hoeveel € ze hiervoor inzetten		X
4. Welzijn			
Sport-beweegdeelname a.d.h. van normen	Meten van voldoen aan de beweegnorm / fitnorm	X	
(Gezondheids)waarde van sport	Onderzoek naar de bijdrage van sport aan de subjectieve en objectieve gezondheid		X
Gezondheid	Onderzoek naar de economische en maatschappelijke effecten van een gezondere bevolking		X
Gezondheid	Onderzoek naar de relatie sport en overgewicht (obesitas) en sport en diabetes		X
Gezondheid	Inzicht in de rol van sport bij belangrijke ziekten (overgewicht, depressie, COPD, hart- en vaatziekten etc).		X
5. Economie			
Rendement	Onderzoek naar de rendementen van sport, financiële impact		
Marketing	Effectiviteit van sportsponsoring		
Marketing	Huidige en potentiële waarde van merken in de sport		
Innovatie	Onderzoek naar de stimulerende waarde van innovatie / kracht van innovatie		
6. Ruimtelijke ordening			
Sportaccommodaties	0-meting sportaccommodaties ihkv het Olympisch Plan 2028	X	
Sportaccommodaties	Overzicht / inzicht in benodigde accommodaties (GIS) – onderzoek naar huidige en gewenste sport accommodaties	X	

7. Evenementen			
Internationaal vergelijkend onderzoek	Onderzoek naar aantal georganiseerde topsportevenementen, bezoekersaantallen etc.	X	
Spinn Off	Vergelijking resultaten na uitvoering evaluatie bij sportevenementen die in Nederland zijn georganiseerd. Focus op de opbrengst i.p.v de kosten van evenementen. Zowel economisch als maatschappelijk.	X	X
8. Media - aandacht			
Mediaconsumptie sport	Sport en televisiemonitor	X	
Mediaconsumptie	Monitor consumptie sport via nieuwe media	X	
Passieve sportconsumptie	Onderzoek naar profielen van passieve sportconsumenten		X
Passieve sportconsumptie	Onderzoek naar grootte potentiële fanbase per tak van sport		X
9. Branche ontwikkeling			
Bonden	Bondenmonitor Knelpunten, kengetallen binnen bonden en analyse tbv beleidsvorming	X	
Medewerkers bonden	Onderzoek naar HR bij bonden vanuit het perspectief van de medewerkers van bonden		X
Verenigingen	Verenigingsmonitor Knelpunten, kengetallen binnen verenigingen en analyse tbv beleidsvorming	X	
Verenigingen	Onderzoek naar de maatschappelijke meerwaarde van sportverenigingen		X
Arbeidsmarkt	Onderzoek naar instroom / doorstroom sportopleidingen en match vraag - aanbod	X	
Scheidsrechters / arbitrage	Klimaat / imago onderzoek arbitrage in de sport bij sporten die in wedstrijdverband worden gehouden obv scheidsrechters	X	
Scheidsrechters / arbitrage	Onderzoek naar de talenten en gemeenschappelijke kenmerken van top- en breedtesport scheidsrechters		X
Sportkader – iedere sporter een competente coach	Structurele monitor naar aanwezig en / of gewenst gekwalificeerd sportkader bij sportverenigingen (aantal, niveau)	X	
Sportkader	Inzicht in opleidingswensen en behoeften van (potentiele) coaches		X
Sportkader / verenigingen	Inzicht verkrijgen in hoeverre verenigingen nu bewust bezig zijn met opleiden en/of begeleiden van kader		X
Professionaliteit sportbranche	Onderzoek naar wat verstaan wordt onder professionalisering van de georganiseerde sport		X

Branchevergelijk met aanverwante branches	Onderzoek naar samenwerking tussen bonden (model-organisatie vormen, geklusterde werkorganisaties en wat kan worden geleerd uit andere branches		X
Sportsponsoring	Onderzoek naar internationale trends op gebied van marketing in de sport en van de sport		X
10. Olympische kennis			
Laveraging	Laverage of the OG – onderzoek naar de effecten van bid's en wat we daarvan kunnen leren		X

Bijlage 11 Analyse SCP van OP2028 en kabinetsstandpunt t.a.v. sportonderzoek

Analyse OP2028 en kabinetsstandpunt t.b.v sportonderzoek

Annet Tiessen-Raaphorst, Jos de Haan

1. Inleiding

In mei 2009 heeft NOC*NSF het Olympisch Plan 2028 gepresenteerd. In juli volgde het kabinetsstandpunt, waarin een positieve reactie werd gegeven op de Olympische plannen, maar de ambities ook breder werden getrokken dan alleen sport(gerelateerd). In het Olympisch Plan en in het kabinetsstandpunt zijn grote ambities geformuleerd. NOC*NSF wil deze ambities realiseren met een veelheid aan onderliggende activiteiten. Veel van deze ambities en activiteiten roepen echter vragen op. Om deze vragen te kunnen beantwoorden is onderzoek nodig. VWS heeft het SCP gevraagd het Olympisch Plan 2028 en het Kabinetsstandpunt tegen het licht te houden vanuit het oogpunt van onderzoek.

Ondanks dat er al veel onderzoek gedaan wordt, zijn er nog vele lacunes. Vragen waarop nog geen antwoord gegeven kan worden, liggen met name op het terrein van het effect van deelname. Sport wordt geacht vele maatschappelijke effecten te bewerkstelligen (zoals integratie, cohesie), veel onderzoek is hier echter nog niet naar gedaan.

Dit stuk vormt een eerste aanzet tot vorming van een onderzoeksagenda voor VWS. Grote plannen als het Olympisch plan en het kabinetsstandpunt kunnen niet zonder onderzoek. Zonder vorderingen te meten en te bepalen of doelstellingen gerealiseerd (kunnen) worden, wordt het moeilijk om een besluit in 2016 voor het al dan niet doorzetten van het Olympisch plan empirisch te onderbouwen.

2. Van plan naar agenda

Uitspraken in het Olympisch Plan 2028 (OP2028) en het Kabinetsstandpunt Olympisch Plan (KOP) geven blijk van een grote behoefte aan kennis over sport in Nederland, de condities waaronder dit gebeurt en de gevolgen die het heeft. Om enig overzicht aan te brengen in de veelheid aan benodigd onderzoek hebben we een clustering aangebracht in aantal mogelijke onderzoeksvragen. Hierbij hebben we ons in eerste instantie vooral gericht op de sportgerelateerde onderzoeksvragen. Gerezen vragen op andere gebieden, zoals geformuleerd in het kabinetsstandpunt zijn hier (nog) niet in opgenomen.

De verschillende punten die genoemd worden in het OP2028 en het KOP hebben we verdeeld in voorwaarden, participatie en effecten. Wat verstaan we hieronder?

Voorwaarden
De centrale vraag is: wat is er nodig om deel te kunnen nemen aan sport?
Voorbeelden van doelen die genoemd zijn in het OP2028/KOP die hieronder vallen:

- vergroten van het aantal breedtesportaccommodaties.
- professionalisering sportorganisaties.
- sportverenigingen ontwikkelen tot maatschappelijke organisaties/ openbare voorzieningen.

Participatie (= Meedoen aan sport)
De centrale vraag is: wie nemen er deel aan sport?
Voorbeelden van doelen die genoemd zijn in het OP2028/KOP die hieronder vallen:

- minimaal 75% van de Nederlanders uit alle lagen van de (multiculturele) samenleving dot in 2016 regelmatig aan sport.
- kansarme jongeren meer betrekken bij sport.
- sportparticipatie in achterstandswijken bevorderen.
- talentherkenning, - ontwikkeling en faciliteren van topsporters en andere toptalenten.

Effecten (= Meedoen door sport)

De centrale vraag is: wat is zijn de effecten van deelname aan sport?

Voorbeelden van doelen die genoemd zijn in het OP2028/ KOP die hieronder vallen:

- vrijwilligerswerk als opstap naar betaald werk.
- sociale uitsluiting van kinderen terugdringen
- evenementen leiden tot een gevoel van verbondenheid (oranjegevoel).

Bij effecten moet niet alleen rekening gehouden worden met gewenste effecten, maar ook met onbedoelde effecten (outcomes). Ook zijn de in het OP2028/KOP geformuleerde effecten positief, terwijl aandacht voor negatieve effecten ook op zijn plaats is.

In het OP2028 worden veel doelen genoemd die binnen deze driedeling verder zijn te verdelen tot categorieën.

driedeling	categorieën	subcategorieën
Voorwaarden	organisatie	
	accommodatie	
	opleiding	
	financiën	
	(sport)cultuur	
Participatie (meedoen aan sport)	sporter	Topsport
		Breedtesport
	vrijwilliger	
	bezoek van sportwedstrijden/evenementen	Topsport
		Breedtesport
	media	Audiovisuele media (tv en radio)
		Gedrukte media
		Digitale media (internet, mobiele telefoon)
Effecten (meedoen door sport)	mentale en fysieke gezondheid	
	sociale cohesie	
	economie	
	ruimtelijk	

Van ieder van de afzonderlijke categorieën is in meer of mindere mate al informatie beschikbaar. Zo zijn al veel cijfers bekend over de actieve deelname aan sport, hoeveel vrijwilligers er zijn, hoeveel mensen sportwedstrijden bezoeken en hoeveel sport wordt uitgezonden en gekeken op televisie (zie bijvoorbeeld Rapportage sport 2008). Ook van aspecten als gezondheid, sociale cohesie, economie en ruimtelijke ontwikkelingen an sich is in meer of mindere mate kennis beschikbaar.

Het verband tussen voorwaarden en sport of sport en effecten is nog niet vaak onderzocht. Waar dit is gedaan, is de theoretische danwel empirische onderbouwing ook niet altijd duidelijk.
Juist deze combinaties van Voorwaarden en Participatie en de combinatie van Participatie en Effecten leveren interessante vraagstellingen op. Hieronder volgt in een matrix model de uitwerking van deze twee combinaties. De vraagstellingen zijn daarbij gebaseerd op uitspraken zoals in het Olympisch Plan en het Kabinetsstandpunt (voor zover het sport betreft) gedaan zijn.

Voorwaarden en participatie

Voorwaarden	**Participatie**			
	Sporter	***Vrijwilliger/kader***	***Bezoeker***	***Volgen via de media***
Organisatie/ aanbod	• Wat is een passend sportaanbod voor senioren? (eisen, voorwaarden, wensen) • Wat is er nodig om 75% van de NL aan sport te laten doen? Is het mogelijk om 75% van de NL aan sport te laten doen? (zie ook analyse MI) • Hoe kan sport op school bevordert worden? • Hoe kan sportdeelname in achterstandswijken vergroot worden? • Hoe organiseer je meer grootschalige sportevenementen waar iedereen actief of passief aan mee kan doen?	• Wie zijn de vrijwilligers in de sport? • Hoe kan sportdeelname in achterstandswijken vergroot worden? • Hoe kunnen meer vrijwilligers geworven worden om de organisatie te ondersteunen? • Hoe organiseer je meer grootschalige sportevenementen waar iedereen actief of passief aan mee kan doen?	• Wat zijn de voorwaarden om meer bezoekers naar sportevenementen (wedstrijden, toernooien) te trekken? • Hoe organiseer je meer grootschalige sportevenementen waar iedereen actief of passief aan mee kan doen?	• Leidt naar sport kijken tot een hogere sportparticipatie? • Leidt het naar sport kijken door de ouders tot een hogere sportparticipatie bij kinderen?
Accommodatie	• Hoeveel accommodaties zijn er nodig voor (toekomstige) sporters? • Welke sporten hebben meer/minder accommodaties nodig? • Wat is er nodig om 75% van de NL aan sport te laten doen? • Hoe is de bereikbaarheid van sportaccommodaties?	• Hoe is de bereikbaarheid van sportaccommodaties?	• Hoe is de bereikbaarheid van sportaccommodaties?	

Voorwaarden	**Participatie**			
	Sporter	***Vrijwilliger/kader***	***Bezoeker***	***Volgen via de media***
Opleiding	• Wat is er nodig om 75% van de NL aan sport te laten doen?	• Wat is er nodig om de sport(vereniging) te professionaliseren? • Wat is er nodig om de vrijwilliger te professionaliseren?		
Financiën	• Wat is er nodig om 75% van de NL aan sport te laten doen?			
Ruimte	• Hoe is de bereikbaarheid van sportaccommodaties? • Hoe is de mobiliteit geregeld?	• Hoe is de bereikbaarheid van sportaccommodaties? • Hoe is de mobiliteit geregeld?	• Hoe is de bereikbaarheid van sportaccommodaties? • Hoe is de mobiliteit geregeld?	
Cultuur	• Hoe is de sportcultuur in Nederland in vergelijking met andere landen? Voor breedtesport? Voor topsport? • Overbrugt sporten in verenigingsverband maatschappelijke scheidslijnen van status of religie? • Wat is een vruchtbaar topsportklimaat/ topsportcultuur? • Wat zijn voorwaarden voor een excellerende omgeving? • Is het spelregelbegrip binnen en buiten de sport groter bij sporters dan bij niet-sporters? (gezonde normen en waarden) • Wat is er nodig om 75% van de NL aan sport te laten doen?			

Participatie en effecten

	Participatie			
Effecten	***Sporter***	***Vrijwilliger***	***Bezoeker***	***Media***
Mentale en fysieke gezondheid	• Bevordert sporten de gezondheid? Bevorderen hierdoor maatschappelijke prestaties? • Terugdringen van bewegingsarmoede • Terugdringen van obesitas/overgewicht • Een gezonde levensstijl is standaard • Is regelmatig bewegen goed voor de gezondheid? • Draagt de beoefening van sport bij aan de kwaliteit van leven? • Draagt sport bij aan de vitaliteit van ouderen?	• Draagt de beleving van sport bij aan de kwaliteit van leven? • Draagt het deelnemen aan evenementen bij aan de kwaliteit van leven?	• Draagt de beleving van sport bij aan de kwaliteit van leven? • Draagt het deelnemen aan evenementen bij aan de kwaliteit van leven?	• Draagt de beleving van sport bij aan de kwaliteit van leven?
Sociale cohesie	• Overbrugt sporten in verenigingsverband maatschappelijke scheidslijnen van status of religie? (sport verbroedert?) • Bevordert sporten saamhorigheid? Verschilt dit tussen sportverbanden? • Dringt sportdeelname sociale uitsluiting van kinderen terug? • Hoe kan talent benut worden? • Draagt sport bij aan een sociaal klimaat waarin burgers met plezier samenleven, trots zijn NL te zijn en graag iets bijdragen aan de maatschappij?	• Draagt het deelnemen aan evenementen bij aan de verbondenheid (oranje gevoel)?	• Draagt het deelnemen aan evenementen bij aan de verbondenheid (oranje gevoel)? • Leidt passieve sportbeleving tot een grote gevoel van verbondenheid?	• Leidt passieve sportbeleving tot een grote gevoel van verbondenheid?

	Participatie			
Effecten	***Sporter***	***Vrijwilliger***	***Bezoeker***	***Media***
Economie	• Bevordert sporten maatschappelijke prestaties? • Draagt sporten bij aan fitte werknemers? • Leidt toegenomen fitheid tot grotere arbeidsproductiviteit?	• Werkt vrijwilligerswerk als opstap naar betaald werk? • Werkt vrijwilligerswerk als reïntegratietraject?	• Vergroot de interesse in sport de interesse van sponsors voor financiering evenementen? • Effecten van inkomend toerisme door evenementen (bezoek, cultuur, historie, landschap en natuur)	Vergroot de interesse in sport de interesse van sponsors voor financiering evenementen?
Ruimte				

In het bovenstaande lag de nadruk op beschrijvende vragen (hoe, wat, hoeveel, waar, …?). Om beter te kunnen begrijpen waar drempels voor sportdeelname liggen en waarom sporten voor sommige mensen wel tot bepaalde effecten leidt en voor anderen niet of in mindere mate is het nodig om ook verklarende vragen (waarom …?) te stellen. Deze nodigen uit tot theoretische verdieping en bieden daardoor zicht op de mechanismen achter de sportdeelname en de effecten ervan. Zulke mechanismen bieden beleidsmakers aanknopingspunten om hun aandacht op te focussen op de knelpunten. Dit vraagt bijvoorbeeld aandacht voor motieven in het onderzoek naar sportparticipatie. Hoe belangrijk is motivatie in verhouding tot andere factoren zoals het aanbod van voorzieningen? Ook verschillen in hulpbronnen (financiën, sociaal kapitaal, cultuur/affiniteit) kunnen een rol spelen om verschillen in sportparticipatie tussen bijvoorbeeld hogere en lagere statusgroepen te verklaren, of tussen jongeren en ouderen. Om sociale ongelijkheid in sportparticipatie aan te pakken is het immers nodig om zicht te hebben op wat de oorzaken van die verschillen zijn. Verdieping van het onderzoek kan op die manier bijdragen aan een betere onderbouwing van beleid.